

Toetsen en verbinden

**Over het WODC in de tijd en de relatie tussen
onderzoek en beleid in het bijzonder**

**C.M. Klein Haarhuis
L.L.C. Hagen
m.m.v.
M.P.C. Scheepmaker**

Algemeen secretariaat

(070) 370 65 61
wodc@minjus.nl

WODC op internet

www.wodc.nl

Algemeen e-mailadres

wodc@minjus.nl

Bezoekadres

Gebouw 'Terminal Noord'
Schedeldoekshaven 131
2511 EM Den Haag

Postadres

Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Illustratie omslag

P.F.M. Platenburg

Veel dank gaat uit naar de respondenten van de enquête, de oud-directeuren en andere benaderde personen voor het verstrekken van informatie en inzage geven in hun opinies. Voor adressen van respondenten, casusbeschrijvingen en nadere informatie en cijfers zijn de auteurs verschillende (oud-)WODC-onderzoekers, afdelingshoofden en medewerkers en tevens de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie zeer erkentelijk.

ISBN 978-90-8974-146-2

Voorwoord

Over de exacte leeftijd van het WODC, het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie, bestaat enige onduidelijkheid. Sommigen kijken terug tot 1949, het jaar waarin het Studie- en Documentatiecentrum bij de Directie Gevangeniswezen¹ begon. Maar de meesten leggen het beginpunt toch in 1973, bij de komst van Wouter Buikhuisen, die het toenmalige Wetenschappelijk Voorlichtings- en Documentatiecentrum (WVDC) tot een wetenschappelijk onderzoekscentrum omvormde. We sluiten ons aan bij de laatste visie. Dan bestaat het WODC anno 2009 36 jaar. Geen kroonjaar dus, maar als ‘grootleverancier’ van resultaten uit criminologisch en ander onderzoek wilden we het kroonjaar van het *Tijdschrift voor Criminologie*² aangrijpen om dit boekje over het WODC het licht te laten zien.

Toetsen en verbinden kan worden beschouwd als de opvolger van *25 jaar WODC*, dat in 1998 verscheen. Het boekje geeft een indruk van de rol die het WODC heeft vervuld van 1973 tot heden, waarbij de nadruk ligt op de verhouding tussen onderzoek en beleid, waaronder de benutting van onderzoeksbevindingen. De benodigde gegevens zijn deels verzameld uit interviews met (oud-)directeuren. Voorts is er een enquête gehouden onder huidige en oud-WODC'ers en is er een analyse gemaakt van bronnen zoals de WODC-Jaarberichten.³

De titel *Toetsen en verbinden* verwijst in de eerste plaats naar een van de kerntaken van het WODC, namelijk het toetsen en evalueren van

1 Voor meer over de vroege geschiedenis van het WODC verwijzen we naar Van Eijk & Hartkamp (1992).

2 Vijftig jaar geleden, in februari 1959, verscheen het eerste nummer van het *Nederlands Tijdschrift voor Criminologie*, zoals het toen nog heette. Dit was het eerste Nederlandse tijdschrift dat zich exclusief op de criminologie richtte. Het jubileumnummer van TvC wordt tijdens het congres van de *Nederlandse Vereniging voor Kriminologie* (NVK) gepresenteerd.

3 Veel dank gaat uit naar de respondenten van deze enquête, de oud-directeuren en andere benaderde personen, voor het verstrekken van informatie en opinies. Voor adressen van respondenten, casusbeschrijvingen en nadere informatie en cijfers zijn de auteurs verschillende (oud-)WODC-onderzoekers, (oud-)afdelingshoofden en medewerkers en tevens de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie zeer erkentelijk.

beleid en het wetenschappelijk onderbouwen van (nieuw) beleid. 'Verbinden' staat enerzijds voor het leggen van verbanden tussen nieuwe en bestaande kennis uit tal van bronnen, en tussen fenomenen die op het oog weinig of niets met elkaar te maken hebben. Anderzijds wordt met de term 'verbinden' verwezen naar de positie van het WODC in het spanningsveld tussen de wereld van beleid en politiek enerzijds en het wetenschappelijk onderzoek anderzijds.

Frans L. Leeuw

Inhoud

1 Functies en taken van het WODC	7
2 Het WODC van 1973 tot heden	12
3 Het WODC anno 2009	32
4 Benutting van criminologisch en ander sociaal-wetenschappelijk onderzoek volgens de literatuur	55
5 Benutting van WODC-onderzoek volgens opdrachtgevers en (oud-)onderzoekers	64
6 Tot besluit	77
Literatuur	78
Overzicht van WODC-publicaties 1998-2008	81
Overzicht van wetenschappelijke artikelen en vakpublicaties 2003-2008	100

1 Functies en taken van het WODC

Het WODC anno 2009 heeft tot taak het verkrijgen van wetenschappelijke kennis op het brede terrein van Justitie: criminaliteit, rechtshandhaving, sanctietoepassing, rechtsbestel en rechtspleging, wetgeving en internationale en vreemdelingen-aangelegenheden. Deze kennis omvat evaluatieve kennis ter beantwoording van de vraag of beleid heeft 'gewerkt', alsmede kennis over ontwikkelingen en oorzaken van (criminologische en civilologische) fenomenen. Zo is kennis nodig om Justitieprognoses op te stellen en om trends te signaleren over strafrechtelijke recidive van tal van groepen, hun oorzaken en de effectiviteit van op reductie van recidive gerichte interventies. Eveneens is er behoefte aan kennis over vormen van geschilbeslechting door burgers en organisaties. Beschrijvende en verklarende vragen over de civiele (en bestuurs-) rechtspleging verschijnen eveneens steeds vaker op de agenda.

Het WODC is een semi-onafhankelijk onderzoeks- en documentatiecentrum met anno 2009 een personeelsomvang van 80 fte en 117 medewerkers. Het onderzoeksprogramma komt tot stand in samenwerking met de directoraten-generaal en belangrijke ketenpartners. Deels gaat het om onderzoek met een korte doorlooptijd, deels om langlopende en soms longitudinale studies. Doordat het WODC zijn onderzoeksverslagen zelf vaststelt, over een eigen raad van advies beschikt, de onderzoeksrapporten – al of niet na toezending en bespreking in het parlement – altijd publiceert en er regelmatig kwaliteitsaudits, resp. visitaties plaatsvinden, is de intellectuele onafhankelijkheid gewaarborgd. Behalve rapporten publiceren WODC'ers ook tal van artikelen in wetenschappelijke tijdschriften. Daarnaast zijn ze actief op het gebied van kennistransfer om te stimuleren dat onderzoeksresultaten worden gebruikt.

Terwijl in de jaren '90 onderzoeksinstituten bij 'het Rijk' meer op afstand werden geplaatst of zelfs opgeheven, lijkt de laatste jaren sprake van een zekere revival. Zo is bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid opgericht (KiM), naar het voorbeeld van de positionering en de structuur van

het WODC. Verder is er een motie in de Tweede Kamer aangenomen die het kabinet opdraagt te onderzoeken waar elders in de rijksdienst de WODC-figuur kan worden ingevoerd.⁴

Dat het WODC voor het brede veld van Justitie een kenniscentrum wil zijn, is af te lezen uit de drie kernfuncties: productie van onderzoek, kennisverspreiding en advisering.

Functie 1: Planning en productie van onderzoek en analyses door eigen onderzoekers en door externe onderzoeksorganisaties, veredelen van bijeengebrachte kennis en stimuleren van initiatieven waarmee elders kennis wordt geproduceerd of verspreid.

Er is een aantal redenen waarom het WODC onderzoek uitbesteedt, en daarmee dus voor een deel ook 'kennismakelaar' is. Allereerst is het onmogelijk en ondoelmatig om voor het brede terrein van Justitie alle expertise zelf in huis te hebben. En ten tweede kunnen externe onderzoeken van serieuze onderzoeksinstituten een belangrijke bijdrage leveren aan het kennisfonds.

Onderzoek doen gebeurt voor ongeveer 30% door eigen medewerkers en voor ongeveer 70% via uitbesteding en supervisie van externe onderzoeksbureaus en (universitaire) instituten. Het uitbestede onderzoek is ongeveer gelijk verdeeld tussen universitaire onderzoeksgroepen en instellingen enerzijds en particuliere onderzoeksbureaus anderzijds.

Het WODC leverde tussen januari 2003 en december 2008 meer dan 400 rapporten op, met een gemiddelde van ruim 66 studies per jaar. Studies in de reeks 'Onderzoek & beleid' (O&B), die wordt uitgegeven in samenwerking met Boom Juridische uitgevers (BJu), zijn doorgaans lijviger en meeromvattend dan 'Cahiers' en 'Research Memoranda'. O&B's zijn vaak ook rapportages van uitbesteed onderzoek – begeleid door de afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen (EWB).

4 Motie Hermans, 5 april 2006. *Kamerstukken II 2005/06*, 29 283, nr. 42; zie ook de kabinetsnota *Vernieuwing Rijksdienst* (BiZa, 2007).

Functie 2: Bijeenbrengen van kennis (proactief en reactief), verstrekken van kennis in de vorm van datamateriaal en documentaire-informatie, verzorgen van (wetenschappelijke) publicaties en deelname van WODC-experts aan allerlei externe verbanden.

Naast de productie van onderzoek is kennisverspreiding een belangrijke taak van het WODC. Om de bij het WODC aanwezige kennis toegankelijk te maken is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de website www.wodc.nl. Het aantal bezoeken en downloads is sterk gestegen, waarover later meer. Voorts beschikt het WODC over een Informatiedesk en kunnen documentatiebronnen en een grote hoeveelheid statistisch materiaal worden geraadpleegd voor onderzoeksdoeleinden.

Een andere vorm van kennisverspreiding is de uitgave van het tijdschrift *Justitiële verkenningen* in samenwerking met Boom Juridische uitgevers. Het blad heeft een onafhankelijke redactie-raad, waarin zowel WODC-onderzoekers en beleidsdeskundigen als wetenschappers van universiteiten en andere onderzoeksinstituten zitting hebben.

Kennisverspreiding door onderzoekers gebeurt op verschillende manieren, door:

- artikelen te publiceren in ‘peer reviewed’ en andere tijdschriften;
- docentschappen in te vullen: sommige WODC-medewerkers zijn naast hun functie verbonden als parttime hoogleraar of docent aan een universiteit of hogeschool;
- zitting te nemen in begeleidingscommissies van onderzoek;
- deel te nemen aan nationale en internationale congressen;
- het verstrekken van informatie aan de media en persberichten in samenwerking met de Directie Voorlichting van Justitie, het verzorgen van interviews voor dag- en/of weekbladen en voor internetmedia.

In aanvulling op de bestaande rapporten publiceert het WODC sinds 2006 ook ‘Fact Sheets’, met het oog op vergroting van de toegankelijkheid van lopend of afgerond onderzoek voor aanvragers van onderzoeken en andere geïnteresseerden. Dit zijn korte onderzoekssamenvattingen met een omvang van niet meer dan enkele pagina’s. Op www.wodc.nl is dit alles te vinden.

Functie 3: Advisering over de aard en omvang van wetenschappelijke ondersteuning die nodig is voor de beantwoording van beleidsvragen en over de mogelijke betekenis van wetenschappelijke inzichten voor het beleid.

Een derde kernfunctie van het WODC is die van adviseur – vanuit wetenschappelijk perspectief – over de betekenis van onderzoeksresultaten voor de beantwoording van beleidsvragen. WODC'ers beschikken door hun onderzoekservaring over kennis en (analytisch-wetenschappelijk) inzicht, die onderbenut zouden blijven als ze alleen op papier zouden worden gezet. Zo werden in 2005 50 beleidsadviezen en 96 onderzoeksadviezen verstrekt (Jaarbericht WODC, 2005). Ook in de jaren daarna is veelvuldig op deze manier gecommuniceerd over onderzoeksresultaten.

Medewerkers van het WODC maken ook regelmatig deel uit van begeleidingscommissies en klankbordgroepen van beleidsrelevant onderzoek en fungeren als 'sparringpartner' van beleidsdirecties in het denken over uit te voeren onderzoek (en beleid). Verschillende medewerkers zijn lid van de redactie van een wetenschappelijk tijdschrift, een adviesraad of een beroepsvereniging.

Tabel 1 geeft de productie van het WODC op de drie kernfuncties over de laatste zes jaar in meer detail weer.⁵

5 Deze tabel is een benadering van de werkelijkheid. Zo strookt, vanwege verschillen in de manier van telling, het totale aantal rapporten niet geheel met de aantallen zoals weergegeven in Jaarberichten.

Tabel 1 Output WODC 2003-2008: rapporten, kennisverspreiding en advisering

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bedrijfsvoering						
N medewerkers (fte)	64	62	71	60	72	77
Totaal uitgaven (in miljoenen euro's)	6,2	5,8	5,0	5,3	4,5	4,0
WODC-productie						
<i>Totaal rapporten</i>	<i>65</i>	<i>77</i>	<i>85</i>	<i>106</i>	<i>95</i>	<i>91</i>
Onderzoek & beleid	10	11	13	10	13	21
Cahiers	1	13	18	8	17	4
Uitbestede onderzoeken	59	38	49	60	54	58
Overige WODC-publicaties	-	9	4	7	4	3
Research memoranda	-	1	2	5	0	3
Justitiële verkenningen (JV)	9	9	9	9	9	8
Kennisverspreiding						
Peer reviewed artikelen	19	60	32		45	37
Overige artikelen/bijdragen	23	61	33	71	57	39
Congresdeelname	n.a.	132	137	90	73	138
Begeleidingscommissies	n.a.	24	31	22	29	27
Docentschappen	n.a.	10	9	16	13	14
Redacteurschappen	n.a.	8	13	19	22	28
Raadplegingen website	377.000	369.000	533.000	665.000	1.100.000	1.200.000

Bronnen: Jaarberichten WODC, 2003-2007; interne gegevens Bedrijfsbureau

2 Het WODC van 1973 tot heden

In dit hoofdstuk gaan we in op belangrijke 'mijlpalen' in de geschiedenis en ontwikkeling van het WODC. De focus ligt daarbij op de relatie tussen onderzoek en beleid en op de benutting van onderzoek.⁶ Vanaf 1949, met de oprichting van het Studie- en Documentatiecentrum, begon wetenschappelijk – en vooral sociaal-wetenschappelijk – onderzoek vastere voet bij het ministerie van Justitie te krijgen. Sindsdien zijn herhaaldelijk organisatorische maatregelen genomen om de vaak als problematisch ervaren relatie tussen wetenschap en beleid te verbeteren (zie Van Eijk & Hartkamp, 1992: 94 e.v.).

De tijdbalk in overzicht 1 is deels ontleend aan interviews met de (oud-)directeuren van elk zo'n anderhalf uur en deels aan bureau-onderzoek, onder meer op basis van interne verslagen en recente (online) Jaarberichten.⁷

6 Daarbij is gebruikgemaakt van de uitgave '25 jaar WODC' (1998) in combinatie met open interviews in de periode oktober–december 2008 met de oud-directeuren Steenhuis, Van Dijk, Junger-Tas en Van de Bunt en tevens met de huidige directeur (maart 2009). Met Buikhuisen vond op zijn verzoek geen (nieuw) interview plaats. In het interview met hem in '25 jaar WODC' had hij alles al gezegd wat hij wilde zeggen over het ontstaan van het WODC, aldus Buikhuisen.

7 Te vinden op www.wodc.nl.

Overzicht 1 Tijdbalk met de visies van WODC-directeuren op de relatie tussen onderzoek en beleid

1973-1975	1975-1982	1982-1989	1989-1994	1994-2000	2000-2003	2003-heden
Buikhuisen	Steenhuis	Van Dijk	Junger-Tas	Van de Bunt	Interim- periode: Buitelaar, Van Loon	Leeuw
Positie bevechten in termen van (ook 'pijnlijk') onderzoek, financiën en mankracht	Verdere uitbouw Controverse 'gouverne- mentele' criminologie vs. 'kri- minologie'	'Gouden tijd' qua invloed op beleid Nadruk op participatie (slachtoffer- onderzoek): samenleving en crimina- liteit	Jeugd en preventie Meer kwantitatief onderzoek	Fusie met CDWO en SIBa ⁸ (Kwaliteits-) manage- mentpro- cedures; klantgericht en tevens klankbord zijn; nadruk op 'organi- zed crime' Grote be- standen: recidive- monitor; criminaliteit en rechts- handhaving, monitor georgani- seerde criminaliteit	Reorgani- satie, w.o. invoeren van het account- manage- ment	Meer nadruk op evaluatie- onderzoek Intensive- ring van kwaliteits- management en productie Verbetering datainfra- structuur Verbindende thema's, aandacht voor (beleids)- theorieën, synthesen
Nauwe betrokkenheid bij beleid; veel beïnvloedingsmogelijkheden. 'Benutting is understatement'				Distantie: beleid is normatieve keuzes maken		Op 'warme' afstand ⁹

Het begin: de periode-Buikhuisen (hoofd WODC, 1973-1975)

Begin jaren '70 was Wouter Buikhuisen, algemeen directeur wetenschappelijk werk van de Algemene Leiding van Justitie, 'de hoogleraar' in een toenmalige juristencultuur. Over het uitzetten van onderzoek in de periode onder secretaris-generaal Albert

8 CDWO stond voor Centrale Directie Wetenschappelijk Onderzoek van het Ministerie van Justitie (en heet sinds de integratie in het WODC de afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen (EWB)); SIBa staat voor Statistische Informatie en Beleidsanalyse.

9 Dit was de titel van een rapport dat geleid heeft tot de oprichting van het KiM en dat geschreven werd door een commissie bestaande uit Peter Nijkamp (toen: NWO, VU), Bert van Wee (TU Delft) en Frans Leeuw (WODC, UM)

Mulder uitte Buikhuisen zich in 1998 enthousiast: *‘Wat ik prachtig vond, was mijn tijd onder Mulder. Dat was een magnifiek systeem. Ik zat in die Algemene Leiding. Ik kreeg allerlei nota’s vanuit de lagere regionen en schreef zelf ook nota’s. Als er een goed voorbeeld tussen zat, dan keek je even wat je mandaat was en zette je rechts je paraaf. Dan werd het voorstel uitgevoerd. Maar als je dacht, dit is mij iets te warme soep, dan zette je je paraaf links. Zo kon je dingen doen, zonder dat je die hele trage brei had van instanties. Maar het is natuurlijk wel zo dat, wanneer je het verkeerd gedaan zou hebben, je nog niet jarig was.’* (‘25 jaar WODC’, 1998: 14)

Josine Junger-Tas in 2008 over die aanloopperiode: *‘De behoefte aan onderzoek kwam in de jaren ’70 al bij Justitie op. In die tijd waren de universiteiten nog rijk en onafhankelijk, maar de bekende SG Mulder vond dat Justitie weinig aan de universiteiten had. En als de universiteit dan eens een opdracht uitvoerde dan duurde dat eeuwig. Universiteiten waren indertijd helemaal niet “keen” op derde geldstroom onderzoek.’*

Jan van Dijk stelt dat er vanuit de politiek zowel van links als van rechts druk werd uitgeoefend om de ramen open te zetten naar de maatschappij: *‘Het WODC is (...) opgezet om een leemte op te vullen in de beleidsontwikkeling. Het ministerie zat tussen twee vuren, ze werden er van links op aangevallen dat het een stelletje wereldvreemde regenten waren en ze werden toen plotseling ook van rechts aangevallen dat ze geen besef hadden van de ernst van het veiligheidsprobleem.’*

Een van de aanleidingen tot de oprichting van het WODC was Buikhuisens onderzoek naar onder andere alcohol en verkeer, dat aanleiding gaf tot wijziging van het wettelijk toegestane alcoholpromillage en van de vervolgingsrichtlijnen. Buikhuisen werd binnengehaald bij het WVDC – destijds onder leiding van Tulkens – om van dit centrum, dat vooral een documentatiefunctie had, een onderzoeksinstituut te maken. *‘Buikhuisen heeft toen wel een aantal financiële en principiële randvoorwaarden gesteld. Voor het WODC is dat van levensbelang geweest’,* aldus Junger-Tas. De ontvangst van Buikhuisen vond plaats in een nogal ijzige sfeer: *‘daar komt Buikhuisen en in zijn kielzog komt de bezem’* (‘25 jaar WODC’, 1998: 17).

In die tijd werkten er twaalf mensen. Buikhuisen heeft de latere directeuren Jan Van Dijk, Dato Steenhuis en Josine Junger-Tas aangetrokken. Steenhuis werd in 1975 als eerste hoofd WODC, terwijl Buikhuisen de rol van waarnemend hoofd ging vervullen.

In de periode onder Buikhuisen en Steenhuis is een lans gebroken voor niet alleen onderzoek in het algemeen, maar juist ook voor onderzoek met voor het departement ‘pijnlijke’ uitkomsten. Jan van Dijk op 6 oktober 2008: *‘Wat ik me goed herinner is dat Buikhuisen vaak conflicten had met de DG’s, er waren toen hele autoritaire DG’s. Wij hadden met een tijdschrijfstudie aangetoond dat de politie een uur per dag of zo besteedde aan koffiedrinken, het was waanzinnig hoe zij in de watten werden gelegd. Wij wilden dat publiceren en de DG-politie probeerde dat tegen te houden. Buikhuisen liet zich daardoor niet intimideren. Dus pogingen tot “censuur” waren er zeker in de eerste jaren, maar die hadden geen resultaat. Zo heeft het WODC zijn geloofwaardigheid kunnen opbouwen. Overigens kwamen die pogingen niet van de SG en de minister, want dan was de oprichting van het WODC nooit gelukt.’*

De invoering van raadadviseurs die bruggenhoofden moesten zijn tussen beleid en onderzoek, en de organisatie van seminars met gastsprekers zijn andere verdiensten van Buikhuisens (waarnemend) directeurschap. De onlangs overleden hoogleraar strafrecht Loek Hulsman, die het strafrecht wilde afschaffen, kwam bijvoorbeeld een lezing geven. *‘Hij riep WODC’ers op om de luis te zijn in de pels van het departement.’*

De periode-Steenhuis (1975-1982)

Steenhuis maakte meer werk van onderzoek naar het functioneren van Justitie als organisatie. Het WODC groeide onder Steenhuis van 25 tot ongeveer 50 medewerkers en het onderzoeksbudget nam flink toe. In de periode van minister Job de Ruiter (1977-1982) kreeg het WODC vastigheid en kon het onderzoek publiceren zonder dat er een vetorecht op zat (‘25 jaar WODC’, 1998: 21).

Het departement droeg in die tijd echter weinig ideeën aan voor de onderzoeksprogrammering; *‘het kon ze niet zoveel schelen’*, aldus Steenhuis in het interview op 2 december 2008. Dankzij deze niche kon het WODC doorgaans onderzoeken wat het zelf geschikt en inte-

ressant achtte en dus zelf de programmering bepalen. Steenhuis: *'Dit was een tamelijk comfortabele positie. Als ze het ons niet vertelden, dan wisten wij wel wat goed voor hen was. Niet uit dedain, maar omdat ze er niet aan toe kwamen om na te denken over bepaalde vraagstukken.'*

Steenhuis zegt dat zijn instelling generalistischer was dan die van twee latere directeuren. Een van die twee directeuren, Van Dijk, typeert Steenhuis juist als 'man van de handhaving'. In die tijd produceerde het WODC 25 tot 30 studies per jaar.¹⁰ Sommige onderzoeksbevindingen werden direct gebruikt, andere niet of nauwelijks. Steenhuis: *'Over het algemeen was onze houding: we hebben iets moois voor jullie. Baat het niet, het schaadt ook niet. Wat betreft de politie, daar viel met onderzoek niet zo veel aan te veranderen, dat was voornamelijk een zaak van de politiek op lokaal en nationaal niveau. Met onderzoek op het gebied van het gevangeniswezen werd als ik het me goed herinner juist wel behoorlijk veel gedaan. En de SG Gerard van Dinter vond alles prachtig.*

Een opmerkelijk onderzoek dat ook benut is, is dat van Petrus van Duyne over de manieren waarop rechters tot een oordeel komen. Niet de kenmerken van de zaak in kwestie, maar hun maatschappelijke visie – elitair of egalitair – bleek daarbij doorslaggevend. Ik ben daar overigens nog steeds van overtuigd.'

Een ander onderzoek uit die tijd dat Steenhuis memoreert is een studie naar de mate waarin delinquenten te conditioneren zijn: *'Er was een instrument ontwikkeld, een soort van rorschachtest, met allemaal kaarten waar vlekken op stonden. Eerst waren dat figuratieve voorstellingen in de vorm van bijvoorbeeld olifanten. De truc was dat je tegen de mensen die je interviewde moest zeggen wanneer je een kaart openlegde: "Sommige mensen zien hierin een olifant, ziet u dat ook?" Dan kreeg men eerst een kaart waar duidelijk een olifant op stond en moest je via je non-verbale en verbale gedrag die mensen "reïncorceren" als ze zeiden wat jij wilde dat ze zeiden. Later ging dat verschuiven, als ik zei dat het een giraffe was en de proefpersoon zei dat het een nijlpaard was, dan moest ik laten merken dat ik het daar niet mee eens was en*

10 Voor een overzicht van alle WODC-publicaties van 1973 tot en met 1997 verwijzen we naar de bijlage bij de uitgave '25 jaar WODC' (1998). Het onderhavige boekje bevat een overzicht van alle WODC-publicaties van 1998 tot en met 2008.

zo de proefpersoon in een bepaalde richting proberen te duwen. Kijken of deze in plaats van verstand en waarnemingsvermogen bereid was mee te gaan met wat de onderzoeker zou willen. Uiteindelijk was het resultaat dat delinquenten iets minder te conditioneren zijn dan "gewone" burgers.'

De slepende controverse tussen de universitaire wereld en het WODC is in deze periode op haar hevigst. Het WODC stond bloot aan zware kritiek uit de universitaire wereld. Men sprak bijvoorbeeld van 'gouvernementele criminologie' en 'onderzoek in dienst van Big Brother'. Dit leidde er volgens Van Eijk en Hartkamp (1992: 96) toe dat WODC'ers wilden laten zien hoe onafhankelijk het onderzoek was, met als gevolg dat de kwantitatieve benadering flink aan terrein won.

Steenhuis: 'In die tijd – en nog steeds – had je in feite twee groepen: de eerste van onderzoekers die vonden dat je eerst een "informed guess" moest hebben om deze vervolgens te confronteren met empirische gegevens; de tweede van onderzoekers die uiteenlopende factor-, regressie- en variantieanalyses op een set gegevens loslieten om te kijken of er bepaalde dingen uitkwamen. De tweede groep was bovendien van mening dat beleidsmakers de uitkomsten van die analyses maar moesten leren begrijpen. Hoewel ik in die tijd wat opzag tegen de mensen die deze vaardigheden zo goed beheersten en ik aan de WODC-periode nog steeds een fixatie op cijfers heb overgehouden, ging mijn voorkeur toch uit naar de eerste groep.'

Bij nadere bestudering en vergelijking van de samenstelling van het universitaire onderzoekspakket met dat van het WODC konden Steenhuis en zijn medewerkers geen verschillen vaststellen. Volgens Steenhuis was daarmee de claim van veel criminologen dat het WODC zich bezighield met 'gouvernementeel onderzoek' weerlegd.

De periode-Van Dijk (1982-1989)

Jan Van Dijk heeft zich hard gemaakt voor onderzoek en advies over preventie, handhaving en slachtoffers met het oog op '*participatie vanuit de samenleving bij criminaliteitsbeheersing, want politie en justitie kunnen dat alleen helemaal niet aan*'. *'De term "benutting" van onderzoek is voor die tijd een understatement. Het WODC had een medebepalende rol in de strategische beleidsontwikkeling, in dit*

opzicht een gouden tijd’, aldus Van Dijk. Dit omdat traditionele juristen vaak geen idee hadden wat ze met het criminaliteitsprobleem aan moesten – zij waren daar niet voor opgeleid. In dit verband zijn te noemen de grote en nog steeds na-ijlende invloed op het vlak van slachtofferhulp en slachtofferzorg. WODC’ers hadden zitting in de Werkgroep Vaillant¹¹ en de commissie-Terwee. Het besluit om subsidie te verlenen aan de voorloper van Slachtofferhulp Nederland is op het WODC voorgekookt. Van Dijk memoreert in dat verband de invloed van de Slachtofferenquête – waarvan de eerste verscheen in 1972: er bleek maar liefst zes keer zoveel criminaliteit te bestaan als gedacht, respectievelijk geregistreerd. Dit werd voorpaginanieuws. De Slachtofferenquête werd eerst door de politie vijandig ontvangen. Ondanks de weerstanden herhaalde het WODC de enquêtes jaar op jaar (Van Eijk & Hartkamp, 1992: 99-100) en liep het hiermee voorop in Europa. Onder Van Dijk is dan ook bewust begonnen met Engelstalige publicaties, om deze en andere WODC-onderzoeksproducten breder toegankelijk te maken. In een inleidend hoofdstuk in het *International Handbook of Criminology* vermeldt de editor Schneider de Internationale Slachtofferenquête en de Internationale Self report Studies van het WODC als belangrijkste bijdragen vanuit Nederland aan de internationale criminologie.

Van Dijk herinnert verder aan het onderzoek naar preventieve hechtenis (Berghuis) en tevens aan de activiteiten van de Commissie Kleine Criminaliteit (Roethof), die resulteerden in de nota ‘Samenleving en Criminaliteit’. Met deze nota werd de beleidsdoelstelling van de bestrijding en preventie van kleine criminaliteit op de Justitiekaart gezet. Hierin hebben volgens Van Dijk de ‘managerial’ benadering van Steenhuis en zijn eigen, participatieve benadering elkaar gevonden. De instelling van de Directie Criminaliteitspreventie vormde zijns inziens de kroon op dit WODC-initiatief. Van Dijk ging vervolgens zelf aan die directie leidinggeven (Van Eijk & Hartkamp, 1992: 100).

11 De werkgroep Justitieel beleid en slachtoffers (voorzitter Vaillant) werd in 1983 in het leven geroepen en concludeerde in haar eindrapport dat er binnen het huidige strafrecht veel meer voor slachtoffers zou kunnen worden gedaan. De voorstellen van de werkgroep zijn uitgewerkt in de eerste richtlijn-Vaillant, die van toepassing was op een vijftal categorieën delicten, waaronder seksuele geweldsmisdrijven. De richtlijn-Vaillant II uit 1987 gold voor alle misdrijven.

Van Dijk memoreert verder het onderzoek naar onveiligheidsgevoelens en tevens een onderzoek naar burgerparticipatie in de preventie en bestrijding van criminaliteit – duidelijk verricht zonder ethische commissie – aan de hand van ‘het experiment met de racefiets’: *‘Mijn favoriete onderzoek was dat ik op Lange Voorhout op het terras ging zitten met Guus Roell en dan lieten we Carl Steinmetz komen die daar een racefiets neerzette, dat was mijn racefiets, die lieten we vastklinken. Dan lieten we iemand anders komen die met een grote betonschaar de ketting ging doorknippen en die fiets meenam. En dan gingen wij observeren hoe dat terras reageerde, wat er gezegd werd en wat men ging doen. Dat was dus bedoeld om burgerparticipatie bij de criminaliteitspreventie te bestuderen en daar bleek dus geen fluit van terecht te komen. Mannen gingen hun veters strikken, verloofdes wilden niet dat hun vriend iets ging doen, eigenlijk deed bijna niemand ooit iets. Terwijl iedereen wel zag wat er gebeurde. Dat heeft mij sterk geïnspireerd dat je bijvoorbeeld conducteurs op de tram moet hebben en huismeesters in flats en stadswachten. Al die latere ideeën van de commissie-Roethof zijn mede ontstaan uit dat fietsexperiment. Mijn racefiets is vervolgens gestolen uit de Justitiestalling. Het experiment is vooral ook zo leuk omdat het de avontuurlijkheid weergeeft van de toenmalige WODC-directie. Het is natuurlijk onverantwoord om delicten te gaan naspelen en tegenwoordig zou je ongelooflijk in de problemen komen. Maar we vonden dat een leuk idee. Het stond uiteraard in geen enkel onderzoeksplan. Dus alle procedures waar het WODC nu mee moet leven, die waren er nog niet in die tijd, daar was ik ook helemaal geen voorstander van. Het was in dat opzicht een vrijheid-blijheid-periode. In dezelfde periode experimenteerde het WODC ook met het inbouwen van zendertjes in fietsen om zo daders en helers te kunnen opsporen. De fietsen werden bij een proef gevolgd vanaf het dak van het nieuwe Justitiegebouw. Dat experiment is toen door de PG-vergadering om privacyredenen stilgelegd. Ik was daar kwaad over.’*

Er bestond in die tijd nog geen Directie Algemene Justitiële Strategie (DAJS) met beleidsstrategen die lijnen uitzetten, maar er waren wel veel wetgevingsjuristen met een brede belangstelling. Het ontbrak deze ambtenaren doorgaans aan sociaalwetenschappelijke expertise, wat een aardig ‘huwelijk’ met de onderzoekers van het WODC mogelijk maakte, zo analyseert van Dijk. Het WODC onderhield goede contacten met wetgevingsjuristen zoals Schutte, Donner

en Hirsch Ballin. Voor de andere departementen gold volgens Van Dijk toen eveneens dat de kernprofessies bepalend waren voor hun respectievelijke ‘bedrijfscultuur’: daar waar op Justitie de juristen domineerden, had Volksgezondheid veel artsen en Verkeer en Waterstaat ingenieurs. Bij CRM, het toenmalige ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk, zaten mensen van sociale academies. Tegenwoordig is dit wel anders: elk departement kent managers en bestuurs- en bedrijfskundigen met vergelijkbare taken.

In de tijd dat Van Dijk bij het WODC werkte, was het streven om jaarlijks tien zelf uitgevoerde WODC-onderzoeken uit te voeren met een staf van dertig à veertig personen. *‘Daar moesten ten minste enkele “parels” bij zitten die publiciteit trokken.’* De WODC-rapporten behoorden overigens in de periode onder Buikhuisen vooral dun te zijn. De opdrachtgevers moesten het (snel) kunnen lezen; methodologische verhandelingen dienden liefst zo kort mogelijk gehouden te worden en in een bijlage weggestopt. *‘Dat onderzoek naar onrustgevoelens was internationaal volstrekt uniek en gebaseerd op een sample van 3000, dat had veel geld gekost. En dan moest ik rapporteren in twintig pagina’s. Vervolgens gingen de universitaire collega’s schrijven dat die rapporten niets voorstelden. Hoe te publiceren zodat je beide groepen tevreden stelt. Het is een eeuwig dilemma.’*

Het vroege WODC kende volgens Van Dijk veel politiek bevlogen onderzoekers met een sterke affiniteit met beleid, maar ook met kritiek op het apparaat. *‘Mensen als Dato Steenhuis, Josine Junger en ik waren zeer politiek geïnteresseerd en betrokken. We waren in die tijd ook alle drie lid van de PvdA, deelname aan partijen was voor ambtenaren heel gewoon vroeger. Ik heb in mijn WODC-tijd bij sollicitatiegesprekken altijd gevraagd: “U vindt het misschien een minder correcte vraag, maar bent u wellicht actief in een politieke partij?” En ik heb het altijd als absolute plus beschouwd als daar het antwoord “ja” op was. Dat zouden ze nu waarschijnlijk niet eens meer durven vragen. Ze zouden het bovendien wellicht een risicofactor vinden als je ja zegt.’* Tegenwoordig meten onderzoekers zich in de beleving van Van Dijk veel meer een technische rol aan: *‘Ik heb de indruk dat ze allemaal multi-level analyses kunnen uitvoeren, maar dat je geen gesprek met ze kan voeren over het criminaliteitsbeleid, want daar hebben ze geen mening over. Ik hoop dat de bezieling ooit weer eens terugkeert.’*

De periode-Junger-Tas (1989-1994)

Toen Josine Junger-Tas aantrad om Van Dijk op te volgen, waaide er een bedrijfskundige wind, zoals ze het formuleert in een interview op 13 oktober 2008. Er kwamen een reorganisatie en bezuinigingen en er werd concreet gesproken over afstoting van het WODC. Junger-Tas refereert hieraan als *'een ramp, een hele vervelende tijd; het verpestte de sfeer'*. Bovendien zag zij zichzelf toen niet primair als een manager. Na een enquête binnen Justitie heeft men de idee van verzelfstandiging laten varen en bleef het WODC uiteindelijk voor Justitie behouden.

Jeugd en preventie waren als gevolg van de commissie-Roethof speerpunt in de periode onder Junger-Tas: dienstverlening, alternatieve sancties, kindbescherming en preventieonderzoek. Aanvankelijk hield zij zich hiermee bezig in de rol van raadgever.¹² Haar belangrijkste verdiensten zijn naar eigen zeggen: (1) het promoten van alternatieve sancties en (2) de introductie van *self-report* onderzoek. Verder bestond destijds een hang naar experimenteren – niet alleen om beoogde effecten in te kunnen schatten, maar ook om bijeffecten te meten.

Er werd in de jaren '80 al gewerkt met begeleidingscommissies. Volgens Junger-Tas bestaat er altijd – zowel vroeger als nu – een spanningsveld tussen beleidsrelevantie en onafhankelijkheid. Het devies voor onderzoekers na een begeleidingscommissievergadering over lopend onderzoek was indertijd: niet te veel doen met politiek geladen feedback van beleidsmakers. Voor de onderzoeksprogrammering trok zij jaarlijks als raadgever langs de beleidsdirecties. Dan was het zaak de beleidsvragen te vertalen en prioriteiten te stellen binnen de begroting. Er was relatief veel onderzoeksbudget beschikbaar en de mogelijkheid bestond om (o.a. *self-report*) onderzoek 'door te drukken', maar de ruimte voor eigen onderzoeksvragen nam langzaam af. Junger-Tas geeft toe: *'Jan van Dijk was als directeur beter in fondsenwerving.'*

¹² De functie van raadgever bestond bij het WODC tussen 1980 en begin jaren '90. De (toen) vier raadgevers van het WODC fungeerden als een brug tussen wetenschap en beleid, door hun tweeledige taak: (1) contact onderhouden met de beleidsafdelingen om adviezen uit te brengen en onderzoeksvragen op te doen; (2) een team onderzoekers leiden dat een bepaald beleidsveld voor zijn rekening nam (Van Eijk & Hartkamp, 1992: 94).

Junger-Tas heeft zelf stevig ingezet op de uitbouw van connecties met het buitenland en representatieve lay-out van rapporten. *'We kunnen leren van andere landen, van de inrichting van hun strafrechtssysteem en welke sancties zij toepassen.'* In dit verband kan ook het opgerichte *European Journal on Criminal Policy and Research* worden genoemd. Springer heeft dit tijdschrift later overgenomen, iets wat Junger-Tas nog altijd betreurt.

De benutting van onderzoek is volgens Junger-Tas lastig te beïnvloeden en te meten: *'Soms is er niets aan te doen dat een onderzoek niet gebruikt wordt, dat is de context van politiek en beleid. Wel kunnen aanbevelingen door onderzoekers in de vorm van alternatieven helpen.'* Kwantitatief onderzoek biedt naar haar mening meer aanknopingspunten voor benutting dan kwalitatief onderzoek, omdat het harder is en meer afgebakend.

Verder merkt zij in dit verband het volgende op: *'Ik heb het idee gehad dat ministers zich bewust waren van het feit dat als zij te veel censuur zouden toepassen, dat zij dan niet met de WODC-rapporten in de Kamer konden komen omdat deze dan aan geloofwaardigheid zouden verliezen. En de onafhankelijkheid van het WODC heeft ze geen windeieren gelegd. Wij kregen een goede naam bij de Kamer en dat moet je natuurlijk hebben. Maar ik heb ook wel eens een onderzoek gedaan waar leuke dingen uitkwamen maar waarop staatssecretaris Kosto zei: "Goh leuk, het is effectief maar ik zal het niet doen want we hebben geen geld meer."*

Van Eijk en Hartkamp observeerden in 1992 dat met de groei van het WODC de afstand tussen onderzoekers en beleidsambtenaren in organisatorische zin was gegroeid. *'Waar de onderzoekers aanvankelijk zelf moesten fungeren als brug tussen wetenschap en beleid, zijn ze nu bijna op één lijn komen te staan met externe onderzoekers'*, aldus de toenmalige studenten die het WODC tot onderwerp van hun afstudeerscriptie hadden gemaakt en erover publiceerden in *Justitiële verkenningen* (1992: 95).

De periode-Van de Bunt (1994-medio 2000)

Na het aantreden van Van de Bunt werd het WODC groter en complexer. Dit vooral vanwege de fusie met de vroegere CDWO (Centrale Directie Wetenschappelijk Onderzoek) – nu de afdeling Extern

Wetenschappelijke Betrekkingen – en SIBa (Statistische Informatie en Beleidsanalyse). Het budget was in 15 jaar vertienvoudigd. Dit stond overigens in schril contrast met de toenmalige schamele universiteitsbudgetten – wat wel eens tot strijd en afgunst leidde. Van de Bunt had het streven om het WODC om te vormen tot een professionele onderzoeksorganisatie, waarin medewerkers werken volgens heldere en doordachte opzetten, met elkaar discussiëren en elkaar aanvullen. Dit vergde meer nadruk op de bedrijfsvoering, wat volgens Van de Bunt in een interview op 20 oktober 2008 door sommigen als ‘bureaucratisering’ kan zijn afgedaan. Kwaliteitsborging was van meet af aan een kerndoel. Zo is bijvoorbeeld de methode van *self-report* kritisch tegen het licht gehouden, en zijn interne leescommissies ten behoeve van intercollegiale toetsing ingevoerd. Ook de startnotitie stamt uit die tijd.

‘Ik zag een sterke verwevenheid tussen de ambtelijke omgeving en de onderzoekers. In het begin was ik daar erg verbaasd over. Wanneer ik kritiek had op een rapport, werd in reactie wel eens gewezen op de positief gestemde begeleidingscommissie. Maar als deze bijna geheel bestond uit betrokken ambtenaren, maakte dat voor het kwaliteitsoordeel natuurlijk weinig uit. Althans, als je kwaliteit definieert als een meer inhoudelijk technische kwaliteit. Relevant onderzoek doen kun je immers ook als een aspect van kwaliteit beschouwen. Niettemin kan het zitting nemen in een begeleidingscommissie erg nuttig zijn voor beleidsambtenaren. Zo kwamen onderzoekers er in het kader van de evaluatie van de SOV (Strafrechtelijke Opvang Verslaafden) achter dat er op sommige plekken in het land nauwelijks voldoende therapeutische zorg beschikbaar was om de maatregel überhaupt te kunnen uitvoeren. Door deel te nemen aan begeleidingscommissies groeien beleidsambtenaren mee met het onderzoek. Ze komen niet voor onverwachte of onaangename verrassingen te staan. Dat is wel het nut, maar voor de kwaliteitsbeoordeling heb je andere voorzieningen nodig.’

Van de Bunt vond het enerzijds van belang om klantgericht te zijn en te luisteren naar de wensen van het departement. Aan de andere kant moest het WODC echter ook (kritisch) klankbord zijn, met een langetermijnvisie tegenover de vaak kortetermijnbelangen en -interesses van het departement.

‘Wat mij opviel was dat er altijd onderzoek werd gedaan naar uitzonderlijke, nieuwe onderwerpen. Twee weken varen op het IJsselmeer moest geëvalueerd worden, maar niet de cellulaire opsluiting van jeug-

digen. Het staande beleid had heel weinig belangstelling van de ambtenaren. Hoeveel onderzoek heeft het WODC bijvoorbeeld gedaan naar effecten van de gewone, korte vrijheidsstraf in de afgelopen 25 jaar? Het kostte mij wel moeite om de aandacht van beleidsambtenaren, en zelfs van de onderzoekers te richten op de basics van het systeem.'

Volgens Van de Bunt was de benutting van onderzoek in zijn tijd niet onaanzienlijk. Hij herinnert zich geen grote controverses over onderzoeksresultaten van het WODC, maar wel opvallende situaties. *'In de discussie over de Wet MOT (Melding ongebruikelijke transacties) bestond veel weerstand tegen invoering van de wet, vooral bij de banken. Bij wijze van compromis is toen gezegd "we gaan de wet invoeren, maar als blijkt uit onderzoek van het WODC dat de wet toch zijn doel voorbij schiet of niet effectief is, dan kunnen we de invoering heroverwegen". In feite was dit een laatste poging van de minister om het aarzelende parlement over de streep te trekken. Vervolgens werd er een motie aangenomen van een VVD-Kamerlid waarin werd geëist dat het onderzoek binnen twee jaar opgeleverd zou worden. Het onderzoek kwam er na twee jaar en het was lang niet positief over de wet. Ik was er dan ook op geprepareerd dat er veel publiciteit zou komen, maar het rapport is uiteindelijk stil in de vaste Kamercommissie besproken en geaccordeerd. Dat verbaasde mij.'*

Benutting van onderzoek is volgens Van de Bunt in belangrijke mate mensen wijzer maken, inzichten geven, vooroordelen doorprikken. *'Tegen beleidsmakers kunnen zeggen: hierover praten jullie, nu even je eigen beelden vergeten.'* Een factor die volgens hem cruciaal is voor benutting is de situatie of context waarin een onderzoek 'valt': ondersteunt het onderzoek de ingeslagen beleidsrichting of niet? Hij memoreert in dit verband het onderzoek naar de georganiseerde misdaad, de eerste recidivemonitor en de evaluatie van ontnemingswetgeving (zie Nelen & Sabee, 1998). Om benutting te bevorderen achtte hij het van belang dat er een goede, beknopte oplegnotitie bij een onderzoek werd gevoegd om de bevindingen te begeleiden. Desalniettemin moet distantie tot 'het beleid' in zijn visie te allen tijde vooropstaan. Het met onderzoek 'peuteren' aan dogma's of aangenomen waarheden acht Van de Bunt dan ook cruciaal. Hiermee neemt hij een ander standpunt in dan zijn twee laatste voorgangers. *'De uiteindelijke besluitvorming moet je aan beleidsmakers overlaten; het gaat in de beleidsbepaling ook om normatieve*

keuzes, dat moet expliciet blijven. Normatieve keuzes mogen niet schuilgaan achter wetenschappelijke bevindingen. Want anders krijgt het WODC vooral een legitimatiefunctie voor het beleid. Ik vind het geen toonbeeld van benutting als je aanbevelingen een-op-een worden overgenomen door beleidsambtenaren. Ook als zij de onderzoeksresultaten en aanbevelingen niet overnemen, kan er sprake zijn van goede benutting. Als er maar nieuwe inzichten zijn verkregen, dan is wat mij betreft het onderzoek benut.'

'Wat mij verder opviel was dat de focus van het departement in die tijd heel sterk op veiligheid en criminaliteit lag. Dat uitte zich ook in onze onderzoeksagenda, deze was een afspiegeling van de prioriteiten van het departement. Ik had wel het gevoel dat het onderzoek naar criminaliteit een onsje minder kon, want het civiele recht is ook van groot belang. Op verjaardagsfeestjes wordt het meest gepraat over burenruzies, over erfeniskwesties. Hele families worden uit elkaar gerukt door soms niet goed functionerende notarissen.'

Van de Bunt wijst ten slotte op het belang van 'onderzoekspreventie' en van grote gekoppelde databestanden gedurende zijn periode als directeur. *'Wat ik zelf erg belangrijk vond, vandaar ook het coproject met CBS, dat tot de publicatie Criminaliteit en Rechtshandhaving leidde, is dat ambtenaren niet horendol werden van vijf, zes jaarlijks op verschillende momenten terugkerende rapporten over de omvang van de criminaliteit die over elkaar heen tuimelden: de Politiemonitor van Binnenlandse Zaken, de cijfers en rapporten van CBS, SCP en het WODC. Telkens leidde dat tot vragen of een debatje in de Tweede Kamer. Toen hebben we besloten dat we onze krachten meer moeten samenbundelen, wat heeft geculmineerd in de periodieke rapportage Criminaliteit en Rechtshandaving.'*

Interimperiode (2000-2003)

Tussen 2000 en 2003 had het WODC geen vaste directeur. Deze periode wordt ook wel aangeduid als 'interimperiode'. De directeur ad interim – de meeste tijd in de persoon van Paul van Loon, die Wout Buitelaar opvolgde – kreeg de opdracht om het WODC personeelstechnisch en organisatorisch bij de tijd te brengen. Hiertoe zijn verschillende veranderingen doorgevoerd. De tot dan toe bestaande scheiding tussen inhoud en beheer werd opgeheven.

De afdeling Onderzoek werd opgesplitst in vier afdelingen met een afdelingshoofd aan de leiding: Rechtshandhaving (REHA); Criminaliteitspreventie, Slachtofferzorg, Jeugdbescherming en Sanctietoepassing (CRSA); Regelgeving, Rechtspleging & Rechtsbijstand (RR&R); Asiel & Migratie (ASMI). De leiding van de verschillende afdelingen werd integraal verantwoordelijk, dat wil zeggen behalve inhoudelijk ook voor de resultaten en voor financiële en personele aspecten. Voorts is gekozen om het WODC niet alleen als onderzoeksinstituut maar ook als kennisinstituut te positioneren. Hiertoe werden de banden tussen het WODC en de verschillende beleidsdirecties versterkt. De afdelingshoofden Onderzoek werden verantwoordelijk voor het accountmanagement voor elk van de vier directoraten-generaal van het ministerie. Het accountmanagement had betrekking op zowel de programmering als de uitvoering en resultaten van WODC-onderzoek. Gedurende deze interimperiode vertrok veel personeel van het WODC. Tegen het einde van de interimperiode en rond de komst van directeur Frans Leeuw werd een groot aantal vacatures voor de functie van onderzoeker heropgesteld en vervuld.

De periode-Leeuw (2003-heden)

Frans Leeuw noemt in een interview op 4 maart 2009 vier belangrijke punten die de ontwikkeling van het WODC na zijn aantreden zijns inziens kenmerken. In de eerste plaats werd de aandacht voor evaluatieonderzoek van justitiële interventies, wetten en andere beleidsmaatregelen geïntensiveerd. Dat gebeurde niet alleen door middel van publicaties, maar ook via het organiseren van een Campbell-congres over (experimenteel) evaluatieonderzoek met binnen- en buitenlanders en vergelijkbare activiteiten. In de tweede plaats is er aanzienlijk meer werk gemaakt van het werken met grote databestanden; van het WODC zelf, maar ook van andere organisaties, zoals het CBS, de Raad voor de kindbescherming, de IND enzovoort. Koppeling van gegevens over criminaliteit met tal van andere – ook theoretisch – relevante bestaande gegevens over gedrag(skeuzen) van mensen vindt meer en meer plaats. *‘Dit onderscheidt het WODC van nu toch enigszins van vergelijkbare instituten. De Integratiekaart van een paar jaar geleden (Jennissen, 2006) en sinds kort de Migratiekaart zijn daar mooie voorbeelden van.’*

In de derde plaats onderscheidt het WODC zich met het verrichten van uiteenlopende syntheses studies, die orde helpen scheppen in grote 'stromen' van onderzoek. De focus van dergelijke syntheses ligt op de vraag of en hoe beleidsinterventies, programma's of wetten al dan niet werken. Daarbij heeft het WODC zo veel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande methodologieën, zoals die van de experimentele benadering en van de 'realist evaluation'-benadering van Pawson en Tilley (1997) en Pawson (2002, 2006). Deze syntheses worden weliswaar primair verricht voor beleidsmakers en andere actoren in de Nederlandse justitieketens, maar door de toename van het aantal internationale (peer reviewed) publicaties dringen verschillende van deze syntheses ook snel door in het internationale wetenschappelijke forum. Recente voorbeelden daarvan zijn de studie *Violence Defied* (Van der Knaap et al., 2006) en *Browsing for Evidence* (Kleemans et al., 2007).¹³ De in 2009 in voorbereiding zijnde synthese van 25 jaar onderzoek naar het drugsbeleid van de Nederlandse regering (in samenwerking met het Trimbos instituut) is een ander voorbeeld.

In de vierde plaats onderstreept Leeuw het belang en de toegevoegde waarde van '*krachtige fenomeenstudies*'. Voorbeelden hiervan zijn *Vastgoed & fout* (over malafide activiteiten in de vastgoedsector) en *High Tech Crime*. Een ander voorbeeld is de *Geschilbeslechtingdelta* (2003), die de (potentieel) juridische problemen en oplossingsstrategieën van burgers en organisaties op civiel- en bestuursrechtelijk gebied tegen het licht houdt, en die in 2009 opnieuw wordt uitgevoerd. We geven verderop ter illustratie de belangrijkste bevindingen van deze fenomeenstudie weer.

Leeuw heeft twee jaar na zijn aantreden als directeur aangestuurd op een visitatie van het WODC door een visitatiecommissie onder leiding van prof. mr. dr. Kees Schuyt. '*Als je kwaliteit nastreeft, dan moet je je laten visiteren.*' Weliswaar waren eerder al enkele 'kwaliteitsaudits' op rapporten door externen gedaan, maar een '*on site* visitatie' was nog niet eerder gebeurd.

¹³ Overigens reikt dit verder dan alleen de criminologie. Een voorbeeld van doorwerking is dat op de website van 3IE, een organisatie die 'robuust effectiviteitsonderzoek' op het terrein van de ontwikkelingssamenwerking (www.3IEimpact.org) stimuleert en laat verrichten, de syntheses studie van Van der Knaap et al. (2007) als voorbeeld wordt aangehaald hoe een researchsynthese te doen.

Over de relatie tussen onderzoek en beleid en benutting van onderzoek heeft Leeuw een uitgesproken visie. *'Ik achtte het mijn taak en een noodzaak om de inhoudelijke interactie tussen beleid en onderzoek bij Justitie te normaliseren. Het bleek mij alras dat, mede door de interimperiode, het geloof in de relevantie maar ook de kwaliteit van het WODC-onderzoek een zekere "knauw" gekregen had. Weliswaar was de organisatie meer op orde gebracht, maar dat gold niet voor de inhoudelijke kant van de zaak en zeker niet voor het belang dat aan een deel van de geproduceerde kennis werd gehecht. Ook bespeurde ik serieuze kritiek vanuit de wetenschappelijke wereld, waar, gelukkig maar, de criminologie niet alleen steeds populairder werd als vak voor studenten, maar ook werkte aan belangrijke voortgang in het onderzoek.'* Het inzetten op meer (wetenschappelijke) kwaliteit en het tegelijkertijd investeren in betere verbindingen met 'het beleid' is geen gemakkelijke zaak. *'Voor het WODC is de relatie met het beleid immer een "balancing act"',* aldus Leeuw. *'Enerzijds kunnen onderzoekers niet te dicht aanschurken tegen de koers van de beleidsdirecties door te veel "partnerial" te denken. Tegelijkertijd echter, mogen onderzoekers ook geen autisten worden, die bij wijze van spreken na het draaien van hun statistische analyses niet in staat zijn om hun onderzoeksbevindingen uit te dragen in de richting van beleidsmakers.'*

Gevraagd naar de elementen die bepalend zijn voor de mate van onderzoeksbenutting, noemt Leeuw drie belangrijke factoren. De *eerste* is de aard van de empirische kennis die geproduceerd wordt. Studies die trends op het terrein van bijvoorbeeld veelplegers en recidive in kaart brengen, en waarbij cohorten gevolgd worden, leveren zowel wetenschappelijk als beleidsmatig doorgaans belangwekkender informatie op dan eenmalige studies. Dat is goed te zien bij de recidivemonitor waarmee in de jaren '90 een aanvang genomen is, en die thans frequent inzichten biedt in het verloop van de recidive bij tal van dadergroepen. Het is deze monitor die als toets dient voor de vaststelling van de mate waarin de doelen van het beleid van het kabinet-Balkenende IV ten aanzien van recidive bereikt zijn. *'Daaraan wordt ook bijgedragen door meerjarige onderzoeksprogramma's rondom tbs en PIJ (plaatsing in een inrichting voor jeugdigen-maatregel), die in gang zijn gezet onder leiding van plaatsvervangend directeur Stefan Bogaerts – thans verbonden aan de Universiteit Tilburg.'*

Een *tweede factor* die benutting bevordert, is dat in de meeste onderzoeken ruim aandacht is voor de ‘theorie’ achter de te onderzoeken maatregel, interventie, wet of organisatorisch arrangement. Waarom wordt gedacht dat de betreffende interventie of ‘nieuwe ordening’ zal gaan werken? *‘Interessant is te zien dat de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie onder andere als criterium stelt dat er aandacht moet zijn voor de robuustheid, resp. plausibiliteit van de “interventietheorie”. Als deze commissie besloten heeft dat een gedragsinterventie een effectevaluatie waardig is, dan treedt het WODC aan om die uit te (laten) voeren.’*

De *derde factor* is de rol van beleidsdirecties en andere ‘stakeholders’ bij de begeleiding van onderzoek. Leeuw merkt op dat het niveau van de beleidsdirecties in termen van strategisch of ‘visionair’ denken omhoog is gegaan. *‘Als WODC hebben wij, tegelijkertijd, het “stakeholder”-gehalte in begeleidingscommissies van onderzoeken verminderd, waardoor er ook meer inhoudelijke expertise voor in de plaats is gekomen.’*

In vergelijking met de tijd waarin zijn voorgangers actief waren, is in de wereld van het beleidsonderzoek en het fundamentele onderzoek op het terrein van Justitie het aantal instituten en daarmee ook het aantal studies sterk toegenomen. De zogenoemde *streams* (soms ook wel *fleets*) of *studies*¹⁴ maken het voor beleidsmakers en anderen niet alleen moeilijker het kaf van het koren te scheiden, maar ook om er chocola van te maken.

Door te investeren in syntheses en de zogeheten portfolio-aanpak heeft het WODC geprobeerd de samenhang tussen verschillende studies inzichtelijker te maken. Bij de portfolio-aanpak wordt een link gelegd tussen (nieuw) WODC-onderzoek en relevante bevindingen uit onderzoeken van andere instituten. Daarmee neemt ook de bruikbaarheid toe.

Ook het recent opgerichte Clearing House voor Wetsevaluaties (CHW) – dat fysiek is ondergebracht bij het WODC – past in deze benadering. Het CHW, dat geleid wordt door Gert-Jan Veerman, begeeft zich in de voetsporen van ‘Wet en werkelijkheid’, een recente synthese van wetsevaluaties (Klein Haarhuis & Niemeijer, 2008), maar zet er bovendien een stap vóór, namelijk door aanwijzingen te

14 Vgl. Rist & Stame (2006); Leeuw (2006).

verstrekken voor de opzet en inhoud van nog te verrichten nieuwe evaluaties van wetgeving.

Vanuit het perspectief van de eisen waaraan onderzoekers moeten voldoen, ziet Leeuw dat zij in staat moeten zijn hun bevindingen uit te dragen en over te brengen. Immers, productie van kennis is niet hetzelfde als 'transfer' van kennis. Daarom heeft het WODC een aantal van zijn onderzoekers daar méde op geselecteerd.

De belangrijkste bevindingen van de Geschilbeslechtingdelta 2003

De Geschilbeslechtingdelta 2003 is gebaseerd op gegevens over de periode 1998 t/m 2002.

De bevindingen laten zien dat veel burgers (ongeveer 65%) in die periode met één of meer (potentieel) juridische problemen te maken hebben gehad. De mate waarin burgers problemen hebben ervaren, verschilt al naar gelang het type probleem. Bijna een derde van de burgers is geconfronteerd met problemen over de levering van goederen en diensten (32%) en problemen op het werk (30%).

Daarna volgen geldproblemen (22%), problemen met het bezit van onroerend goed (20%), problemen met het huren van woonruimte (12%), relatie- en familie zaken (10%), gezondheidsproblemen veroorzaakt door derden (7%), problemen vanwege kinderen onder de 18 jaar (3%) en het verhuren van onroerend goed (3%).

Wanneer burgers met problemen worden geconfronteerd, blijft het vaak niet bij één probleem. Gemiddeld gaat het bij mensen die al problemen hebben, om een drietal problemen (per persoon).

De kans om problemen te krijgen, is niet voor iedereen gelijk. Zo zijn er verschillen naar leeftijd, het al dan niet hebben van werk, de sociale groep waarvan men deel uitmaakt, opleiding en burgerlijke staat.

De mensen met een probleem blijven soms passief (10%). Lager opgeleiden komen iets minder vaak in het geweer dan anderen.

Bijna de helft van degenen die wel actie ondernemen, doet een beroep op rechtshulp. De behoefte aan rechtshulp is in sterke mate afhankelijk van het type probleem en neemt toe met de complexiteit en het financiële belang van het probleem. Van de brede variëteit aan geraadpleegde instanties worden de vakbond (11%) en de advocatuur (11%) het vaakst genoemd, gevolgd door onder meer de Bureaus Rechtshulp (7%). Doorgaans zijn burgers tevreden over de verleende diensten.

Bij 48% van de afgesloten problemen weten de partijen – soms met behulp van een mediator – overeenstemming te bereiken. Het vaakst gebeurt dat bij mensen met een hogere sociaaleconomische status, waarschijnlijk omdat zij beschikken over een kennisvoorsprong en beter ontwikkelde onderhandelingsvaardigheden.

Bij 11% van de problemen wordt een begin gemaakt met een officiële procedure. Uiteindelijk wordt in 4% van de gevallen het probleem daadwerkelijk beëindigd met een uitspraak van de rechter, en vormt in 3% van de gevallen de beslissing in een buitengerechtelijke procedure het eindpunt van het traject van de geschilbeslechting.

Bij 35% van de problemen wordt ondanks acties geen overeenstemming of beslissing bereikt.

73% van de burgers zegt zijn persoonlijke doel te hebben bereikt. Deze doelen zijn in 40% van de problemen materieel en in de overige immaterieel van aard. Bij overeenstemming worden doelen vaker bereikt dan bij beslissingen die door een derde worden genomen.

Bron: Van Velthoven & Ter Voert (2004). WODC Onderzoek & beleid nr. 219

3 Het WODC anno 2009

Waar het werk door het 'jonge' WODC van de jaren '70 en vooral '80 in zekere zin vervlochten was met de beleidsvorming (en politiek), wordt er door het huidige WODC – na 1994 – meer dan ooit nadrukkelijk aandacht besteed aan het bewaren van wetenschappelijke kwaliteit en een zekere distantie.

Deze distantie (van het beleid) past in een bredere ontwikkeling waar het de toetsbaarheid van het rijks- en daarmee ook het Justitiebeleid betreft. Beleidsdoelstellingen moeten in toenemende mate – al dan niet op instigatie van het ministerie van Financiën en de Algemene Rekenkamer – 'hard gemaakt' worden. Er wordt dan ook steeds meer nadruk gelegd op de (wetenschappelijke) onderbouwing van beleid *ex ante* en de werkzaamheid ervan *ex post*. Hiervoor is doorlopend empirisch onderzoek nodig naar ontwikkelingen in (beleids)indicatoren – bij voorkeur met inzicht in het causaliteitsvraagstuk (ofwel in de vraag of de beleidsinterventies daadwerkelijk hebben bijgedragen aan doelbereiking).

Distantie ten opzichte van 'het beleid' hoeft geen kille verhouding te betekenen. Een belangrijk voordeel van de huidige positie is dat op zekere afstand van de beleidsvorming geopereerd wordt, maar niet zodanig dat sprake is van een knip. Verzoeken om onderzoek vanuit de beleidsdirecties worden met het WODC besproken en gearticuleerd in doel-, probleem- en vraagstellingen. Deze voorstellen worden vervolgens besproken op hun onderzoekbaarheid, relevantie en financiële haalbaarheid. Deze discussie – die soms het karakter van een 'socratische dialoog' aanneemt – vindt plaats tussen directeuren-generaal (DG's) enerzijds en accountmanagers/ afdelingshoofden en de directeur van het WODC anderzijds. Het WODC is in dit proces *sparring partner* van het beleidsdepartement. In deze dialoog draagt het WODC uiteraard zelf ook onderzoeksmogelijkheden aan en bouwt ruimte in in de programmering om dergelijke projecten uit te voeren.

Nadat op deze manier het onderzoeksprogramma is vastgesteld, gaat het WODC aan de slag met het opstellen van startnotities, waarin probleemstelling, doelstelling, achtergronden, rol van theorieën, methoden, aard van de dataverzameling en -analyse, enzovoort, kort gezegd: de empirisch-theoretische cyclus, worden

uitgewerkt. Dit is inclusief aandachtspunten betreffende risico's die het onderzoek loopt, beleidsrelevantie, financiën en de wijze van uitvoering (aanbestedingsprocedures en dergelijke).

Hoe paradoxaal het wellicht klinkt, het WODC doet in zekere zin ook aan 'onderzoekspreventie' (vergelijk een opmerking van Van de Bunt). Dit gebeurt niet alleen door aan te geven dat een beleidsvraag niet of nauwelijks onderzoekbaar is, maar ook door te wijzen op de waarde van het *al bestaande kennisfonds* voor de beantwoording van (nieuwe) vragen. Het is bijvoorbeeld lang niet altijd noodzakelijk om *nieuwe* gegevens te verzamelen. Juist het verbinden van reeds bestaande gegevens aan elkaar geeft meer inzichten dan het (steeds maar weer) opnieuw verzamelen van gegevens. Een voorbeeld daarvan geeft het onderzoek waarin door koppeling van HKS-gegevens en CBS-gegevens, preciezer dan tevoren, bepaald kon worden wat de relatie is tussen herkomstland van daders en aard en omvang van criminaliteit (vgl. Jennissen & Blom, 2007). Ook de eerder al gememoreerde groeiende aandacht voor *meta-analyses* en *research-syntheses* past hierbij. Recente voorbeelden zijn syntheses van onder andere wetsevaluaties en evaluaties van initiatieven op het gebied van geweldspreventie, integratie en rechtshandhaving (o.a. Van der Knaap et al., 2006; Kulu et al., 2007; Klein Haarhuis et al., 2005).

Samengevat gedijt het wetenschappelijk beleidsonderzoek in de context zoals die thans gerealiseerd is:

- onafhankelijk onderzoek en publicaties,
- beleids- én wetenschapsgestuurde programmering,
- op betekenisvolle afstand van 'het beleid' staan, maar
- met een uitdrukkelijk oog voor het belang van maatschappelijke en beleidsvragen.

Een nadeel van deze positie kan zijn dat de eigen onderzoeks-agenda van het instituut ondersneeuwt door een grote hoeveelheid 'waan van de dag'-onderzoeken. Dit nadeel is reëel, maar moet gezien worden tegen de achtergrond van wat reeds aan langjarige onderzoekslijnen en programma's loopt. Dat zijn onder andere de onderzoekslijnen betreffende oorzaken en gevolgen van georganiseerde criminaliteit (o.a. Van de Bunt & Kleemans, 2007; Kleemans

& De Poot, 2008),¹⁵ het recidiveonderzoek (o.a. Wartna, 2009), de geschilbeslechtingsonderzoeken (o.a. Van Velthoven & Ter Voert, 2004; Klein Haarhuis, 2008; Croes & Maas, 2009) en het periodieke onderzoek naar mediation, notariaat en advocatuur (o.a. Laclé & Ter Voert, 2008; Ter Voert & Peters, 2008).

Bovendien zijn er de al genoemde portfolio's, die WODC-onderzoeken onderling meer met elkaar verbinden en daarbij ook onderzoeken van andere instituten betrekken.

In dit hoofdstuk gaan we eerst in op het rapport van de Visitatiecommissie die het WODC in 2005 bezocht. Aan de hand van de speerpunten die zijn geformuleerd naar aanleiding van het visitatierapport, worden recente initiatieven en actuele werkzaamheden besproken. Korte beschrijvingen van onderzoeksprojecten dienen daarbij als illustratie. Tot slot komen nog drie punten aan de orde: organisatorische voorzieningen gericht op kwaliteitsmonitoring en -verbetering, internationalisering en het WODC en de media.

Speerpunten sinds de Visitatiecommissie (2005)

Het oordeel van de Visitatiecommissie die het WODC in 2005 bezocht, maakte duidelijk dat 'het WODC een competent onderzoeksinstituut is, dat onderzoeksrapporten aflevert die aan de gangbare maatstaven van wetenschappelijk onderzoek voldoen, dat zorgvuldig omgaat met de programmering en kwaliteitsbewaking van dit onderzoek en dat steeds actiever is geworden op het vlak van datamining, longitudinaal onderzoek en het aangaan van nationale en internationale allianties. Ook de groei in output wordt door de commissie waargenomen en gewaardeerd.'

Niettemin droeg de Visitatiecommissie ook een aantal punten voor verbetering aan 'wil het WODC over vijf jaar het topinstituut zijn op zijn onderzoeksgebied':

- Meer proactiviteit en eigen visie in de onderzoeksprogrammering in afstemming met 'Justitie' (bijvoorbeeld door meta-analyses,

15 Criminal Careers in Organized Crime and Social Opportunity Structure. *European Journal of Criminology*, 5(1), 69-98.

longitudinaal onderzoek, datamining). Toewerken naar een 'out-standing' programmering met ook ruimte voor 'curiosity-driven' onderzoek.

- In het kader van de wetenschappelijke omgeving: meer allianties met universiteiten, meer uitwisseling van kennis en personeel en meer samenwerking bij onderzoeksprojecten en verspreiding van kennis en eigen onderzoeksrapporten.
- Een passende internationale dimensie toevoegen aan het WODC.
- (Nog) meer kwaliteit door enerzijds aandacht voor de maatschappelijke context en beleidsconsequenties en anderzijds het theoretisch funderen van onderzoeksvragen ten behoeve van wetenschappelijke meerwaarde en verdieping.
- Onderzoekers aanmoedigen om zich te ontplooiën op hun eigen vakgebied.¹⁶

Wat heeft het WODC met deze oproepen gedaan?

Het antwoord is te vinden in een aantal speerpunten, die sinds de visitatie 2005 in gang zijn gezet, en die elkaar overigens in meer of mindere mate kunnen overlappen.

Meer aandacht voor theoriegestuurd onderzoek

Een belangrijk aandachtspunt dat de laatste jaren hoge prioriteit heeft gekregen, is het verrichten van theoriegestuurd onderzoek. Om onderzoek een bredere wetenschappelijke relevantie te geven is het gebruik van theorieën essentieel. Theoretische gerichtheid kan verheldering bieden, bijvoorbeeld omdat het inzicht geeft in de samenhang tussen ogenschijnlijk zeer verschillende verschijnselen, of beleidsonderwerpen.

Enerzijds is de aandacht gericht op het boven water halen van de 'theorieën' of 'assumpties' van beleidsmakers, beleidsuitvoerders en andere ketenpartners die aan justitieel beleid ten grondslag liggen. Dergelijke 'beleidstheorieën' worden steeds vaker, alvorens een ex post evaluatie te verrichten, ontrafeld en geanalyseerd. Door beleidstheorieën te reconstrueren ontstaat inzicht in de onderbouwing van beleid. Deze theorieën kunnen vervolgens getoetst worden op logische consistentie en wetenschappelijke 'houdbaarheid' (o.a. Leeuw, 2003).

16 Visitatiedocumenten WODC.

Het succes of falen van interventies en beleidsprogramma's hangt immers voor een belangrijk deel af van de kwaliteit en validiteit van de eraan ten grondslag liggende 'theorieën'. Wie zijn interventie baseert op twijfelachtige veronderstellingen of wie in de uitvoering uitgaat van dergelijke assumpties, riskeert een geringe effectiviteit of zelfs averechtse effecten.

Anderzijds is de aandacht gericht op het realiseren van aansluiting in onderzoeken bij meer algemeen-*wetenschappelijke* (ook wel genoemd: verklarende) theorieën, als het gaat om het beschrijven en verklaren van (trends in de) (jeugd)criminaliteit, sociale integratie van minderheden, strafrechtelijke recidive, georganiseerde criminaliteit, geschilbeslechting en effecten van sancties. In studies naar georganiseerde criminaliteit wordt bijvoorbeeld voortgebouwd op sociologische netwerktheorieën, in onderzoek naar de geschilbeslechting op rechtseconomische theorieën en in onderzoek naar migratie op sociale investeringstheorieën. Op deze manier wordt de liaison tussen het wetenschappelijke kennisfonds en de onderzoekspraktijk geïntensiveerd.

De grondgedachte achter dit type theoriegedreven onderzoek is dat uiteenlopende onderwerpen, bijvoorbeeld echtscheiding en jeugdcriminaliteit, aan elkaar gerelateerd zijn door een overkoepelend theoretisch thema, zoals sociale cohesie. Dit is ook een van de leidende gedachten achter de aandacht die in de studie *De hersenen in beeld* (De Kogel, 2008) is uitgegaan naar verklaringen voor antisociaal gedrag die van biosociale aard zijn. Problemen in het neuropsychologisch en -biologisch functioneren van mensen zijn zowel relevant om te verklaren waarom sommige mensen meer en meer persistent antisociaal gedrag plegen als waarom bepaalde interventies (niet) effectief zijn.

De eerdergenoemde researchsynthesen worden doorgaans vanwege hun projectoverstijgende karakter ook gekenmerkt door een verklarende dan wel beleidstheoretische focus. Zo is bij aanvang van een van de synthesen de vraag gesteld of preventie van geweld in het (semi)publieke domein volgens (elders) afgeronde studies werkt, en zo ja hoe en onder welke condities? (Van der Knaap et al., 2006).

Researchsynthese 'Geweld Verslagen'

Op basis van in- en exclusiecriteria werden uit een primaire selectie van vele honderden (buitenlandse) studies in totaal 48 onderzoeken naar de effecten van preventie van geweld in het publieke en het semipublieke domein opgenomen. Deze studies hebben betrekking op 36 preventiemaatregelen. Op basis van de resultaten van de bestudeerde evaluatiestudies is de effectiviteit van de onderzochte preventiemaatregelen vastgesteld. Het gaat hierbij steeds om effectiviteit met betrekking tot het verminderen of voorkómen van geweld. De 48 studies zijn uitgevoerd in landen met een vergelijkbare problematiek en contextkenmerken als Nederland.

De 36 preventiemaatregelen zijn beschreven in termen van de mechanismen die eraan ten grondslag liggen, de contexten waarin ze worden uitgevoerd en de effecten die in de 48 evaluatiestudies worden gerapporteerd. Hiermee zijn twee belangrijke evaluatie'scholen' vertegenwoordigd: de Campbell Collaboration, die de nadruk legt op *what works* (het attribueren van effecten aan beleidsmaatregelen), en de *realist synthesis*, die de nadruk legt op 'het hoe' achter de (in)effectiviteit van interventies. Door de invalshoek van Campbell aan te vullen met de 'realist'-benadering wordt de 'black box' van de werking van interventies geopend, wat onderzoekers en beleidsmakers in staat stelt om behalve te leren wat goede en minder goed werkende interventies zijn, ook te begrijpen *waarom* dit het geval is geweest. Dit biedt handvatten voor verbetering.

Negen maatregelen blijken effectieve vormen van preventie van geweld. Zes maatregelen zijn *mogelijk* effectieve vormen van preventie. Vier maatregelen zijn mogelijk niet effectief en één maatregel bleek niet effectief te zijn. Van zestien van de zesendertig maatregelen kan op basis van de bestudeerde studies *niet* worden gezegd of ze effectief zijn of niet.

Op basis van het onderzoek zijn aanbevelingen geformuleerd, waarvan we er hier enkele noemen:

- Meer aandacht moet worden besteed aan de evaluatie van preventieprojecten. Veel projecten worden nauwelijks geëvalueerd, waardoor van veel maatregelen onbekend is of ze effectief zijn.
- Vanaf de start van een preventieproject moet worden voorzien in evaluatieonderzoek.
- Vroegtijdige interventies voor jonge kinderen met gedragsproblemen en hun ouders blijken effectief te zijn in het voorkomen van geweld tijdens de adolescentie.
- Het inzetten van preventieprogramma's op scholen kan een gunstige bijdrage leveren aan het verminderen van geweld op scholen.

- Het verbeteren van de straatverlichting kan in stabiele buurten met een homogene bevolkingssamenstelling een bijdrage leveren aan het voorkomen van geweld op straat.
- Het inzetten van secundaire preventiemaatregelen in publieke en semi-publieke ruimten dient gericht te gebeuren. Hiertoe moet nauwkeurig worden nagegaan welke problemen of risicofactoren aanwezig zijn, waarna interventies op maat kunnen worden ingezet.

Ook al besloeg het rapport meer dan 450 studies en was het betrekkelijk 'technisch' van aard, het ministerie van Justitie maakte rechtstreeks en haast onmiddellijk gebruik van de resultaten. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de minister de Tweede Kamer laten weten dat in de toekomst systematisch aandacht zal worden besteed aan de evaluatie van preventieprojecten. Ook werd een aantal bestaande projecten onderzocht op hun effecten. Daarnaast werd aangegeven dat nagegaan zou worden welke (buitenlandse) vroegtijdige interventies voor jonge kinderen en hun ouders een gunstig effect hebben op het voorkomen van geweld en beschikbaar gesteld kunnen worden aan praktijkontwikkelaars en -uitvoerders in Nederland. Verder is het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) per januari 2007 begonnen met de implementatie – aan de hand van 'pilot'-projecten op vijf locaties – van twee effectief gebleken preventieprogramma's en één potentieel effectieve interventie. Deze pilots worden gemonitord aan de hand van een procesevaluatie en uiteindelijk een effectstudie.

Hoe kan dit directe gebruik worden verklaard? Een paar redenen die vooral op dit onderzoek van toepassing zijn:

- (1) *Relevantie*: het voorkómen en terugdringen van (gewelddadige) misdaad stond en staat hoog op de maatschappelijke en politieke agenda in Nederland.
- (2) *Communicatie*: tijdens de uitvoering van de researchsynthese is intensief contact onderhouden, onder andere door vergaderingen met (leidinggevende) ambtenaren. Dit stelde hen in staat om (budgettaire) voorbereidingen te treffen voor implementatie van de bevindingen. De positionering van het WODC ten opzichte van Justitie speelde ook een grote rol.
- (3) *Integratie/vernieuwing*: het samenbrengen van twee theoretische benaderingen (experimenteel [wat werkt] en 'realist' [hoe]) biedt beleidsmakers niet alleen kennis van 'wat werkt' en wat niet, maar ook waarom dit zo is. Dit geeft hen handvatten om iets met de opgedane kennis te doen. In plaats van verschillen tussen beide benaderingen centraal te stellen, werden beide benaderingen zo goed mogelijk geïntegreerd.

- (4) *Betrokkenheid* van de opdrachtgever bij het onderzoek. Senior beleidsmedewerkers werden behalve in de begeleidingscommissie óók betrokken bij het zoeken naar relevante studies voor de researchsynthese. Dit maakt de opdrachtgever in grotere mate eigenaar van problemen en oplossingen.

Bronnen: Van der Knaap, Bogaerts & Nijssen (2006). WODC Onderzoek & beleid nr. 239; Van der Knaap & Bogaerts, WODC Fact Sheet 2006-23; Leeuw, Van der Knaap & Bogaerts (2007)

Meer aandacht voor robuuste impact- respectievelijk effect- evaluaties

WODC-onderzoekers, maar ook onderzoekers die in opdracht van het WODC werken, verrichten langzaam maar zeker meer ‘echte’ effectevaluaties. Recente voorbeelden daarvan zijn de evaluatie van de Kijkwijzer (zie box) en de evaluatie van de ISD-keten (Goderie et al., 2008). Internationale standaarden voor de kwaliteit van evaluatieonderzoek zijn daarbij tegenwoordig maatgevend. Dat geldt in het bijzonder voor de Campbell Collaboration/Maryland standards en de ‘realist evaluation standards’ (Farrington & Welsh, 2005; Pawson & Tilley, 1997; Leeuw, 2005; Leeuw & Vaessen, 2009). Getracht wordt om met behulp van experimentele, resp. quasi-experimentele designs – d.w.z. controlegroep(en), voor- en nametingen – én aandacht voor de werkzame mechanismen achter iedere interventie, tot effectevaluaties te komen.

Horen, zien en verkrijgen?

Een onderzoek naar het functioneren van Kijkwijzer en PEGI (*Pan European Game Information*) ter bescherming van jongeren tegen schadelijke media-beelden

Dit onderzoek wordt gekenmerkt door een rijke multimethodenaanpak. Het onderzoek combineert verschillende designs van evaluatieonderzoek met diverse wijzen van gegevensverzameling. Zo werd de ‘naleving’ door de branche onderzocht door ‘mystery guest’-bezoeken van jongeren en telefonische vragen om advies van onderzoekers in de rol van ‘bezorgde ouders’. Daarnaast zijn er interviews gehouden en werd een week televisie beoordeeld op toepassing van de Kijkwijzer.

In internationaal verband worden nationale overheden aangesproken om de jeugd te behoeden voor de confrontatie met schadelijke audiovisuele beelden. Ook de Nederlandse overheid wil kinderen en jongeren beschermen tegen beeldmateriaal dat voor hen schadelijk of ongeschikt is. Ons land kent twee systemen ter bescherming van jonge mediaconsumenten: de Kijkwijzer voor films, dvd's en televisieprogramma's, en de Pan European Game Information (PEGI) voor computergames. Beide systemen zijn vormen van regulering door de eigen branche, waarbij producenten, distributeurs en omroepen hun producten zelf voorzien van een pictogram met daarop een leeftijds aanduiding, en ook uitleg bieden over de gehanteerde leeftijdsgrenzen.

Uit de resultaten blijkt dat jongeren nauwelijks problemen ondervinden bij het kopen van een dvd, game of bioscoopkaartje waarvoor ze te jong zijn, ook al stelde de branche zelf de leeftijdsgrenzen in ten behoeve van hun bescherming. Verkopers blijken de 'bezorgde ouders' vaak verkeerd te adviseren over de audiovisuele producten. De pictogrammen zelf hebben geen aantrekkende werking op te jonge consumenten. Er is een grote discrepantie tussen wat verkopers zeggen te doen en hoe zij in de praktijk (daadwerkelijk) handelen. Slechts in weinig gevallen wordt jongeren gevraagd naar hun leeftijd.

Naar aanleiding van het onderzoek is een convenant opgesteld tussen het ministerie van Justitie en de brancheorganisaties over de naleving van de leeftijdsclassificaties. De branches gaan zich inspannen voor volledige naleving van de leeftijdsgrenzen. Daartoe komen er reglementaire verkooprestricties, wordt er gewerkt aan betere instructie en certificering van verkopend personeel en zal vaker naar de leeftijd worden gevraagd. De branche gaat ook zelf de naleving monitoren door het inzetten van mysteryshoppers. Het ministerie van Justitie gaat publieksvoorlichting geven over de bescherming tegen schadelijk beeldmateriaal, het belang van naleving van de leeftijdsgrenzen door de branche en de mogelijkheid om aangifte te doen van overtredingen van de wet. Ook onderzoekt Justitie of specifieke toezichthouders moeten worden ingezet om de naleving van de wet te controleren.

Bron: Gosselt, Van Hoof, De Jong, Dorbeck-Jung & Steehouder (2008). WODC Onderzoek & beleid nr. 273

Halt: Het Alternatief

De effecten van Halt beschreven

In Nederland kennen we al vijftientig jaar een alternatieve straf voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar die een licht strafbaar feit plegen: de Halt-afdoening. Een jongere die door de politie is opgepakt voor een strafbaar feit, wordt met een doorverwijzing naar bureau Halt in de gelegenheid gesteld een strafblad te ontlopen. Door middel van de Halt-afdoening wordt de jongere bewust gemaakt van zijn gedrag en krijgt hij de kans eventuele schade te herstellen. De achterliggende gedachte is dat door de jongere te confronteren met de gevolgen van zijn gedrag en door de jongere gedragsalternatieven aan te bieden, voorkomen wordt dat deze zich opnieuw schuldig maakt aan crimineel gedrag.

Werkt Halt? Door Advies- en Onderzoeksgroep Beke is in opdracht van het WODC een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de effectiviteit van Halt.

Duizend jongeren

In het onderzoek is een groep van bijna duizend jongeren gedurende een jaar gevolgd. De jongeren zijn verdeeld over twee onderzoeksgroepen: een experimentele groep (jongeren die het traject van de Halt-afdoening volgen) en een controlegroep (jongeren die geen Halt-afdoening krijgen). In het onderzoek is nagegaan wat de invloed van de Halt-afdoening is op recidive, ander gedrag en de attitude van de jongeren. Hiertoe zijn de jongeren uit de experimentele groep vergeleken met de jongeren uit de controlegroep.

Screening

De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat jongeren die een Halt-afdoening hebben gehad, na een jaar geen ander recidivepatroon hebben dan jongeren die zijn vrijgesteld van de Halt-afdoening. Een belangrijke bevinding in het onderzoek is dat de Halt-medewerkers goed in staat blijken in te schatten of een jongere opnieuw in de fout zal gaan of niet. De Halt-afdoening is niet in dezelfde vorm voor elke jongere even effectief. Screening van de jongeren door professionals met als doel beter te kunnen beoordelen of de jongere geschikt is voor doorverwijzing naar Halt, is essentieel.

De resultaten uit het onderzoek hebben tot voldoende aanknopingspunten geleid om de invulling en toepassing van Halt anno 2006 te herzien.

Bron: Ferwerda et al. (2006). Onderzoek & beleid nr. 244

Fenomeenstudies als voorbeelden van ‘curiosity-driven’ onderzoek

Onderzoek van het WODC gaat zeker niet alleen over de monitoring en evaluatie van beleid, maar er wordt uiteraard ook *‘curiosity-driven’ onderzoek* verricht met een innovatieve inslag. Zo geven ‘fenomeenstudies’ een diepgravende(r) uiteenzetting over een probleem of thema. Zowel aard, oorzaken, ernst en omvang als (eventuele) aanpak kunnen daarbij centraal staan.

Het langlopende onderzoek naar de georganiseerde criminaliteit is een fenomeenstudie die het WODC op een drietal momenten in het afgelopen decennium – 1999, 2002 en 2007 – heeft gepubliceerd.

Onderzoek Georganiseerde Criminaliteit

Het doel van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit is om de kennis die wordt opgedaan tijdens grootschalige opsporingsonderzoeken zo goed mogelijk te benutten voor het verkrijgen van inzicht in de *aard* van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Door de inzet van verregaande opsporingsmethoden, zoals infiltratie, telefoontaps, het opnemen van vertrouwelijke communicatie en observatie, leveren deze onderzoeken unieke kennis op over het verschijnsel georganiseerde criminaliteit en het gedrag van daders. Het is van groot belang dat deze inzichten systematisch worden vastgelegd en worden teruggekoppeld naar personen die betrokken zijn bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in Nederland. Want zonder een goed inzicht in de aard van de georganiseerde criminaliteit blijft de bestrijding daarvan in het luchtledige hangen.

Vanaf 1996 zijn met behulp van dezelfde systematiek 120 grootschalige opsporingsonderzoeken uitvoerig geanalyseerd (veertig zaken per ronde). Ter voorbereiding van de analyses worden gestructureerde interviews gehouden met betrokken opsporingsambtenaren en officieren van justitie en wordt vervolgens het bewijsmateriaal op systematische wijze bestudeerd.

Na drie rondes dataverzameling is er op dit moment een grote dwarsdoorsnede aan opsporingsonderzoeken voorhanden, niet alleen over verschillende samenwerkingsverbanden en criminaliteitsvelden, maar ook in de tijd. Naast de intensieve analyse van afgesloten opsporingsonderzoeken wordt ook gebruikgemaakt van interviews met experts en sleutelpersonen, informatie uit overige opsporingsonderzoeken, vertrouwelijke rapportages, misdaadanalyses en (wetenschappelijke) literatuur.

Oud-directeur Van de Bunt noemt de Monitor Georganiseerde Criminaliteit een boeiende casus als het gaat om benutting van WODC-onderzoek. Het onderzoek heeft onder meer bijgedragen aan het doen kantelen van traditionele denkbeelden over piramidale maffiaorganisaties, die controle zouden uitoefenen over bepaalde regio's of bepaalde branches. In plaats daarvan werd aandacht besteed aan diverse en wisselende samenwerkingsverbanden, criminele netwerken, het belang van facilitators en transitcriminaliteit (als tegenhanger van controle over branches of regio's).

Maar ook is het volgens Van de Bunt duidelijk dat onderzoekers maar in beperkte mate invloed hebben op de discussies die ontstaan na het publiceren van onderzoeksresultaten: 'Toen het eerste rapport in 1999 (Kleemans, Van de Bunt et al.) openbaar werd hadden we in de slotbeschouwing – in aansluiting op de conclusies over criminele netwerken – iets gezegd over de “korte klap”. Wij zagen dat rechercheonderzoek vaak jaren duurde, met inzet van omvangrijke researcheteams en ingrijpende opsporingsmethoden. Daarbij werd er vaak heel lang gewacht tot men in actie kwam, want men wilde vaak in één klap de veronderstelde criminele organisatie oprollen. En dan werd er een fatale fout in de tenlastelegging gemaakt door de officieren, en dan viel het hele kaartenhuis in elkaar. Dus wij zeiden op pagina 126 dat je beter, om je risico te spreiden, een korte klap kunt uitdelen: kortere onderzoeken op facilitators of hoofdpersonen, die op korte termijn resultaat opleveren, maar die ook op iets langere termijn bewijs kunnen genereren, doordat de ene dominosteen de andere laat omvallen. De telefoontaps op andere verdachten draaien immers gewoon door. Die korte klap-gedachte sloot wonderwel aan bij de behoefte van de recherche en het Openbaar Ministerie, om met kortere rechercheonderzoeken die veel minder pretentius waren, aan de slag te gaan. Binnen no time heette ons onderzoek dan ook het “korte klappen-rapport”. Terwijl we er echt maar 4 tot 5 zinnen aan hadden besteed in de epiloog. De epiloog ging vooral over de vraag wat de inzichten over criminele netwerken zouden kunnen betekenen voor de opsporing. Bovendien ging ons onderzoek niet over het aanpakken maar over het beschrijven van het fenomeen. Maar goed, bepaalde conclusies kunnen dus gewoon in een vruchtbare voedingsbodem vallen. Toch heb je als onderzoeker beperkte controle over wat er daarna met de resultaten gebeurt.'

Bronnen: Van de Bunt & Kleemans (2007); Kleemans et al. (1998; 2002). Georganiseerde criminaliteit in Nederland. WODC Onderzoek & beleid nrs. 173, 198, 252.

Een tweede voorbeeld is het inzetten van een nieuwe (hernieuwde) lijn van onderzoek binnen de *penitentiaire inrichtingen* (PI's). Onderzoeksresultaten gaven aanleiding in bredere zin onderzoek

te verrichten naar de samenhang tussen het welbevinden van gevangenispersoneel en gedetineerden (Molleman, 2008). De nieuw ingezette lijn (het koppelen van beschikbare databestanden van het gevangeniswezen) bleek daarbij waardevolle inzichten op te leveren over de werking van het penitentiair primair proces. Thans worden geregistreerde cijfers van gedetineerden en PI's gekoppeld aan de reguliere surveys die in het gevangeniswezen worden uitgevoerd. Onderwerp van onderzoek daarbij is het bezien van de mogelijkheden de performance van PI's te onderzoeken en te vergelijken.

Een aanzienlijk aantal fenomeenstudies wordt door andere instituten dan het WODC verricht, maar wordt in de uitvoering intensief begeleid door de afdeling EWB van het WODC. We noemen hier het recente onderzoek naar kindermishandeling (zie box).

Omdat het onderzoek van het WODC zich in een arena bevindt van deels concurrerende eisen vanuit beleid én wetenschap, zal de ruimte voor theoriegericht respectievelijk 'curiosity-driven' onderzoek altijd begrensd zijn. Bovendien zal het WODC met beschrijvende vragen te maken blijven krijgen die vóór een vastgestelde deadline moeten worden beantwoord. Het instituut is, zoals de Visitatiecommissie in 2006 schreef, 'vaardig' in het beantwoorden van dat soort vragen, iets wat ook naar het oordeel van de Visitatiecommissie een waarde op zichzelf heeft.

Kindermishandeling in Nederland anno 2005 en Scholieren over Mishandeling

Hoeveel kinderen in ons land het slachtoffer worden van mishandeling, was lange tijd niet bekend. Het doel van beide studies is inzicht te verschaffen in de aard en omvang van kindermishandeling in Nederland, mede met het oog op het traceren van risicogroepen ten behoeve van het gericht opzetten van preventie- en interventieprogramma's. Ook wordt de basis gelegd voor de ontwikkeling van een monitor die informatie kan opleveren over de invloed van beleid en hulpverlening.

Kindermishandeling in Nederland anno 2005

Dit onderzoek is gebaseerd op registraties van meer dan 1.100 geselecteerde informanten. Dit zijn professionals in uiteenlopende maatschappelijke sectoren die beroepshalve met kinderen te maken hebben, onder andere leerkrachten,

huisartsen en politiefunctionarissen. Daarnaast is gebruikgemaakt van de registraties van de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's). Het onderzoek verschaft informatie over kindermishandeling onder jongeren in de leeftijd van 0 tot en met 17 jaar.

Uit het onderzoek komt het volgende naar voren. Het aantal jongeren dat in 2005 slachtoffer van kindermishandeling is geworden, bedraagt 107.200. Dat betekent dat 3% van de 0-17-jarigen in het jaar 2005 slachtoffer van kindermishandeling is geweest. De meerderheid van de gevallen van mishandeling omvat fysieke, emotionele mishandeling of pedagogische verwaarlozing. De schatting van het aantal slachtoffers van seksuele mishandeling is 0,13%. Seksuele mishandeling is daarmee de minst omvangrijke vorm van kindermishandeling. Deze cijfers betreffen uitsluitend het jaar 2005. De omvang van kindermishandeling over de gehele jeugdfase zal zonder twijfel groter zijn dan die over het jaar 2005. Het onderzoek heeft een aantal risicofactoren voor het optreden van (geregistreerde) kindermishandeling aan het licht gebracht. Het risico op kindermishandeling is groter in:

- gezinnen met zeer laag opgeleide ouders;
- grotere gezinnen;
- eenoudergezinnen;
- gezinnen van allochtone herkomst (overigens valt dit risico bijna weg wanneer wordt gecontroleerd voor opleidingsniveau).

Scholieren over Mishandeling

Dit onderzoek is gebaseerd op de ervaringen van potentiële slachtoffers zelf. Ruim 1.800 leerlingen, op 14 willekeurig geselecteerde scholen voor voortgezet onderwijs (vmbo, havo en vwo), verspreid over het hele land, hebben aan het onderzoek meegedaan. De scholieren hebben een zelfrapportage-vragenlijst ingevuld. Het onderzoek geeft informatie over kindermishandeling onder jongeren in de eerste vier klassen van het voortgezet onderwijs. Dat zijn in principe jongeren in de leeftijd van 12-16 jaar. De belangrijkste resultaten van het onderzoek zijn hieronder weergegeven. Ruim een derde (37%) van de scholieren uit het Amsterdamse onderzoek geeft aan ooit het slachtoffer van een vorm van kindermishandeling te zijn geweest. In de 'afgelopen twaalf maanden' (d.w.z. één jaar voorafgaand aan de gegevensverzameling) blijkt bijna 20% van de scholieren ervaring te hebben gehad met één of meer vormen van kindermishandeling. 'Psychologische agressie van ouders' en 'fysiek geweld binnenshuis' zijn de meest voorkomende categorieën van kindermishandeling. Respectievelijk 22% en 16% van de scholieren zei hiervan ooit het slachtoffer te zijn geweest; in het afgelopen jaar liggen die percentages op respectievelijk

12 en 8. Verder meldt 8% van de leerlingen ooit seksueel misbruikt te zijn en 4% meldt seksueel misbruik in het afgelopen jaar. Bijna 1% is het slachtoffer van polivictimisatie. Dat zijn kinderen die gedurende een zeer lange periode zeer frequent blootstaan aan vrijwel alle vormen van mishandeling, vaak in de meest ernstige vorm. Meisjes blijken, vergeleken met jongens, een meer dan twee keer zo groot risico te lopen slachtoffer te worden van kindermishandeling. Jongeren die zichzelf tot een niet-Nederlandse bevolkingsgroep rekenen, hebben een bijna twee keer zo grote kans het slachtoffer te worden van kindermishandeling dan jongeren die zich als autochtone Nederlanders beschouwen. De leeftijd van de jongeren blijkt tevens van invloed op het mishandelingsrisico. Hoe ouder, des te groter het risico dat een jongere het slachtoffer is van kindermishandeling. Ten opzichte van gezinnen met twee ouders aan het hoofd lopen jongeren die in andere gezins- of samenlevingsverbanden wonen een hoger risico op kindermishandeling.

Kindermishandeling is een moeilijk meetbaar fenomeen. De twee studies leveren een verschillende schatting op van de omvang van kindermishandeling. Dit was voorzien en is het gevolg van verschillen in methode en steekproef. De aangetroffen verschillen in omvang zijn in zekere zin vergelijkbaar met de verschillen die worden aangetroffen bij verschillende methodes om de omvang van criminaliteit te schatten; ook daar komen registraties altijd lager uit dan zelfrapportage- of slachtofferstudies. Vermeldenswaard en geruststellend is echter dat de verschillen tussen deze twee studies grofweg in dezelfde orde van grootte blijken te liggen als die in diverse buitenlandse studies naar kindermishandeling zijn aangetroffen. Deze twee onderzoeken hebben inmiddels een beleidsmatig vervolg gekregen in de vorm van het Actieplan aanpak kindermishandeling van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Bronnen: IJzendoorn et al. (2005); Slot et al. (2007)

Programmering van longitudinaal onderzoek

Het WODC onderstreept het belang van meer *longitudinale studies*. Het betreft niet alleen de analyse van ontwikkelingen in criminaliteitscijfers, criminele carrières en recidive, maar ook de stand en het verloop van migratie, poortwachters van de juridische infrastructuur zoals notarissen en advocaten, patronen van geschilbeslechting en de ontwikkeling van regeldruk. Aan andere vraagstukken wordt gewerkt. In 2008 is bijvoorbeeld een longitu-

dinaal onderzoek naar de sociale en economische integratie van *uitgenodigde vluchtelingen* in Nederland verschenen (cijfers over 1999-2004). Ook de Migratiekaart (2009), die gegevens bevat over verschillende vormen van migratie, is bij uitstek een voorbeeld van longitudinaal onderzoek.

Trendrapportage notariaat 2006

Toegankelijkheid, continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening

De kernactiviteit van het notariaat bestaat uit het verschaffen van rechtszekerheid door rechtshandelingen en/of rechtsverhoudingen vast te leggen in akten. Voor diverse akten in het personenrecht, onroerendgoedrecht en ondernemingsrecht is het inschakelen van een notaris verplicht. Met de inwerkingtreding van de Wet op het notarisambt 1999 (Wna) is de marktwerking in de beroepsuitoefening van het notariaat versterkt. Dit zou onder andere moeten leiden tot 'aanvaardbare prijzen' en een verhoging van de kwaliteit van de dienstverlening. Door de versterking van de marktwerking is de spanning tussen de rol van de notaris als publiek ambtenaar en de rol als ondernemer die op commerciële belangen moet letten, vergroot. Het ministerie van Justitie heeft de verantwoordelijkheid om de toegang tot en de kwaliteit van de notariële diensten en de randvoorwaarden voor de kwaliteit van deze te waarborgen. In het kader hiervan wil het ministerie periodiek zicht hebben op de ontwikkelingen ten aanzien van de *toegankelijkheid*, de *continuïteit* en de *kwaliteit* van de notariële dienstverlening. Het instrument van de trendrapportages is in het leven geroepen om aan het stelseltoezicht van het ministerie van Justitie op de toegang tot en de kwaliteit van de dienstverlening door advocaten, notarissen en gerechtsdeurwaarders invulling te kunnen geven. De eerste trendrapportage notariaat is eind 2004 opgeleverd, de tweede in 2008.

Voor de dataverzameling is gebruikgemaakt van, ten eerste, bestaande gegevens die bij verschillende instanties zijn opgevraagd, waaronder de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB), het Bureau Financieel Toezicht (BFT) en het Centraal Testamenten Register (CTR). Ten tweede zijn secundaire analyses uitgevoerd op gegevens van het CBS (tarievenonderzoek), gegevens van het BFT (bedrijfseconomische gegevens) en de Belastingdienst (vraag naar soorten akten). Ten derde is gebruikgemaakt van bestaande studies die betrekking hebben op de drie eerdergenoemde terreinen van notariële dienstverlening.

Een paar bevindingen:

- De toegankelijkheid van het *aanbod* van notariële diensten is de afgelopen jaren toegenomen. Zowel in termen van het aantal vestigingen van kantoren en zelfstandige kantoren als in termen van het aantal notarissen. Hier staat tegenover dat het aantal kandidaat-notarissen vanaf 2003 daalt.
- Uit onderzoek van de commissie-Hammerstein blijkt dat er geen concrete aanwijzingen zijn dat sprake is van een kwaliteitsverlies van de notariële dienstverlening als gevolg van marktwerking. Prijsvechters maken niet meer fouten dan andere notarissen en bieden ook *full service*. Wel is er mogelijk sprake van een verschraving van de vakinhoudelijke kwaliteit en de naleving van de beroepsregels. Verder onderzoek is nodig om te bezien of de toegenomen concurrentie een nadelige invloed heeft op deze kwaliteitsaspecten.

In 2006 en 2007 zijn ook de eerste trendrapportages over de gerechtsdeurwaarders en de advocatuur verschenen. De trendrapportages over de juridische beroepsgroepen geven informatie over de toegankelijkheid en kwaliteit van de dienstverlening van notarissen, advocaten en gerechtsdeurwaarders. Voor het ministerie van Justitie zijn de trendrapportages bedoeld als thermometer, om fricties en onvolkomenheden in de beroepsuitoefening te signaleren en te agenderen. Zo is de Commissie evaluatie Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders ingesteld tegen de achtergrond van de 'Trendrapportage gerechtsdeurwaarders' en heeft de Commissie Evaluatie Wet op het notarisambt (commissie-Hammerstein) dankbaar gebruikgemaakt van de Trendrapportage notariaat.

Bron: Laclé & Ter Voert (2008). WODC Onderzoek & beleid, nr. 265

Informatiemanagement, dataplattegonden en datamining

In de afgelopen jaren heeft het WODC een groot aantal activiteiten ontplooid op het gebied van informatiemanagement. Deze activiteiten hebben onder andere tot doel de kwaliteit en beschikbaarheid van gegevens over de verschillende beleidsterreinen van Justitie te verbeteren, en zijn voor het merendeel belegd bij de afdeling Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse (SIBa).

Inventarisatie van databronnen: dataplattegonden

Als eerste stap ter verbetering van de toegankelijkheid en transparantie van de informatie binnen het justitieveld, inventariseert het WODC welke registratiesystemen worden gebruikt in de verschillen-

de onderdelen van de justitieketen. Deze inventarisatie heeft geleid tot een dataplattegrond op strafrechtelijk gebied en, in het kader van het Europese programma E-justice, tot een dataplattegrond waarin civielrechtelijke registraties worden beschreven.

Toegang tot databronnen: datawarehousing

Om beschikbare databronnen te kunnen ontsluiten worden vervolgens *datawarehouses* ontwikkeld. In een datawarehouse wordt informatie uit verschillende databronnen geïntegreerd en dusdanig beheerd dat deze gemakkelijk per onderwerp kan worden ontsloten. Zo kunnen databestanden op maat worden geleverd aan onderzoekers. Dit proces vereenvoudigt en stroomlijnt de dataverzameling en -bewerking in het kader van jaarlijks terugkerend werk aan het PrognoseModel Justitiële ketens (PMJ), de Nationale Drugsmonitor en de publicatie, samen met het CBS, Criminaliteit & Rechtshandhaving.

Op dit moment bevat het 'Datawarehouse Veiligheid' HKS-politiegegevens en informatie over vervolging en berechting uit de bronnen OMDData en OBJD. Tevens wordt gewerkt aan een datawarehouse op het gebied van rechtsbestel.

Koppelen van verschillende databronnen

Naast de integratie van databronnen in datawarehouses wordt ook gezocht naar mogelijkheden om databronnen te koppelen, zodat een verdiepingsslag in onderzoek mogelijk wordt. Door informatie uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS te koppelen aan HKS-politiegegevens wordt achtergrondinformatie over daders verkregen voor onder andere de Veelplegersmonitor en de Monitor Jeugdcriminaliteit.

Hergebruik van onderzoek

Om hergebruik van onderzoeksgegevens te stimuleren worden WODC-onderzoeksbestanden die daarvoor geschikt zijn, ondergebracht bij DANS, het instituut van KNAW en NWO voor opslag en blijvende toegankelijkheid van onderzoeksgegevens in de alfa- en gammawetenschappen. Ook worden voor intern hergebruik gegevens ondergebracht in een WODC onderzoeksdata-archief.

Datamining

Naast activiteiten op het gebied van beheer en ontsluiting van onderzoeksdata investeert het WODC in innovatieve analyse-

technieken als datamining. Datamining houdt in dat op een geautomatiseerde manier patronen en relaties worden gezocht in grote hoeveelheden gegevens. Zo kunnen dwarsverbanden worden gelegd die anders niet aan het licht zouden komen. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Nationale ombudsman heeft het WODC met behulp van datamining-algoritmes een onderzoek uitgevoerd naar profielen van door de ombudsman behandelde klachten (Van Dijk, Choenni & Leeuw, 2008).

Samenwerking met universiteiten en andere onderzoeksinstituten zoals het NSCR

Samenwerking met universiteiten en andere onderzoeksinstituten, waaronder het NSCR (het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving) is anno 2009 de normaalste zaak van de wereld. Twintig tot dertig jaar geleden was dat anders. Van de toentertijd wel ervaren 'strijd' tussen 'partijen' is geen sprake meer, zij het dat een gezonde intellectuele concurrentie gelukkig wel bestaat. De interactie met de onderzoeksweld buiten het WODC is op verschillende manieren intensiever geworden de afgelopen jaren. We spraken reeds over meer personele unies tussen WODC en universiteiten in de figuur van docentschappen, leerstoelen enzovoort. Ook wordt er samen onderzoek verricht; een recent voorbeeld is de evaluatie van de CEAS (de Commissie Evaluatie Afdane Strafzaken), die op zo'n manier is uitgevoerd (De Ridder, Klein Haarhuis & De Jongste, 2009). Een ander voorbeeld is een door het NSCR en het WODC gezamenlijk gefinancierde assistent in opleiding, die onderzoek verricht op het gebied van criminele carrières. En ten derde leiden vanuit EWB in opdracht gegeven onderzoeken aan instituten elders meer dan in het verleden tot gezamenlijke publicaties.

Organisatorische voorzieningen gericht op kwaliteitsmonitoring en -verbetering

Proces van uitbesteding (EWB)

De uitbesteding van onderzoek door het WODC wordt verzorgd door de afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen (EWB). Deze afdeling draagt zorg voor alle fasen van het proces van

ontwerpen, aanbesteden en begeleiden van extern verricht onderzoek. EWB adviseert bijvoorbeeld over de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van onderzoek, stelt startnotities op, waarin de onderzoeksvragen en de onderzoeksopzet worden uitgewerkt, selecteert de onderzoeksinstelling die met de opdracht belast wordt, stelt begeleidingscommissies samen, verzorgt toestemming voor het inzien van dossiers, houdt gedurende het onderzoek contact met de onderzoeksinstellingen en zorgt voor de terugkoppeling van de resultaten van afgerond onderzoek naar de departementsleiding. EWB wordt ondersteund door een continu geactualiseerde offerte-database waarin voor meer dan 250 (potentiële) opdrachtnemers de expertise op justitie-inhoudelijk en methodologisch gebied is opgenomen. Langs deze weg wordt geprobeerd tot adequate offertes en contracten met onderzoeksinstellingen te komen.

EWB is niet alleen formeel, maar ook inhoudelijk de schakel tussen de aanvragende beleidsdirectie en de externe onderzoeksinstellingen. De EWB-projectbegeleiders – met elk hun eigen specialismen – nemen zitting in de begeleidingscommissie om mede te bewaken dat een onderzoek beantwoordt aan de opdracht en doelstelling en antwoord geeft op de onderzoeksvragen. De inhoudelijke projectbegeleiding is dan ook intensief.

Jaarlijkse enquête onder opdrachtgevers

Een andere organisatorische voorziening gericht op kwaliteitsmonitoring en -bewaking is dat er naast externe begeleidingscommissies en interne leescommissies ook jaarlijks een enquête onder de opdrachtgevers tot onderzoek (beleidsdirecties) wordt afgenomen, waarin naar hun oordelen en ervaringen met betrekking tot de tijdigheid, relevantie en kwaliteit van het onderzoek wordt gevraagd.

Internationalisering

In 2008 participeerde het WODC in een tiental substantiële internationale onderzoeken, waaronder (rechts)vergelijkende studies, in samenwerking met buitenlandse onderzoekers. In een aantal gevallen worden deze ook extern gefinancierd (o.a. via de EU). Voorbeelden zijn een vergelijkend onderzoek naar hoe kosten (en baten) van criminaliteitspreventie en -reductie te meten, een vergelijking van recidivetrends en oorzaken in een aantal landen, een effectstudie in vijf landen naar de effectiviteit van dwang- en

drangprogramma's, het European Sourcebook waarin statistieken van circa 40 (Europese) landen geordend en geduid worden, en een onderzoek naar sociale uitsluiting van kwetsbare groepen in Europees verband. Drie voorbeelden werken we iets nader uit (zie box).

Building Inclusion-project

Het WODC werkt momenteel in samenwerking met het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) mee aan een internationaal onderzoeksproject met betrekking tot sociale insluiting van kwetsbare groepen in verschillende Europese landen. Het onderzoek wordt gefinancierd door de Europese Unie. Een van de doelen is het uitwisselen van ervaringen met andere lidstaten en verschillende belanghebbenden met als doel het vergelijken van informatie over de situatie in andere landen en het evalueren van mogelijke oplossingen die ingevoerd zijn.

European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, 4th edition

Dit project heeft tot doel criminaliteitsstatistieken van alle Europese landen (dus breder dan de EU) te verzamelen en hier periodiek over te rapporteren. Het Sourcebook is onder meer gebaseerd op politiedata, vervolgings- en veroordelingsstatistieken. De institutionele inbreng van het WODC bestaat uit het uitgeven van de publicatie, het onderhouden van een website en het doen van een financiële bijdrage aan het project.

Quasi-compulsory treatment

Ook het project over 'QCT' ('quasi-compulsory treatment') ofwel 'drang' is een voorbeeld van internationaal onderzoek waar het WODC nauw bij is betrokken. Drang gaat minder ver dan behandeling onder dwang: het is het verbinden van consequenties aan keuzes door delinquenten voor het al dan niet volgen van een zorgtraject en de daarbij behorende voorwaarden. Volgt men het zorgtraject, dan kan strafvermindering volgen; doet men dit niet, dan volgt een strafsanctie. Deze fungeert dus als 'stok achter de deur' (Van Ooyen-Houben, 2004). Het QCT-onderzoek gaat in op de vraag of en hoe de drangbehandeling van drugsverslaafde delinquenten werkt. Een voorloper van dit rapport over QCT is de studie naar de werking van 'dwang versus drang' in de behandeling van drugsverslaafde delinquenten in Nederland (vgl. Van Ooyen-Houben, 2004; Van Ooyen-Houben et al., 2008: 11-41). De auteurs signaleren overigens een trend naar het vaker toepassen van gedwongen opnames, drang en intensieve zorg voor mensen met psychische en sociale problemen.

WODC en de media

In 2007 trokken 14 onderzoeken de aandacht van de media. Veel van deze onderzoeken zijn bij publicatie vergezeld van een persbericht; dit was echter lang niet altijd het geval. Publicatie op de WODC-website heeft er evengoed toe geleid dat de pers onderzoeksresultaten heeft opgepikt. Bijna alle topics die in dit jaar persaandacht kregen, gaan direct dan wel indirect over criminaliteit en rechtshandhaving. Voorbeelden zijn: de monitor georganiseerde criminaliteit (3e ronde), de monitor criminaliteit bedrijfsleven, criminaliteit St. Maarten en jeugdige daders van ernstige groepszeden delicten. Het (overigens enige) topic dat media-aandacht kreeg op het vlak van het civiele recht was de Trendrapportage advocatuur.

In 2008 trokken evenveel (14) onderzoeken media-aandacht; opnieuw bleek het uitgeven van een persbericht geen noodzakelijke voorwaarde. Voorbeelden zijn: het onderzoek naar kansspelproblematiek onder allochtone Nederlanders, de evaluatie van de CEAS (Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken), de procesevaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden en recidiveonderzoek (algemeen over 1997-2004 en in het bijzonder wat betreft de Glen Mills School).

Een belangrijke fenomeenstudie die de aandacht van de media trok is het onderzoek *De hersenen in beeld*.

De hersenen in beeld

Neurobiologisch onderzoek en vraagstukken op het gebied van verklaring, reductie en preventie van criminaliteit

Tot voor kort – zo schrijft WODC-directeur Frans Leeuw in het voorwoord van dit onderzoek – was het ‘not done’ om de neurobiologische en ook neuropsychologische processen in relatie tot criminaliteit en andere vormen van antisociaal gedrag te bestuderen. Rond 1978 begon wat is gaan heten de ‘affaire Buikhuisen’. Wouter Buikhuisen, grondlegger van het WODC en toen hoogleraar te Leiden, kwam met voornemens en plannen om dat soort aspecten van deviant gedrag te onderzoeken, in aanvulling op maatschappelijke factoren. Overigens was het rond die tijd op veel terreinen van de sociale wetenschappen ‘verdacht’ om aandacht te besteden aan (neuro)biologische processen.

In 2000 pakte *Jusitiële verkenningen* de draad van de relatie tussen biologie en criminologie weer op (*Justitiële verkenningen* nr. 3, 2000). Ruim zes jaar later was de kennis op dit terrein zodanig gegroeid dat er opnieuw aanleiding was voor een themanummer (*Justitiële verkenningen*, nr. 8, 2006). In 2008 verscheen een synthesestudie van het WODC, waarin onder andere werd gekeken naar kennis over interventies en hun effectiviteit. De gesynthetiseerde onderzoeken laten zien dat het van belang is om bij het ontwikkelen en plannen van interventies rekening te houden met neurobiologische en -psychologische kenmerken die te maken hebben met de verwerking van sociale en emotionele informatie, het functioneren van het stresssysteem en de regulatie van het eigen gedrag. Volwassen gedetineerden en kinderen met volhardend antisociaal gedrag en tekorten in de genoemde functies reageerden slechter op een cognitief gedrags-therapeutisch programma. Verfijning van diagnostiek, waarbij naast sociale en psychologische aspecten ook neuropsychologische en neurobiologische factoren worden betrokken, is nodig om tot een betere keuze van interventies te komen en om vernieuwende interventies te kunnen ontwikkelen voor degenen die geen baat hebben bij de huidige aanpak.

Ook al is het boek *De hersenen in beeld* nog maar kort geleden verschenen, het is inmiddels in meerdere kranten (*NRC Handelsblad*, *AD*) en tijdschriften (*Forensische Psychiatrie*, *NJB*) besproken. Deze aandacht heeft deels te maken met de recente publicatie van Buikhuisen over neurobiologisch onderzoek in *Delikt en Delinkwent* (sept. 2008, jrg. 38, nr. 7) en de 'gepeperde' discussie volgend op het artikel 'Aangeboren slecht' in de wetenschappsbijlage van *NRC Handelsblad* d.d. 24 januari 2009.

Bron: De Kogel (2008). WODC Onderzoek & beleid nr. 270

4 Benutting van criminologisch en ander sociaal-wetenschappelijk onderzoek volgens de literatuur

De functies van het WODC sluiten aan bij de gedachte dat (beleids-) onderzoek een van de pijlers zou moeten zijn van het Justitiebeleid. Dit streven naar *evidence based* Justitiebeleid wordt echter bemoeilijkt door een spanningsveld dat inherent is aan dergelijk onderzoek. Beleid komt immers *mede* (en soms vooral) tot stand op grond van andere – vaak sterkere – krachten uit de politiek en de media. Sommige onderzoekers klagen dan ook over niet-gebruik en zelfs van misbruik van resultaten van onderzoek, zoals door middel van ‘cherry picking’: het zoeken naar – uit hun verband gehaalde – bevindingen die staand beleid ondersteunen (vgl. Shulha & Bradley Cousins, 1997; Walters, 2008).¹⁷ Schertsend is dit ook wel aangeduid als ‘*Policy-based Evidence making*’.¹⁸

Een uit de ontwikkelingsamenwerking bekend neveneffect van te veel evalueren en monitoren is dat de hoogte van het ambitieniveau van beleidsdoelen neerwaarts wordt bijgesteld. Dit om te bevorderen dát de doelen bereikt worden (Clements et al., 2008).¹⁹

Tegelijkertijd is soms sprake van een *te groot geloof* in de bijdrage van evaluatieonderzoek aan beleidsonderbouwing. Weiss et al. (2008) zijn van oordeel dat de groeiende eisen die overheden stellen aan de onderbouwing en effectiviteit van beleidsmaatregelen, maken dat aan resultaten uit evaluatieonderzoek te veel ‘gewicht’ wordt toegekend. Zij zouden meer en meer bepalend worden bij besluitvorming over het al dan niet continueren van programma’s. Dit fenomeen wordt aangeduid als ‘targeted’ respectievelijk ‘imposed use’ (Weiss et al., 2008).

17 Volgens Köbben en Tromp (1999) kunnen het soms ook de onderzoekers zelf zijn die resultaten (weg)masseren, in de ijver om het de opdrachtgever naar de zin te maken.

18 Gastcollege van P. Groenewegen, november 2008, Universiteit Utrecht.

19 ‘The disadvantage of results-based monitoring & evaluation is that it does not establish the worth of program results. A program that reaches all its timid targets may be less cost effective than one that fails to reach ambitious goals. Indeed, a results-based evaluation regime establishes incentives for program planners to select targets that are easier to reach.’

In deze paragraaf gaan we in op de factoren die in de (internationale) literatuur over de relatie tussen onderzoek en beleid zijn aangedragen als medebepalend voor benutting. Eerst echter meer over wat we onder onderzoeksbenutting kunnen verstaan.

Soorten onderzoeksbenutting

In de (internationale) literatuur is het meest gemaakte onderscheid in de wijze van benutting die tussen instrumenteel en conceptueel (of idem: direct versus indirect) gebruik van onderzoek (o.a. Swanborn, 1999).

Instrumentele benutting (Swanborn, 1999: 309-310) slaat op de directe toepassing van onderzoeksbevindingen in beleid. Denk bijvoorbeeld aan kritische evaluatieresultaten ten aanzien van sommige aspecten van het drugsbeleid die resulteren in de aanpassing van het beleid op die punten.

Volgens van Eijk en Hartkamp (1992: 105, in verwijzing naar o.a. Weiss, 1977) komt instrumentele of directe benutting vrijwel uitsluitend voor bij redelijk eenvoudige en relatief onbelangrijke beleidskwesties. Bij omvangrijke, politiek gevoelige onderwerpen is zelden sprake van zo'n lineaire input-outputrelatie. Henry (2003) bevestigt enerzijds het beeld dat deze vorm van benutting niet vaak voorkomt, maar toont tegelijkertijd aan dat er ook sprake van is bij uiterst complex beleid.

Dahler-Larssen (2000) liet zien dat deze vorm van benutting vooral leidt tot meer beleid en aanpassingen van bestaand beleid. Beleidsbeëindiging komt, in zijn onderzoek onder Deense gemeenten, niet voor.

Conceptuele of indirecte benutting is ook wel aangeduid als gebruik ten gunste van 'verlichting' (Swanborn, 1999: 311) of 'enlightenment'. Onderzoeksresultaten fungeren dan primair om het beleidsveld inzicht te verlenen in thema's, om problemen te verhelderen, nieuwe concepten of indelingen te verschaffen, oude waarheden open te breken, enzovoort, ter verbreding van de oordeelsvorming. Dit is een open benadering, waarbij de zogenoemde 'vrijheidsgraden' van het beleidsveld om te handelen talrijk zijn (Chelimsky, 1995). Vooral fenomeenstudies, researchsyntheses en theoriegestuurd onderzoek zijn relevant in dit verband. Behalve de beleidsmaker kunnen uiteraard ook anderen onderzoek conceptueel benutten.

Overigens moet het onderscheid tussen instrumenteel en conceptueel gebruik niet worden beschouwd als een dichotomie – in de praktijk betreft het meestal gradatieverschillen op een continuüm. Naast instrumentele en conceptuele benutting wordt ook over *symbolische benutting* gesproken, in die gevallen waarin een onderzoeksbevinding alleen als ‘token’ wordt ingezet, bijvoorbeeld om te illustreren dat een bepaald onderwerp ‘aandacht heeft gehad’. Ook wordt over ‘improvement’ respectievelijk ‘embetterment’ van sociale situaties gesproken op grond van evaluatieonderzoek. Bij die laatste twee begrippen is van benutting sprake als het probleem, waar het beleid zich op richt en dat object van een onderzoek is, *door dit beleid* in meerdere of mindere mate is ‘opgelost’. Recent verschenen verschillende studies waarin, zij het voor kleine aantallen evaluaties, duidelijk werd aangetoond dat er van ‘embetterment’ sprake is (Henry, 2003).

De levensloop van kennis en van conceptuele invloed is ook wel aangeduid met het begrip *verwevenheid*: in plaats van een input-outputrelatie is veeleer sprake van een voortdurende wisselwerking tussen wetenschap en beleid (Van Eijk & Hartkamp, 1992: 101-103). ‘De’ beleidsmaker die op enig moment dé bepalende beslissing neemt, bestaat immers doorgaans niet: beleidsvorming is een complex en vaak langdurig proces waarbij veel verschillende actoren betrokken zijn. Tegen die achtergrond wordt ook meer en meer van ‘trajecten’ gesproken: opdrachtgevers, resp. aanvragers van evaluatieonderzoek, onderzoekers zelf, tussenpersonen (zoals bij het WODC projectbegeleiders), stakeholders en derden (bijv. wetenschappers die lid zijn van onafhankelijke begeleidingscommissies) ontmoeten elkaar op gezette tijden in een traject waar het gebruikmaken van inzichten uit de voortgang van het onderzoek een van de actiepunten is.

Hoe benutting te meten?

De hardste vorm van het meten van benutting is het in kaart brengen van beslissingen die op grond van onderzoeksresultaten met betrekking tot beleidsinterventies tot stand zijn gekomen (Swanborn, 1999: 321). Het vaststellen van de (causale) rol van beleidsonderzoek in het complexe krachtenveld van politieke be-

sluitvorming is in de praktijk echter verre van probleemloos (vgl. Van Eijk & Hartkamp, 1992: 105). Er zijn niettemin ook metingen van minder vergaande vormen van benutting denkbaar, zoals het tellen van verwijzingen naar een onderzoek in beleidsdocumenten, vergaderstukken en Kamerstukken (vgl. Mulder et al., 1991).

In deze laatste studie werd de impact van ongeveer 150 evaluaties vastgesteld. Het bleek dat bijna 50% van de studies tot een of andere vorm van benutting leidde.

Een andere manier om gebruik te meten is door middel van enquêtes of interviews met de onderzoekers en de gebruikers/beleidsmakers. Sinds 2005 voert het WODC dergelijke benuttingsenquêtes uit onder medewerkers van met name beleidsdirecties. Op de bevindingen hiervan wordt verderop ingegaan.

Over de mate van gebruik van beleidsrelevant (criminologisch) onderzoek lopen de meningen en bevindingen in de literatuur uiteen. Een van de visies is dat ondanks de decennialange aandacht voor dit onderwerp, zij het onder wisselende termen (zoals 'the utilization debate' of 'the debate on added value') (Leeuw, 2009), er nog steeds slechts een beperkt inzicht is in de aard en mate van gebruik. Een andere waarneming is dat er soms te veel gebruik wordt gemaakt van dit onderzoek en dat beleidsmakers en bestuurders het ook wel handig vinden als evaluatieonderzoek aantoont dat iets werkt of niet werkt. Immers, dan is een beslissing over het al dan niet laten voortbestaan ervan gemakkelijker te maken.

Wat betreft het gebruik van in het bijzonder criminologisch onderzoek door beleidsmakers in het Verenigd Koninkrijk en Schotland kan verwezen worden naar een kritische uiteenzetting door Walters (2008), terwijl Boone en De Haan (2009) op basis van een enquête over de Nederlandse situatie tot een ietwat minder pessimistisch beeld lijken te komen.

Op basis van een onderzoek naar het gebruik van evaluaties in Deense gemeenten stelt Dahler-Larssen (2000: 85) dat metaforen over de relatie tussen onderzoek en beleid in de praktijk niet opgaan. Het beeld van evaluaties als stoffige rapporten die op de plank blijven liggen, bleek niet correct, evenmin als het beeld van de evaluatie-onderzoeker als 'de vreemde met de bijl', die programma's komt beëindigen. De bevindingen van Dahler-Larssen bleken veel eerder consistent met een derde beeld, namelijk dat waarin evaluatie

wordt gezien als een systeem voor 'managementondersteuning'. Managers en beleidsmakers gebruiken evaluaties niet om kennis te produceren over de vraag of programma's werken, maar *hoe ze kunnen worden aangepast om ze beter te laten werken*. Deze managers zijn in staat om de grondigheid en volledigheid van evaluaties op te offeren voor tijdigheid en relevantie in die gevallen waarin evaluatiekennis direct in daden kan worden omgezet. Dahler-Larssen legt op dit punt een verband met eerder onderzoek van Hellstern, die ruim twintig jaar geleden ook over deze ontwikkeling schreef: *'Today, evaluation is in the process of being integrated into administrative routine on many levels and in different institutions.'*

Twee werelden, twee 'rationaliteiten'

Caplan (1979) beschreef het onderscheid tussen onderzoek en beleid aan de hand van de 'two communities'-theorie. De mensen binnen elke *community* worden op verschillende manieren op hun prestaties 'afgerekend': onderzoekers op – vaak diepgravend – onderzoek, en beleidsmakers op – in allerlei denkbare opzichten – effectief beleid (vgl. ook Locock & Boaz, 2004). Deze dynamieken kunnen elkaar versterken in de bewerkstelling van gemeenschappelijke producten, maar evengoed strijdig met elkaar zijn. In het laatste geval wordt de basis voor een spanningsveld gelegd.

Onderzoekers – althans die met een wetenschappelijke inslag – worden gedreven door het tot stand willen brengen van kennisgroei. Het verrichten van (bijvoorbeeld) evaluaties gaat over het testen van theorieën – zowel wetenschappelijke als beleids- of programma-theorieën. Om dit zo geloofwaardig mogelijk te doen streven onderzoekers naar valide en betrouwbare onderzoeksresultaten. Doorgaans is dit een intensief en tijdrovend proces. Beleidsmakers daarentegen, zijn primair gefocust op interveniëren en minder op reflecteren (vgl. Snellen, 1987). Beleid komt tot stand in een omgeving die onlosmakelijk is verbonden met de *politiek*, waarbij normatieve keuzes worden gemaakt. De bewegingsvrijheid van beleidsmedewerkers – zoals die van beleidsdirecties – wordt bepaald door de behoeften en visies van de ambtelijke en politieke top maar ook van Kamerleden en andere belanghebbenden. De prikkel om de steun van kiezers te krijgen en te behouden (vgl.

Downs, 1957) is bovendien lang niet altijd dezelfde als de prikkel om valide en betrouwbaar onderzoek af te ronden en te publiceren. Veel van het werk van beleidsmedewerkers wordt ook beheerst door kortetermijndeadlines.

De context waarin opdrachtgevers opereren, maakt dus dat zij bepaalde verwachtingen van onderzoek kunnen hebben die onderzoekers onder druk kunnen zetten.

Wat onderzoekers kunnen doen om benutting te bevorderen

Onderzoekers kunnen op ten minste drie fronten de benutting van onderzoek proberen te bevorderen.

Intrinsieke kwaliteit waarborgen

De benutting van onderzoek wordt allereerst gedragen door, zoals Chelimsky (1995) het noemt, de ‘substance of credibility’ van de beantwoording van onderzoeksvragen (vgl. Swanborn, 1999: 322-323). Een onderzoek staat of valt met de geloofwaardigheid van wat het onderzoeksrapport ons leert en hoe het ons wordt geleerd. Een wetenschappelijk verantwoord onderzoeksdesign en betrouwbare data zijn cruciaal. Twee belangrijke indicatoren voor *wetenschappelijkheid* – en daarmee de geloofwaardigheid van (beleids-) onderzoek – zijn validiteit en betrouwbaarheid.

Objectiviteit en onafhankelijkheid

Ook objectiviteit en onafhankelijkheid zijn belangrijke voorwaarden voor de geloofwaardigheid van onderzoek. Zo kunnen literatuurstudies en ander meta-onderzoek een bijdrage leveren aan objectiviteit, omdat het laat zien dat onderzoekers vanuit verschillende invalshoeken en met verschillende methoden naar het onderwerp kunnen kijken (Chelimsky, 1995). Onafhankelijkheid, d.w.z. vrijwaring van inmenging door belanghebbenden, wordt behalve door de onderzoeker en de positionering van het onderzoeksinstituut gewaarborgd door – bijvoorbeeld – de aanwezigheid van wetenschappers in externe begeleidingscommissies.

Extrinsieke kwaliteit waarborgen

In de tweede plaats is de extrinsieke kwaliteit van beleidsonderzoek bepalend voor benutting. Onderzoek moet daarvoor in lijn worden

gebracht met de context, zoals de beleidspraktijk, de beleidsgeschiedenis en de institutionele omgeving. Daarnaast moet er rekenschap zijn van de fase van het beleidsproces waarvoor onderzoeksresultaten worden gebruikt (Rossi, Lipsey & Freeman, 1993). Deze aanpassing aan tijd en context legt de houdbaarheidsdatum van onderzoeksbevindingen echter wel aan banden (Weiss, 2008). Wat betreft *evaluaties* en hun relevantie noemt Swanborn (1999: 322-323) verder het belang van *tijdigheid* van de oplevering en de *'handvatten voor beleidsmakers'*. Ook wordt *aanvaardbaarheid* door Swanborn onderscheiden als kernaspect van de relevantie van onderzoek. Daarmee wordt bedoeld op het inlevingsvermogen van de onderzoeker in de wereld van de beleidsmaker. Bijvoorbeeld: bij grote afwijkingen van de gebruikte theorievorming ten opzichte van de huidige beleidslijn dient de onderzoeker te zorgen dat deze (extra) gedegen wordt onderbouwd met empirische gegevens. Beleidsonderzoekers staan, kortom, voor de niet geringe uitdaging om in relatief kortere tijd extrinsieke kwaliteit te leveren, zonder daarmee afbreuk te doen aan de intrinsieke kwaliteit.

Onderzoek uitdragen, bevindingen verspreiden

In de derde plaats zijn de mate waarin en de wijze waarop de resultaten van onderzoek worden *verspreid* van invloed op benutting. Onderzoekers kunnen bijvoorbeeld een persbericht uitgeven bij een nieuw verschenen onderzoek. Een rapport dat in dagbladen wordt aangehaald, kán de kans op gebruik vergroten. Daarnaast kunnen onderzoekers bewust meer doen aan kennisverspreiding, bijvoorbeeld door lezingen of workshops over hun onderzoek te verzorgen op het departement of op nationale en internationale congressen. Ook kunnen ze participeren in initiatieven die bijdragen aan meer wetenschappelijk denken in het proces van beleidsvorming. Concrete voorbeelden zijn WODC'ers die periodiek als collega-(gast-)docenten fungeren bij de enkele jaren geleden opgerichte Justitie Beleidsacademie, of onderzoekers die betrokken worden bij het tot stand brengen van een transparantere begroting met concrete en meetbare prestatie-indicatoren.

Wat beleidsmakers kunnen doen – of laten – in het kader van benutting

Veel van de zojuist aangehaalde (wetenschappelijke) literatuur over benutting richt zich op de beïnvloedingsmogelijkheden van de onderzoeker: hoe kan de onderzoeker ervoor zorgen dat er iets of meer met zijn onderzoek wordt gedaan? Echter, hoe en in welke mate onderzoeksresultaten worden gebruikt, hangt in veel sterkere mate af van het gedrag van de opdrachtgever.

Allereerst is de persoonlijke *bereidheid en vermogen tot handelen* bij de opdrachtgever cruciaal (Leeuw et al., 2005: 96). Sommige beleidsmedewerkers hebben meer belangstelling voor onderzoek dan andere. Bovendien zijn sommige beleidsmedewerkers beter in staat of bereid dan andere om onderzoek te verbinden met het denken over de beleidsinhoud.

In de tweede plaats worden resultaten beter benut naarmate zij meer aansluiten op het *staande beleid*, de ‘rijdende trein’ ofwel de ingeslagen beleidsrichting. Dit wordt wel de ‘political factor’ genoemd. Naarmate een onderzoek in grotere mate onwettig nieuws brengt, neemt in veel gevallen de kans op benutting evenredig af.

Onderzoeksresultaten kunnen als wapenuitrusting dienen voor diegenen die betrokken zijn bij een discussie over beleidsvorming (Solesbury, 2001). De kans op strategisch gedrag (zoals selectief gebruik of verdraaiing van resultaten) is daarbij echter aanwezig.

Het moge duidelijk zijn dat benutting in de praktijk vaak het resultaat zal zijn van een *wisselwerking* tussen enerzijds de specifieke context en anderzijds gedragingen van zowel onderzoekers als beleidsmakers.

Een paar actuele strategieën om de benutting van onderzoek te stimuleren

Het gebruik van onderzoek kan in de eerste plaats worden vergroot door de betrokkenheid van de opdrachtgever bij onderzoek te vergroten. Dit kan bijvoorbeeld door deze een document te laten maken waarin staat welke concrete informatie het onderzoek zou ‘moeten’ leveren. Zo werkt het WODC met ‘intake-formulieren’ ten behoeve

van de onderzoeksprogrammering. Ook hebben vertegenwoordigers van de beleidsdirectie inspraak in startnotities (o.a. bij beleidscontext en bij de schets van de achtergronden van onderzoek) en in latere fasen van het onderzoeksproces (bijvoorbeeld in de vorm van lidmaatschap van de begeleidingscommissie). Het wordt de opdrachtgevers hierdoor ook lastiger gemaakt om bij onwelgevallige onderzoeksresultaten vraagtekens te plaatsen bij de kwaliteit van de onderzoeksmethode. Zij zijn immers zelf betrokken geweest bij het proces van kwaliteitsbewaking.

Imposed use

Een van de methoden voor de vergroting van benutting die in onder andere de Verenigde Staten is toegepast, is die van *imposed use* (Weiss, 2008). Dat is een strategie waarbij – van overheidswege – *geëist* wordt dat interventies of beleidsprogramma's wetenschappelijk zijn beproefd, willen ze erkend en gefinancierd worden. De ervaringen met *imposed use* lijken gemengd. Enerzijds doet het wetenschappelijke bevindingen op de tafel van beleidsmakers terechtkomen. Anderzijds bleek de methode geen stimulans voor Britse beleidsmakers om beter na te denken over maatschappelijk doeltreffend beleid. Zij bleken de 'lijst' vooral als een extra bureaucratische verplichting te beschouwen.

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

De Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie²⁰ heeft in 2005 vorm gekregen. Deze commissie toetst de kwaliteit van gedragsinterventies voor jeugdigen en volwassenen en beoordeelt in hoeverre deze (kunnen) bijdragen aan de vermindering van recidive. Positief beoordeelde interventies krijgen een (voorlopige) erkenning.

Boycot

Een nogal extreme aanpak, ten slotte, waaruit ook enige frustratie spreekt, is de *boycot*-strategie die de criminoloog Walters (2008) voorstaat. Hij roept onderzoekers op samen te spannen en niet meer in te gaan op verzoeken van beleidsmakers van wie te verwachten valt dat ze onderzoeksresultaten 'verkeerd' zullen gebruiken.

20 Zie o.a. www.polemiek.com/ErkenningsCommissie.2007.pdf.

5 Benutting van WODC-onderzoek volgens opdrachtgevers en (oud-)onderzoekers

In dit hoofdstuk wordt de praktijk van benutting van WODC-onderzoek aan een nadere inspectie onderworpen. Eerst presenteren we enkele resultaten van een jaarlijkse enquête onder opdrachtgevers over hun ervaringen met WODC-onderzoek. Vervolgens gaan we in op de bevindingen van een speciaal voor deze uitgave gehouden enquête onder (oud-)WODC-onderzoekers.

De opdrachtgever over benutting

Het WODC neemt sinds 2005 regelmatig enquêtes af over de benutting van zijn onderzoek door de opdrachtgevers. Daarbij worden ook vragen van evaluatieve aard gesteld aan de opdrachtgevers: (a) over het onderzoeksproces, in het bijzonder het functioneren van en de samenwerking met de onderzoekers en het projectbeheer door WODC; (b) over de leesbaarheid en kwaliteit van het eindproduct; en (c) over de waarde van het onderzoek voor de beleidspraktijk. Wat betreft het laatste is de opdrachtgevers gevraagd om de – voorgenomen dan wel lopende – benutting te beschrijven.

De respons onder opdrachtgevers over hun ervaringen met onderzoek is tussen 2005 en 2007 toegenomen van 43% tot 72% (N=53), mede dankzij aansporingen van de zijde van het WODC. Een volledig beeld geven de bevindingen dus niet.

Twee aspecten van de relatie tussen opdrachtgever en WODC zijn de bereikbaarheid van de projectleiding bij het WODC en de kwaliteit van het overleg tussen opdrachtgever en beleidsdirectie. De meeste opdrachtgevers – in 2006 en 2007 ruim 80% – kennen het oordeel ‘goed’ toe aan afgeronde onderzoeksprojecten. In dezelfde periode geeft ongeveer 15% het oordeel ‘voldoende’.

Wat betreft de kwaliteit van de rapportages scoort het overgrote merendeel van de projecten goed of voldoende. In 2007 was de verdeling bijvoorbeeld 49% goed, 43% voldoende en 8% matig. De daarvoor gebruikte vragen betreffen de mate waarin het eindproduct

antwoord geeft op gestelde vragen, de bruikbaarheid van aanbevelingen in het rapport, vormgeving en leesbaarheid.²¹

Het algemene oordeel over het eindproduct betrof in 2007 in 13% van de gevallen zeer goed, in 72% van de gevallen goed en in 15% van de gevallen matig. Het oordeel 'slecht' werd in geen enkel geval gegeven.

In het volgende overzicht kan worden gelezen hoe de opdrachtgevers van WODC-onderzoek dat in 2007 is afgerond, zeiden de resultaten van WODC-onderzoek te benutten of te gaan benutten. We maken daarbij onderscheid naar het in het vorige hoofdstuk beschreven verschil tussen directe en indirecte benutting. Het overzicht laat zien dat het hier om een zeer kleurrijk palet van soorten gebruik gaat.

Overzicht 2 Voorgenomen of gerealiseerde benutting van WODC-onderzoek uit 2007; als aangegeven door de opdrachtgevers naar aanleiding van 53 projecten

Samenvatting	Aantal keren genoemd
Directe benutting	
Beleidsaanpassing / verwerkt in programma	2
Vertaling naar handelingsstrategie / voorontwerp beleid / ontwikkeling van een beleidskader	8
'Waarschijnlijk' wetsaanpassing / aanvulling / nadere regelgeving	3
Ondersteuning / handvat bij te maken keuzes in beleid / besluitvorming / beleidsonderbouwing	7
Het rapport is een 'bevestiging van de ingezette lijn' en basismateriaal bij nadere keuzes / het onderzoek laat zien dat 'we er stevig op inzetten' / 'rapport heeft zijn doel bereikt: het beleid wordt landelijk ingevoerd' / rapport dient ter ondersteuning van intensivering beleid / 'beleidsoptie is na het onderzoek geen reële optie meer'	8
'Het is een van de rapporten naar aanleiding waarvan het beleid aangepast zal worden'	1
Input voor werkgroep verbetervoorstellen	1
Belangrijke bevindingen t.b.v. doorontwikkeling van 'Risc'. Het onderzoek dient ter vaststelling capaciteitsbehoefte straf-, civiel- en bestuursrechtelijke keten in het kader van de begrotingsvoorbereiding. Vervolgens bezien in hoeverre beleid kan worden bijgestuurd.	2
Inzet resultaten bij rijksbreed internetexperiment met wetgevingsconsultatie	1

21 Overigens scoort de indicator 'bruikbaarheid van aanbevelingen' in relatieve zin het laagst, met 31% voldoende en 24% matig – de resterende 45% werd niettemin goed bevonden.

Overzicht 2 (vervolg)

Samenvatting	Aantal keren genoemd
Indirecte benutting	
Sturingsinformatie voor beleid, maar 'helaas geen concrete conclusie of aanbevelingen'	1
Achtergrondinformatie t.b.v. meer overzicht / aanvulling kennistekort / nuancering van het beeld	4
Input voor nieuw onderzoek / onderzoeksprogramma 0-meting; 1e fase onderzoek	10
Theoretisch kader geboden t.b.v. aanvullend onderzoek	1
Beleidsreactie op onderzoek in (visie) brief naar Tweede Kamer / mogelijkheid van AO in Tweede Kamer / naar Eerste Kamer gestuurd / gebruik bij voorbereiding kabinetsstandpunt	7
Onderzoek heeft geleid tot samenvoeging van eerder gefragmenteerd onderzoek en wordt gebruikt voor de 'Beleidsdoorlichtingen'	1
Verspreiding van inzichten, mogelijkheden voor beleidsaanpassing, duiding aandachtspunten / verwerking in inspectierapportage	2
Transparant maken van het functioneren van instituut	1
Vraagbaak / agendaoverleg	2
Voeding voor adviescommissie	1
Niet-benutting (voorlopig)	
Onderwerp heeft thans geen prioriteit	1
Nog geen idee van	1
'Tussenresultaten eerder onderzoek intussen gebruikt. Dit eindrapport kwam daarvoor te laat'	1
Nog geen antwoord op onderzoeksvraag / onderzoek heeft verkennend karakter	2

Bron: Evaluatie van afgerond WODC-onderzoek door beleidsdirecties, A. Essers, WODC (2008-9)

(Oud-)WODC-onderzoekers over de mate van onderzoeksbenutting

Om meer inzicht te krijgen in onderzoeksbenutting leek het verstandig ook onderzoekers te vragen naar hun ervaringen. Daarom is in het najaar van 2008 een enquête gehouden onder ex- en huidige WODC-onderzoekers met een aanstellingsperiode van ongeveer drie jaar of langer. In totaal hebben, na een schriftelijke en/of persoonlijke reminder, 23 van de 70 aangeschreven personen de enquête ingevuld en geretourneerd. Dit betekent een respons van 30%. Vijftien oud-WODC'ers en acht onderzoekers die ten tijde

van de enquête (2008) bij het WODC werkten, hebben gereageerd op de enquête. Onderzoekers van de jaren '70 zijn enigszins ondervertegenwoordigd – echter, in die tijd werkten er ook minder mensen bij het WODC.²²

De geënquêteerde WODC'ers blijken zelf overwegend positief over de mate waarin onderzoeksresultaten worden – of destijds zijn – benut door beleidsmakers/medewerkers.

Op de vraag 'hoe hoog of laag schat u – op grond van uw eigen ervaringen tijdens uw werkzame periode bij het WODC – de mate van onderzoeksbenutting van WODC-onderzoek in?', antwoordde 39%: '(redelijk) hoog'. Sommigen van deze groep wezen de inbedding van het WODC aan als oorzaak voor de hoge benutting: het is immers onderzoek in opdracht, waarbij benutting van meet af aan het doel is geweest. Een respondent voerde aan dat beleidsmakers het niet zonder WODC-onderzoek kunnen stellen.

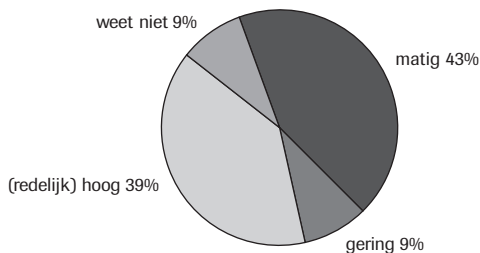
Een iets groter gedeelte van de respondenten, 43%, liet zich genuanceerd uit over de mate van onderzoeksbenutting. Veel (oud-)onderzoekers in deze groep wezen op het onderscheid tussen directe benutting en indirecte benutting, conform de literatuur. Volgens het overgrote merendeel van hen is de indirecte benutting (conceptueel 'leren') groter dan de directe benutting (omzetting in nieuw of gewijzigd beleid). Een van de respondenten was van mening dat het WODC niet te ver moet gaan in het willen stimuleren van onderzoeksbenutting: *'Hoe belangrijk benutting van onderzoek ook is, het WODC moet geen implementatiebureau worden.'*

Een relatief klein gedeelte van de respondenten schatte de onderzoeksbenutting laag in.

Er is geen verband tussen de inschatting van benutting door onderzoekers en de periode waarin zij bij het WODC werkzaam zijn of waren. Evenmin is er een verband tussen de inschattingen en de totale duur van de werkzame periode bij het WODC. Met andere woorden: WODC'ers die in een bepaalde tijd of gedurende meer jaren hebben gewerkt voor het WODC, oordelen niet positiever of negatiever over benutting dan anderen.

²² De 30% respons maakt dat de in dit hoofdstuk gepresenteerde bevindingen gelezen dienen te worden als illustratief en exemplarisch. De bevindingen zijn niet representatief voor de hele groep van (oud-)WODC'ers.

Figuur 1 Mate van benutting van WODC-onderzoek volgens de (oud-)onderzoekers

Benutting over de jaren: toe- of afgenomen?

Speciaal aan de oud-WODC'ers is de vraag voorgelegd of zij vinden dat het met onderzoeksbenutting voor- of achteruit is gegaan. *Hebt u het idee dat onderzoek tegenwoordig meer of minder wordt benut door het 'beleid' dan tijdens uw periode bij het WODC? Waar ligt dat volgens u aan?*

De meeste oud-WODC'ers gaven aan hier geen zicht op te hebben. Drie van hen meenden echter dat de benutting in de loop der jaren is afgenomen.

'De meest invloedrijke periode was onder Jan van Dijk, omdat hij direct toegang claimde bij bewindslieden buiten DG's om met een relevante boodschap.'

Een enkele oud-WODC'er denkt dat de beginperiode van het WODC een 'pioniersfase' was als het gaat om de vertaling van onderzoeksresultaten naar beleid.

Drie anderen meenden dat benutting van onderzoek door de jaren heen gelijk is gebleven.

'Niet meer, maar ook niet minder: er wordt weliswaar steeds harder geroepen om evidence based policies, maar in de praktijk blijken politieke en beleidsmatige opportuniteit (nog steeds) niet altijd samen te gaan met wetenschappelijke rationaliteit.'

Overtuigd van de waarde van benutting?

De (oud-)WODC-onderzoekers is verder gevraagd naar *de mate waarin zij hun huidige werk verrichten vanuit de overtuiging dat beleid gebaseerd moet zijn op bevindingen uit onderzoek.*

Een grote meerderheid van de respondenten gaf aan deze overtuiging in zekere mate (6 respondenten) dan wel in grote mate (15 respondenten) te hebben. Bijvoorbeeld: *'Ik ben beleidsonderzoeker. Dat zegt genoeg, lijkt me.'* Of: *'Ik vind het een belangrijke missie van het WODC om door onderzoek kennis te genereren waarop men beleid kan baseren. Hierin onderscheidt het WODC zich ook duidelijk van andere onderzoeksinstellingen.'*

Dergelijke uitspraken werden doorgaans genuanceerd met opmerkingen dat – wanneer het gaat om de feitelijke benutting – allerlei andere factoren, zoals politiek klimaat, geld en maatschappelijke ontwikkelingen, een zeer belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld: *'Wetenschappelijk onderzoek levert geen kookboekkennis op. De belangrijkste functie van wetenschappelijk onderzoek is dat het een bijdrage levert aan theorievorming en aan het vergroten van wetenschappelijk inzicht in het algemeen. Dat kan ook het beleid ten goede komen.'* Eén respondente gaf expliciet aan dat onderzoeksbenutting voor haar geen belangrijk issue is. *'Ik heb onderzoek doen altijd erg leuk gevonden en heb het altijd belangrijk gevonden dat dat zo goed en degelijk mogelijk werd uitgevoerd. Op de impact die het zal hebben kun je niet veel invloed uitoefenen.'*

'Goed onderzoek' volgens de WODC'ers van toen en nu²³

De onderzoekers en oud-onderzoekers is ook gevraagd welke WODC-rapporten zij het best vonden: *Wat is volgens u het 'beste' rapport dat het WODC tijdens uw werkzame periode heeft gepubliceerd? Om welke redenen vindt u dit het beste rapport (u kunt er meerdere noemen en toelichten)?* De vervolgvraag luidde: *Kunt u aangeven in hoeverre dit rapport wel of niet is benut? Wat zijn daarbij volgens u belangrijke factoren geweest?*

23 De volledige overzichten van de door onderzoekers genoemde rapporten en citaten zijn online te vinden op de website van het WODC: www.wodc.nl.

Het resultaat was een scala aan rapporten, die zowel strafrechtelijke als civiel- en bestuursrechtelijke topics betreffen.

Niet minder dan vier respondenten vonden 'Economie van het drugsbestaan' het beste rapport, drie respondenten de 'Slachtoffer-enquête' en twee hadden dit oordeel over 'Criminaliteit en Rechtshandhaving'.

Onderzoekers bleken sterk wisselende percepties van de benutting van deze – en de vele andere genoemde – rapporten te hebben. Enkelen van hen zeiden hier geen zicht op te hebben.

Overzicht 3 Enkele van de volgens onderzoekers beste WODC-rapporten

Welk rapport vond u erg goed of 'het best'?	Waarom goed?	In hoeverre benut?
Economie van het drugsbestaan (1991)	- Innovatief - Nieuw inzicht, kennis, theorievorming - Nuttig / relevant voor beleid - Kwaliteit / originaliteit methode Onder andere: 'Onderzoek naar de handel en wandel – de overleving – van verslaafden (...) redelijk onconventioneel.' 'Voor dit onderzoek is ontzettend veel veldwerk verricht, waardoor een diepgaand beeld is verkregen van de dagelijkse praktijk van het bestaan van drugsverslaafden.'	Oordelen variëren van een beperkte tot grote mate van benutting. Het onderzoek heeft zijn sporen nagelaten in de drugsnota; volgens onderzoekers mede vanwege de genoemde kwaliteiten.
Slachtofferenquête (meerdere jaren)	- Innovatief - Nieuw inzicht, kennis, theorievorming - Nuttig / relevant voor beleid - Profilering van het WODC 'Veel theorievorming vanuit de victimologie komt voort uit de eerste slachtofferenquêtes.'	In grote mate benut vanwege de genoemde kwaliteiten
Criminaliteit en Rechtshandhaving (meerdere jaren, samenwerking met CBS)	- 'Naslagwerk' met veel statistische informatie - Nieuw inzicht, kennis 'Nu ook inzicht in samenhang tussen de verschillende onderdelen van de justitieketen.'	In grote mate benut vanwege breedte en toegankelijkheid van informatie.

'Best cases' van onderzoeksbenutting volgens de onderzoekers²⁴

Aan de respondenten is verder gevraagd: *Welk rapport van het WODC waar u direct dan wel indirect bij betrokken bent geweest, heeft tijdens uw werkzame periode bij het WODC de meeste reacties bij beleidsmakers, bestuurders en/of politici veroorzaakt? Hoe waren die reacties?*

Veel als spraakmakend beschouwde rapporten hebben volgens de onderzoekers doorgewerkt in beleid en/of wetgeving. Ook leidden deze rapporten vaak tot discussie en citaten in vervolgstukken over het onderwerp in kwestie. Hieronder staat een selectie van de rapporten die zijn genoemd, op jaartal gerangschikt.

Overzicht 4 Door onderzoekers gepercipieerde reacties van opdrachtgevers op enkele rapporten

Rapport	Reacties
Georganiseerde Criminaliteit & Rechtshandhaving St. Maarten (Bokhorst & Verhoeven, 2007)	- Politieke actie naar aanleiding van de uitkomsten - Media-aandacht
Fraude en misbruik bij faillissement (Knegt et al., 2006)	- Opvallende uitkomsten - Zichtbaar in beleid/wetgeving
Recidive 1997 (Wartna, Tollenaar & Blom, 2005)	- Veelbesproken uitkomsten
Ruimte voor Mediation (Combrink-Kuiters, Niemeijer & Ter Voert, 2003)	- Leverde discussie op - Zichtbaar in later beleid/wetgeving
Prognoses van de sanctiecapaciteit 2000-2005 (en 1999-2003) (Van der Heide et al., 2001; Steinman et al., 1999)	- Zichtbaar in o.a. de planning van de sanctiecapaciteit
Het Vermogen te Ontnemen (Nelen & Sabee, 1999)	'Kritiek op de beleidstheorie is goeddeels genegeerd, de meer praktische aanbevelingen zijn overgenomen'
HALT: een alternatieve aanpak van vandalisme (Kruissink & Verwers, 1998)	- Zichtbaar in later beleid/wetgeving
Ontwikkeling van jeugdcriminaliteit en de justitiële Kinderbescherming 1980-90 (Junger-Tas, Kruissink & Van der Laan, 1992)	'Men was blij met het onderzoek en tevens verrast, bijv. omdat er minder geweld was dan gedacht'
Voor- en nadelen van de legitimatieplicht (Veerman, Paulides & Hofstee, 1989)	- Leverde discussie op

24 Ibid.

De eerder door de onderzoekers als 'beste' genoemde rapporten blijken niet bepaald te overlappen met de volgens hen meest benutte rapporten.²⁵ Mogelijk is dit een indicatie van een verschil tussen wat enerzijds onderzoekers en anderzijds opdrachtgevers een goed rapport vinden. De namen van twee rapporten vielen méér dan eens: 'Georganiseerde Criminaliteit en Rechtshandhaving op St. Maarten' en 'Recidivemonitor 1997'.

Een mooi voorbeeld van onderzoeksbenutting is de evaluatie van de Vreemdelingenwet 2000 (Kromhout et al., o.a. 2005, 2006):

'Wij verrichtten het onderzoek waarop de Commissie Evaluatie Vreemdelingenwet 2000 (Cie Scheltema) vervolgens haar advies aan de minister over de asielprocedure baseerde. De toenmalige Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie heeft in brieven aan de Tweede Kamer uitgebreid op zowel de onderzoeken als het advies gereageerd, en aanpassingen van de asielprocedure voorgesteld. De huidige Staatssecretaris van Justitie heeft eerder dit jaar naar aanleiding van het advies van de Commissie Scheltema een grondige herziening van de asielprocedure aangekondigd. Deze heeft zij met belangenbehartigers besproken en uiteraard vindt er ook in de TK debat over deze voorstellen plaats.'

Een tweede illustratie betreft 'Kringen rond de dader', over DNA-onderzoek (De Poot & Kruisbergen, 2006):

'De Directie Wetgeving bij Justitie heeft in een DNA nota fors uit dit rapport geciteerd en eraan gerefereerd. Samen met andere ontwikkelingen op dit gebied is ons rapport – en met name de dilemma's die hierin zijn beschreven op het gebied van verwantschapsonderzoek – aanleiding geweest tot een voorstel voor wetswijziging (op 9 augustus 2008 in de Tweede Kamer). De Kamer steunt op hoofdlijnen de verruimingen die zijn voorgesteld met de introductie van het DNA-verwantschapsonderzoek. Dit voorstel behelst een wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden.'

25 Dit valt op bij vergelijking van de volledige overzichten.

Benuttingsfactoren binnen het bereik van de onderzoeker

De volgende aan de respondenten gestelde enquêtevraag luidde: *Welke factoren in de sfeer van onderzoek zijn volgens u bepalend geweest voor de mate van benutting van onderzoeksresultaten door de opdrachtgever c.q. 'het beleid'*? Daarmee doelden we zowel op de aanpak, inhoud en rapportage van het onderzoek als op de wijze waarop onderzoeksresultaten anderszins zijn verspreid.

De meeste respondenten zien heil in de oplevering van toegankelijke, dus leesbare rapporten die goed aansluiten op de bij het beleid levende vraag of vragen. Ook hechten (oud-)onderzoekers aan wetenschappelijke kwaliteit. Andere factoren die genoemd worden zijn de tijdigheid van de oplevering en de relatie tussen de onderzoekers en het beleidsveld.

Overzicht 5 Wat de benutting volgens onderzoekers bevordert

Factor	Citaten	Aantal keren genoemd
Toegankelijk gepresenteerde resultaten & Vertaling maken naar beleidscontext	'De relevantie voor het beleid dient op een presenteerblaadje te worden aangeboden, anders wordt onderzoek niet opgepikt.' 'Dikke rapporten – en ze lijken steeds dikker te worden – schrikken af: ze komen terecht op de stapel "nog (eens) te lezen" en worden feitelijk niet bestudeerd. Een scheiding naar doelgroep is dan functioneel.' 'Misschien wel het meest belangrijk, het vermogen om de resultaten te verkopen aan het beleid. De rol van de directeur WODC, zowel beleidsmatig als politiek speelt en speelde hier een cruciale rol.'	17
Aansluiting van uitkomsten op centrale beleidsvraag	'Feitelijk lagen er dus voordat het onderzoek van start ging al redelijk heldere vragen, en lag er de wens om tot oplossingen te komen. In die context is het gemakkelijk om onderzoeksbevindingen te benutten.' 'In de stuur- en begeleidingscommissie zaten mensen die goed gebruik wisten te maken van de resultaten van het onderzoek en die dit op de juiste plaats onder de aandacht hebben gebracht.'	6
Gedegen onderzoek, wetenschappelijke kwaliteit	'Op langere termijn is ook de wetenschappelijke kwaliteit van de rapporten van belang voor de reputatie van het WODC naar de wetenschappelijke buitenwereld. Dit heeft consequenties voor de reputatie binnen Justitie zelf. En daarmee ook voor de benutting van de rapporten.'	5
Tijdigheid, timing	'Sommige rapporten komen op het juiste (politieke) moment.'	3

Overzicht 5 (vervolg)

Factor	Citaten	Aantal keren genoemd
Relatie onderzoekers met 'het beleid'	'Het meest bepalend is de hechtheid van de relatie tussen onderzoekers en het beleidsveld en de professionele waardering voor elkaars rol. Naarmate de relatie gekenmerkt wordt door een professionele verstandhouding, wordt de kennis door een onderzoek eerder helder (veel ambtenaren lezen niet eens het rapport), is men ook eerder bereid om de kern daarvan mee te nemen – ook als men in argumentatieve zin de uitkomst niet wenst – en ontstaat een beter klimaat om van mening te verschillen. Deze verschillen bieden vaak aanknopingspunten voor pogingen van anderen om begaanbare tussenwegen te vinden of bepaalde standpunten nog beter te verdedigen. Wat wil je als onderzoeker meer?'	3
Mate waarin onderzoek kritiek bevat	'Indertijd ('76-'81) had ik het gevoel dat "kritische" rapporten nooit kans maakten om serieus te worden genomen. Dat zal hopelijk later wel zijn veranderd. Overigens kan ik opmerken dat het WODC zich hieraan enigszins aanpaste. Onderzoek met een kritisch uitgangspunt werd gemeden – voorstellen om eens aandacht te besteden aan wat toen nog witteboordencriminaliteit werd genoemd werden bijvoorbeeld van tafel geveegd met het argument dat het WODC daar niet voor was.' 'Vaak is benutting een kwestie van zeer lange adem rond een thema. Bijvoorbeeld het [gegroeide] besef uit onderzoek dat bootcamps niet nuttig zijn, nam bijna 20 jaar om politiek door te dringen.' 'Evaluatieonderzoek – aanvankelijk procesevaluaties, later ook effectevaluaties – deed het toen [in de periode '85-'95, red.] doorgaans goed, ook als de uitkomsten de eerder ingeslagen weg niet ondersteunden. Denk aan de evaluatie van het kampement van Lubbers.'	3
Ruchtbaarheid geven, doordringen	'Het sturen van een rapport naar de Tweede Kamer vergroot ook de kans op benutting, omdat Kamerleden vragen gaan stellen naar aanleiding van het rapport en de beleidsreactie.' 'Er is destijds naar aanleiding van het rapport een groot congres georganiseerd.'	2

Benuttingsfactoren in de sfeer van de opdrachtgever/beleidsmaker

De vervolgvraag luidde: *Welke factoren in de sfeer van opdrachtgevers en beleidsmakers zijn volgens u – in het algemeen – bepalend geweest voor de mate van benutting van onderzoeksresultaten door het 'beleid'?*

Deze en de vorige vraag naar relevante factoren van benutting zijn in de enquête (bewust) nogal scherp gesteld. Zoals bij de bespreking van relevante literatuur al is opgemerkt, bevinden veel van

de benuttingsfactoren zich niet aan één kant, hetzij aan die van onderzoek, hetzij aan die van beleid, maar vindt in de praktijk een wisselwerking tussen beleid en onderzoek plaats.

Behalve een open houding van beleidsmakers vinden de respondenten de wisselwerking tussen beleid en onderzoekers, met name de 'match' tussen de belangen en interesses van beide zijden, erg belangrijk.

Opvallend aan veel antwoorden van de (ex-)onderzoekers is dat deze opnieuw betrekking hebben op de actieradius van de onderzoeker. Kennelijk hebben de onderzoekers ook deze vraag sterk vanuit hun eigen perspectief beantwoord. Veel onderzoekers herhaalden de factoren die al bij de voorafgaande vraag aan bod zijn gekomen. Vijf respondenten noemden factoren waar onderzoekers of beleidsmakers niet altijd veel invloed op kunnen uitoefenen, zoals de actualiteit en politieke relevantie van het onderwerp van onderzoek.

Oud-directeur Van de Bunt bood in het interview met hem een toepasselijk voorbeeld van de voor onderzoekers verrassende wijze waarop beleidsmakers gebruik kunnen maken van hun rapport.

'We hadden een klein rapportje – een Cahier – naar de Bestuursraad gestuurd. Op een vrijdagmiddag ging de telefoon: men had grote problemen met dit rapport. Er stond een uitspraak van een dader in waarmee deze aangaf dat hij geregeld verf over de bewakingscamera's spoot. Voor een van de directeuren-generaal was dit aanleiding om op de rem te trappen – het zou mensen wel eens op een idee kunnen brengen. Niettemin is het rapport enkele weken later alsnog gepubliceerd. Het is me overigens opgevallen dat de grootste problemen altijd speelden met personen die nog maar kort DG waren, omdat zij nog niet helemaal de "finetuning" tussen het WODC en de Bestuursraad aanvoelden. Ook departementsoverstijgende onderzoeken waren lastig, bijvoorbeeld naar fraude en btw-fraude. De betrokken ambtenaren van financiën waren ongelooflijk goed voorbereid om echt tot op de laatste komma en punt commentaar te geven.'

Overzicht 6 De onderzoekers over factoren van benutting in de sfeer van opdrachtgevers, beleidsmakers

Factor	Citaten	Aantal keren genoemd
Open houding ten opzichte van kennis en wetenschap	'Openstaan voor kritiek op bestaand beleid en de wens om van onderzoek te leren en op basis daarvan dingen te kunnen verbeteren zijn hierbij wel heel belangrijk. Als die open houding er niet is kun je het als onderzoeker wel vergeten en wordt je boodschap als je niet uitkijkt tot op zinsniveau door de opdrachtgever "gecensureerd".' 'Belangrijk is dat binnen een beleidsafdeling (een paar) mensen zitten die de wetenschap kennen en volgen. Zij vormen de schakel, houden belangstelling warm en zorgen dat het serieus wordt genomen.' (...) 'Maar: er is [altijd] sprake van concurrentie tussen politieke/budgettaire en wetenschappelijke rationaliteit.'	10
Aansluiting op de actualiteit en de politiek	'Een rapport kan soms op een "rijdende trein" springen in beleids- of onderzoeksland. Denk aan Kameraandacht, ingezette koers, actualiteit, beschikbaarheid van fondsen en andere faciliteiten. Daar kun je als onderzoekers overigens ook rekening mee houden! (timing).'	5
'Match' tussen denken en wensen onderzoek & beleid	'Acceptatie en mate van gebruik zullen beter zijn naarmate de resultaten beter stroken met de heersende opvattingen en voortgaande gedachtevorming bij beleidsmakers.' 'Nieuwe ontwikkelingen op bijv. het terrein van de strafrechtstoepassing, en maatschappelijke gebeurtenissen (incidenten) met veel impact bevorderen de benutting van onderzoeksresultaten. Maar dit brengt ook met zich mee dat een en ander "beperkt houdbaar" lijkt te zijn.' 'Het conflict tussen korte- en langetermijnbelangen bij het beleid – onderzoeksresultaten komen op korte termijn vaak slecht uit, maar vormen op langere termijn evengoed een nuttig uitgangspunt voor nieuwe beleidsinitiatieven.' 'Nabijheid tussen beleid en WODC speelt een grote rol.'	4
Gezamenlijke vaststelling van de probleem- en vraagstelling	'Een goede en niet te ruime probleemstelling waar onderzoeker en beleidsmaker het over eens zijn.' 'Een informele sfeer [1981-1990, red.] waarin het WODC probleemoplossend en signalerend zijn werk deed.'	3
Kennisbehoefte bij beleidsmakers	'Gebrek aan kennis bij de start van beleidsontwikkeling.' 'De grootste bijdrage van onderzoek is [zoals eind '70- begin '80 uitgezocht, red.] gelegen in de conceptualisering van problemen en mogelijke oplossingen. Dus een bijdrage hoe het desbetreffende probleem begrepen kan worden – in de context waar het speelt – meer dan het aandragen van "feiten" of "aanbevelingen".'	1

6 Tot besluit

De belangrijkste aanleiding voor deze uitgave over het WODC en vooral over de benutting van zijn onderzoek was het 50-jarig bestaan van het *Tijdschrift voor Criminologie* en het jubileumnummer dat wordt gepresenteerd tijdens het congres van de *Nederlandse Vereniging voor Kriminologie* (NVK). Alhoewel, gezien ons eigen geboortjaar (1973), 2009 voor ons géén kroonjaar is, leek het ons leerzaam en leuk om, als 'grootleverancier' van resultaten uit criminologisch en ander onderzoek, het kroonjaar van het *Tijdschrift voor Criminologie* aan te grijpen om dit boekje uit te geven. Gelieve het, *ondanks enkele tabellen en figuren, voetnoten en referenties*, als relatief luchtige kost te beschouwen, waar zo af en toe in gegrasduind kan worden om scherp(er) te krijgen waar het zoal in een instituut als het WODC 'om gaat'. En om duidelijk te maken wat het zoal doet om de brug tussen wetenschap, samenleving en beleid te slaan.

Literatuur

Voor de gerefereerde en andere WODC-publicaties zij verwezen naar het 'Overzicht van WODC-publicaties 1998-2008'.

- Boone, M., & Haan, J. de (2009). *Presentatie van een onderzoek naar gebruik van criminologisch onderzoek door opdrachtgevers*. NVK Studiemiddag, Utrecht, 16 januari.
- Caplan, N. (1979). The Two-Communities Theory and Knowledge Utilization. *American Behavioral Scientist*, 22(3), 459-470.
- Chelimsky, E. (1995). Where we stand today in the practice of evaluation. *Knowledge and Policy*, 8, 8-19.
- Clements, P., Thomaz, C., & Ryoh, S. (2008). Reducing World Poverty by Improving Evaluation of Development Aid. *American Journal of Evaluation*, 29, 195-214.
- Dahler-Larsen, P. (2000). Surviving the Routinization of Evaluation: The Administrative Use of Evaluations in Danish Municipalities. *Administration and Society*, 32(1), 70-92.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row.
- Eijk, L. van, & Hartkamp, J.P. (1992). Van zwarte schapen en vreemde eenden: Een verhandeling over de positie van het WODC. *Justitiële verkenningen*, 18(3), 90-108.
- Ellemers, J.E. (1987). Veel kunnen verklaren of iets kunnen veranderen: krachtige versus manipuleerbare variabelen. In P.B. Lehning & J.B.D. Simonis (red.), *Handboek Beleidswetenschap* (pp. 226-238). Meppel: Boom.
- Farrington, D.P., & Welsh, B.C. (2005). Het belang van experimentele evaluaties in de criminologie. *Justitiële verkenningen*, 31(8), 11-41.
- Henry, Gary T. (2003). Influential Evaluations. *American Journal of Evaluation*, 24, 515-524.
- Kleemans, E., Klein Haarhuis, C.M., Leeuw, F.L., & Ooyen-Houben, M. van (2007). Law enforcement Interventions in the Netherlands: Mapping interventions and 'browsing' for evidence. *Evidence & Policy*, 3(4), 487-504.
- Köbben, A.J.F., & Tromp, H. (1999). *De onwelkome boodschap of Hoe de vrijheid van wetenschap wordt bedreigd*. Amsterdam: Mets en Schilt.

- Leeuw, F.L. (2003). Reconstructing Program Theories: Methods available and problems to be solved. *American Journal of Evaluation*, 24(1), 5-20.
- Leeuw, F.L. (2005). Over beleidsonderzoek nu en in de toekomst. In P. Schnabel, J. de Haan & G. Engbersen (red.), *De Toekomst van de Sociologie*. Amsterdam: Passus Uitgeverij Amsterdam.
- Leeuw, F.L. (2008). *Gedragmechanismen achter overheidsinterventies en rechtsregels*. Intreerede, 23 mei 2008, Maastricht University. www.unimaas.nl/bestand.asp?id=10504.
- Leeuw, F.L., Knaap, L.M. van der, & Bogaerts, S. (2007). Reducing the Knowledge – Practice Gap: A New Method Applied to Crime Prevention. *Public Money & Management*, juni, 45-50.
- Leeuw, F.L. (2006). Managing evaluations in the Netherlands and types of knowledge. In N. Stame & R.C. Rist (red.), *From Studies to Streams* (pp. 81-97). Transaction Press.
- Leeuw, F., & Vaessen, J. (2009). Impact evaluations and development. *NONIE Guidance on Impact Evaluation*. Washington DC: Nonie.
- Leviton, L.C., & Hughes, E.F.X. (1981). Research on the utilizations of evaluations: A review and synthesis. *Evaluation Review*, 5(4), 525-548.
- Lipsey, M., & Wilson, D.B. (2001). *Practical Meta-Analysis, Applied Social Research Methods Series, Vol. 49*. Thousand Oaks/Londen/New Dehli: Sage.
- Locock, L., & Boaz, A. (2004). Research, Policy and Practice – Worlds Apart? *Journal of Society and Social Policy*, 3(4), 375-384.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (2007). *Kabinetsnota Vernieuwing Rijksdienst*. Den Haag.
- Mulder, H.P., Walraven, G., Groot, A. de, Terpstra, F., Rozendal, P., Venderbosch, R., & Leeuw, F.L. (1991). Gebruik van beleidsevaluatieonderzoek bij de rijksoverheid. *Beleidswetenschap*, 5, 203-228.
- Nutley, S., Walter, I., & Davies, H. (2003). From knowing to doing: a framework for understanding the evidence-into-practice agenda. *Evaluation*, 9, 125-149.
- Ooyen-Houben, M. van (2004). Drang bij criminele harddruggebruikers, een onderzoek naar de toepassing van drang in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(3), 233-248.
- Pawson, R. (2002). Evidence-based policy: the promise of 'realist synthesis'. *Evaluation*, 8(3), 340-358.

- Pawson, R., & Tilley, N. (1997). *Realistic Evaluation*. Londen: Sage.
- Ridder, J. de, Klein Haarhuis, C.M., & Jongste, W.M. de (2009). De CEAS geëvalueerd. *Trema*, 32(3), 100-105.
- Rist, R., & Stame, N. (2006). *From Studies to streams*. Londen/New Brunswick: Transaction Press.
- Rogers, P.J., Hacsı, T.A., Petrosino, A., & Huebner, T.A. (red.) (2000). Program theory evaluation: Practice, promise and problems. *New directions in evaluation*, (87), 5-13.
- Rossi, P.H., Lipsey, M.W., & Freeman, H.E. (1993). *Evaluation: a systematic approach*. Londen: Sage.
- Sherman, L.W. (red.) (2003). Misleading evidence and evidence-led policy: making social science more experimental. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 589(16) (themanummer).
- Shulha, L.M., & Bradley Cousins, J. (1997). Evaluation Use: Theory, Research, and Practice Since 1986. *American Journal of Evaluation*, 18(1), 195-208.
- Snellen, I.Th.M. (1987). Wetsevaluatie tussen recht, beleid en politiek. In J.H.T.H. Andriessen et al. (red.), *Wetsevaluatie tussen wetenschap en beleid*. Zwolle: Tjeenk Willink.
- Solesbury, W. (2001). *Evidence Based Policy: where it came and where it's going*. Londen: ESRC UK Centre for Evidence Based Policy and Practice, Queen Mary University.
- Swanborn, P.G. (1999). *Evalueren. Het ontwerpen, begeleiden en evalueren van interventies: een methodische basis voor evaluatieonderzoek*. Amsterdam: Boom.
- Walters, R. (2008). Government manipulation of criminological knowledge and policies of deceit. In T. Hope & R. Walters (red.), *Critical thinking about the uses of research* (pp. 7-26). Centre for Crime and Justice studies. Evidence based policy series. www.crimeandjustice.org.uk.
- Weiss, C. (2008). The fairy godmother – and her warts. Making the dream of evidence-based policy come true. *American Journal of Evaluation*, 29(1), 29-47.
- WODC (meerdere medew.) (1998). *25 jaar WODC*. Den Haag: Sdu Grafisch Bedrijf.

Overzicht van WODC-publicaties 1998-2008

Dit overzicht is exclusief studies die extern door EWB zijn uitbesteed en niet als O&B zijn verschenen. Hiervoor zij verwezen naar het (tot en met 2007 uitgegeven) jaarlijkse *Justitiële verkenningen* nr. 9 en de Jaarberichten WODC (te vinden op www.wodc.nl vanaf 2002).

1998

Baas, N.J.

Stalking; slachtoffers, daders en maatregelen tegen deze vorm van belagen

Onderzoeksnotities, nr. 1, 1998

Baas, N.J.

Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV); een literatuurverkenning naar voor de SOV relevante ervaringen met onvrijwillig geplaatste justitiabele verslaafden in binnen- en buitenland

Onderzoeksnotities, nr. 4, 1998

Beenackers, E.M.Th.

Bijzondere verhoormethoden; een literatuurverkenning

Onderzoeksnotities, nr. 6, 1998

Beijers, W.M.E.H., A. Klijn,

J. van der Schaaf, G. Paulides

Twee halen, ...; over de prijs van meervoudig beroep op gesubsidieerde rechtsbijstand

Onderzoeksnotities, nr. 3, 1998

Boendermaker, L.

Eind goed, al goed? De leefsituatie van jongeren een jaar na hun vertrek uit een justitiële behandelinrichting

1998, O&B, nr. 167

Eshuis, R.J.J.

Een kwestie van tijd; onderzoek naar de doorlooptijden in handelszaken

1998, O&B, nr. 171

Kruissink, M., C. Verwers, N. Dijkhoff

Organisatie van de recherche-functie; een inventarisatie in de 25 politiekorpsen

Onderzoeksnotities, nr. 2, 1998

Laan, P.H. van der, A.A.M.

Essers, G.L.A.M. Huijbregts, E.C. Spaans

Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit: periode 1980-1996; een tussentijds verslag

Onderzoeksnotities, nr. 5, 1998

Leuw, Ed.

Instroom en capaciteit in de tbs-sector; geregistreerde gegevens en inzichten van deskundigen

1998, O&B, nr. 168

Mertens, N.M., M. Grapendaal, B.J.W. Docter-Schamhardt

Meisjescriminaliteit in Nederland
1998, O&B, nr. 169

Nelen, J.M., V. Sabee

Het vermogen te ontnemen; evaluatie van de ontnemingswetgeving – eindrapport
1998, O&B, nr. 170

WODC (meerdere medew.)

Vijf en twintig jaar WODC
1998

1999

Aron, U., F. Heide

Bandopname van het nader gehoor

Onderzoeksnotities, nr. 6, 1999

Baas, N.J., E. Niemeijer

Kwaliteitssystemen voor de rechtsprekende macht; een internationale verkenning

Onderzoeksnotities, nr. 3, 1999

Bol, M.W., G.J. Terlouw,

L. Blees, C. Verwers

Jong en gewelddadig; ontwikkeling en achtergronden van de geweldscriminaliteit onder jeugdigen

1999, O&B, nr. 174

Etman, O., J. Korpel

Eén jaar 'Koppelingswet' in de praktijk; tussenrapportage over de implementatie en het eerste uitvoeringsjaar

Onderzoeksnotities, nr. 7, 1999

Gilhuis, P.C., E.F. ten Heuvelhof, H.G. van de Bunt, W. Huisman, M. Lokin, J.W. Reintjes, R.J.M. van den Bogert, A. de Lange, C.C.J.H. Bijleveld

De effecten van klassieke en alternatieve reguleringsinstrumenten in milieuhandhaving
1999, O&B, nr. 179

Kleemans, E.R., E.A.I.M. van den Berg, H.G. van de Bunt, m.m.v. M. Brouwers, R.F. Kouwenberg, G. Paulides

Georganiseerde criminaliteit in Nederland; rapportage op basis van de WODC-monitor
1999, O&B, nr. 173

Klijn, A., J. van der Schaaf, G. Paulides

De rechtsbijstandssubsidie herzien; een evaluatie van de toegangsregeling in de Wet op de rechtsbijstand
1999, O&B, nr. 175

Kruissink, M., A.M. van Hoorn, J.L.M. Boek, m.m.v. E.M.Th. Beenackers, M.G.J. Kockelkoren, P.A.M. Verrest, G. Paulides

Infiltratie in het recht en in de praktijk
1999, O&B, nr. 177

Leuw, Ed., m.m.v. M. Brouwers, J. Smit

Recidive na de tbs; patronen, trends en processen en de inschatting van gevaar
1999, O&B, nr. 182

Luykx, F., M. Grapendaal

Justitie in de buurt; een evaluatie van vier experimenten

Onderzoeksnotities, nr. 1, 1999

Passas, N.

Informal value transfer systems and criminal organizations; a study into so-called underground banking networks

Onderzoeksnotities, nr. 4, 1999

Schreuders, M.M., F.W.M. Huls,

W.M. Garnier, K.E. Swierstra (red.); C.C.J.H. Bijleveld, P.P.J.

Groen, F. Heide, W. van der Heide, R.F. Meijer, P.R. Smit,

H.W.J.M. Huys, C.S. Wang

Criminaliteit en rechtshandhaving 1999; ontwikkelingen en samenhangen

1999, O&B, nr. 180

Steinmann, P.L.M., F.P. van

Tulder, W. van der Heide

Prognose van de sanctiecapaciteit 1999-2003

1999, O&B, nr. 181

Tak, P.J.P.

The Dutch criminal Justice System; Organisation and Operation

1999, O&B, nr. 176

Vinne, H. van der

Geweld in vermogensdelicten; een dieptestudie op basis van de WODC-Strafrechtsmonitor

1999, O&B, nr. 178

Wartna, B.J.S., W.M.E.H. Beijers,

A.A.M. Essers

Ontkennende en bekende verdachten; over de proceshouding van verdachten van strafzaken tijdens het politieverhoor

Onderzoeksnotities, nr. 5, 1999

Wartna, B.S.J.

Recidive-onderzoek in Nederland; een overzicht van Nederlands onderzoek naar hernieuwd crimineel gedrag

Onderzoeksnotities, nr. 2, 1999

Wetten, J.W., N. Dijkhoff, F. Heide

De positie van vrouwen in de asielpprocedure

1999, O&B, nr. 172

WODC

Zinloos geweld

1999, Momentopname 01

2000**Baas, N.J.**

Rekrutering en (permanente) educatie van de zittende magistratuur in vijf landen; een internationale verkenning

Onderzoeksnotities, nr. 8, 2000

Beenackers, E.Th.M.

Effectiviteit van sanctieprogramma's; bouwstenen voor een toetsingskader; een literatuurstudie

Onderzoeksnotities, nr. 1, 2000

Bijleveld, C., A. Taselaar

Motieven van asielzoekers om naar Nederland te komen;

verslag van een expert meeting

Onderzoeksnotities, nr. 2, 2000

Breugel, A.M.M. van, L. Boendermaker

Eisen in jeugdzaken; een inventarisatie van meningen over de 'requireerrichtlijn in kinderkzaken'

Onderzoeksnotities, nr. 7, 2000

Bunt, H.G. van de, J.M. Nelen (red.)

De toekomst van de bijzondere opsporingsdiensten

2000, O&B, nr. 184

Eshuis, R.J.J., N. Dijkhoff

Nevenfuncties zittende magistratuur

2000, O&B, nr. 185

Eshuis, R.J.J., M.N. van Es

Werklast versnelling handelszaken

Onderzoeksnotities, nr. 4, 2000

Heiden-Attema, N. van der, M.W. Bol

Moeilijke jeugd; risico- en protectieve factoren en de ontwikkeling van delinquent gedrag in een groep risicjongeren

2000, O&B, nr. 183

Heiden-Attema, N. van der, B.S.J. Wartna

Recidive na een verblijf in een JBI; een vervolgstudie naar de geregistreerde criminaliteit onder jongeren die werden opgenomen in een justitiële behandelinrichting

Onderzoeksnotities, nr. 6, 2000

Kesteren, J. van, P. Mayhew, P. Nieuwbeerta

Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries; key findings from the 2000 International Crime Victims Survey

2000, O&B, nr. 187

Leuw, Ed., L.L. Motiuk (bijdragen van); inleiding van H.J.C. van Marle

Toezicht op seksuele geweldplegers na invrijheidstelling; Safe

reintegration of sexual offenders
2000, O&B, nr. 186

Meijer, B.G.

Cameratoezicht in het publieke domein in EU-landen

Onderzoeksnotities, nr. 5, 2000

Netburg, C.J. van, M.H. ter Horst-Van Breukelen, M.W. Bol
Supportersgeweld

2000, Momentopname 02

Verrest, P.A.M.

De sturing en controle van de politie in het Franse en Nederlandse vooronderzoek in strafzaken

Onderzoeksnotities, nr. 3, 2000

Vervaele, J.A.E., A.H. Klip (red.), A.J. Berg, N.M. Dane, O.J.D.M.L. Jansen

Administratieve en strafrechtelijke samenwerking inzake fraudebestrijding tussen justitiële en bestuurlijke instanties van de EU-lidstaten

2000, O&B, nr. 188

2001

Baas, N.J.

Probleemouders, probleemkinderen? Een literatuurstudie van transgenerationele overdracht van problemen die tot kinderbeschermingsmaatregelen (kunnen) leiden

Onderzoeksnotities, nr. 6, 2001

Beenackers, E.M.Th.

Effectiviteit van sanctieprogramma's: op zoek naar interventies

die werken; met name bij zeden- en geweldsdelinquenten en delinquenten met cognitieve tekorten; een literatuuronderzoek

Onderzoeksnotities, nr. 1, 2001

Beke, B.M.W.A., W.J.M. de Haan, G.J. Terlouw

Geweld verteld; daders, slachtoffers en getuigen over 'geweld op straat'

Onderzoeksnotities, nr. 7, 2001

Bernasco, W.

Trajectvorming in en rond de justitiële jeugdinstellingen

Onderzoeksnotities, nr. 5, 2001

Heide, W. van der, D.E.G. Mooleenaar, F.P. van Tulder

Prognose van de sanctiecapaciteit 2000-2005

Onderzoeksnotities, nr. 2, 2001

Huijbregts, G.L.A.M., F.P. van Tulder, D.E.G. Mooleenaar

Model van justitiële jeugdvoorzieningen voor prognose en capaciteit

2001, O&B, nr. 192

Huls, F.W.M., M.M. Schreuders, M.H. Ter Horst-van Breukelen, F.P. van Tulder (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2000; ontwikkelingen en samenhangen

2001, O&B, nr. 189

Jungmann, N., E. Niemeijer, M.J. ter Voert

Van schuld naar schone lei; evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen

2001, O&B, nr. 190

Kruissink, M., C. Verwers

Het nieuwe jeugdstrafrecht; vijf jaar ervaring in de praktijk

2001, O&B, nr. 193

Kruissink, M., A.A.M. Essers

Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit; periode 1980-1999

Onderzoeksnotities, nr. 3, 2001

Leuw Ed., N. Mertens

Evaluatie beginselenwet Tbs/wet Fokkens

2001, O&B, nr. 191

Moolenaar, D.E.G.

Tussen uitspraak en detentie; een verklaring voor het verschil tussen twee methoden om de behoefte aan sanctiecapaciteit te meten

Onderzoeksnotities, nr. 4, 2001

Smit, P.R., S. van der Zee, W. van der Heide, F. Heide

Moord en doodslag in 1998

Onderzoeksnotities, nr. 8, 2001

Verrest, P.A.M.

Ter vergelijking; een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken

2001, O&B, nr. 194

WODC

Wegwijzer bij financiering van wetenschappelijk onderzoek door het ministerie van Justitie

2001

2002

Baas, N.J.

Mediation in civiele en bestuursrechtelijke zaken; een internationaal literatuuronderzoek

Onderzoeksnotities, nr. 5, 2002

Berg, E.A.I.M. van den, m.m.v.

R. Aidala, E.M.Th. Beenackers

Organisatiecriminaliteit; aard, achtergronden en aanpak
Onderzoeksnotities, nr. 8, 2002

Bokhorst, R.J., C.H. de Kogel, C.F.M. van der Meij

Evaluatie van de wet BOB; fase 1: de eerste praktijkervaringen met de Wet Bijzondere opsporingsbevoegdheden
2002, O&B, nr. 197

Bol, M.W.

Jeugdcriminaliteit over de grens; een literatuurstudie naar ontwikkeling, wetgeving, beleid, effectieve preventie en aanpak (ten aanzien) van jeugdcriminaliteit buiten Nederland

Onderzoeksnotities, nr. 4, 2002

Daalder, A.L.

Het bordeelverbod opgeheven; prostitutie in 2000-2001
2002, O&B, nr. 200

Eshuis, R.J.J.

Van rechtbank naar kanton; evaluatie van de competentiegrensverhoging voor civiele handelszaken in 1999
2002, O&B, nr. 203

Ginkel, E.C. van

Telling beslag op zeeschepen in Nederland en de omringende landen

Onderzoeksnotities, nr. 1, 2002

Jacobs, M.J.G., A.A.M. Essers, R.F. Meijer

Daderprofielen van autodiefstal; een vooronderzoek met behulp van de WODC-Strafrechtmonitor en

het Herkenningsdienstsysteem
Onderzoeksnotities, nr. 2, 2002

Kamphorst, P.A., G.J. Terlouw

Van vast naar mobiel; een evaluatie van het experiment met elektronisch huisarrest voor minderjarigen als modaliteit voor de voorlopige hechtenis
2002, O&B, nr. 195

Kleemans, E.R., M.E.I. Brienens,

H.G. van de Bunt, m.m.v.

R.F. Kouwenberg, G. Paulides, J. Barenzen

Georganiseerde criminaliteit in Nederland; tweede rapportage op basis van de WODC-monitor
2002, O&B, nr. 198

Klijn, A., G. Beijers

De gekozen achternaam; betekenis van de wijziging van artikel 5 van het Burgerlijk Wetboek
2002, O&B, nr. 201

Kruissink, M., C. Verwers

Jeugdreclassering in de praktijk
2002, O&B, nr. 202

Meijer, R.F., M. Grapendaal,

M.M.J. van Ooyen, B.S.J. Wartna, M. Brouwers, A.A.M. Essers

Geregistreerde drugcriminaliteit in cijfers; achtergrondstudie bij het Justitieonderdeel van de Nationale Drugmonitor; Jaarbericht 2002
2002, O&B, nr. 204

Moolenaar, D.E.G., F.P. van

Tulder, G.L.A.M. Huijbregts, W. van der Heide

Prognose van de sanctiecapaciteit tot en met 2006
2002, O&B, nr. 196

Siepermann, M., M. van Ooyen-Houben*Gebruik en aanschaf van cannabis door 16- en 17-jarigen*

Onderzoeksnotities, nr. 7, 2002

Tulder, F. van, G.L.A.M. Huijbregts, D.E.G. Moolenaar*Keteneffecten van de Nota Criminaliteitsbeheersing*

2002

Verrest, P.A.M., E.M.Th. Beenackers*Evaluatie Wet Herziening gerechtelijk vooronderzoek; eerste fase van het onderzoek*

Onderzoeksnotities, nr. 3, 2002

Voert, M.J. ter, J.M.M. Kuppens*Schijn van partijdigheid rechters*

2002, O&B, nr. 199

Winter, J., U. Noack, P. Bissara, D. Trevisan, J. Bates, J.S. Christensen, M. van Ginneken*Cross border voting in Europe; the expert group on cross-border voting in Europe: final report*

Onderzoeksnotities, nr. 6, 2002

2003**Buruma, Y.***Veiligheid door repressie: emotie of verstand? WODC-lezing 2003*

2003

Combrink-Kuiters, C.J.M., E. Niemeijer, J.M.M. Kuppens, M.J. ter Voert*Ruimte voor mediation*

2003, O&B, nr. 210

Dijksterhuis, B.M., M.J.G.**Jacobs, W.M. de Jongste***De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken*

2003, O&B, nr. 214

Eshuis, R.J.J.*Claims bij de rechtbank*

2003, O&B, nr. 209

Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (eindred.)*Criminaliteit en rechtshandhaving 2001; ontwikkelingen en samenhangen*

2003, O&B, nr. 211

Kogel, C.H. de, C. Verwers*De longstay afdeling van Veldzicht; een evaluatie*

2003, O&B, nr. 208

Kromhout, M., M. van San*Schimmige werelden; nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit*

2003, O&B, nr. 206

Molenaar, D.E.G., G.L.A.M.**Huijbregts***Sanctiecapaciteit 2007; een beleidsneutrale prognose*

2003, O&B, nr. 207

Netburg, C.J. van (samenst.)*WODC-thesaurus; Het criminaliteitsvraagstuk; gestructureerde standaard trefwoordenlijst*

Cahier 2003-1

Smit, P.R., F.P. van Tulder,**R.F. Meijer, P.P.J. Groen***Het ophelderingspercentage nader beschouwd*

2003, O&B, nr. 213

Tak, P.J.J.

The Dutch Criminal Justice System – Organization and operation – Second revised edition

2003, O&B, nr. 205

WODC/Home office/ESC

The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003 (second edition)

2003, O&B, nr. 212

2004

Adriaanse, J.J.A., N.J.H. Huls, J.G. Kuijl, P. Vos

Infomele reorganisatie in het perspectief van surseance van betaling, WSNP en faillissement

2004, O&B, nr. 224

Baas, N.J.

Keuze van een gerechtelijk forum; overwegingen van partijen, voor- en nadelen

Cahier 2004-3

Beijer, A., R.J. Bokhorst, M. Boone, C.H. Brants, J.M.W. Lindeman

De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden; eindevaluatie

2004, O&B, nr. 222

Blom, M., G.L.A.M. Huijbregts

Monitor Jeugd terecht

Cahier 2004-6

Blom, M., B.S.J. Wartna

Recidive onder verkeersdelinquenten; een overzicht van hun strafrechtelijke carrière

Cahier 2004-4

Bunt, H.G. van de, C.R.A. van de Schoot (eds.)

Prevention of organised crime; a situational approach

2004, O&B, nr. 215

Daalder, A.L.

Lifting the ban on brothels; Prostitution in 2000-2001

Cahier 2004-7

Erasmus Universiteit Rotterdam

Evaluatie Wet herziening GVO

Cahier 2004-11

Faber, W., A.A.A. van Nunen

Uit onverdachte bron; evaluatie van de keten ongebruikelijke transacties

2004, O&B, nr. 218

Jacobs, M.

Bekennen en ontkennen van verdachten; een onderzoek naar de proceshouding van verdachten naar aanleiding van het wetsvoorstel strekkende tot een vereenvoudigde bewijsmotivering bij bekende verdachten

Cahier 2004-2

Jong, P.O. de, M. Herwijer

Alle regels tellen

2004, O&B, nr. 225

Klein Haarhuis, C.

De geschilbeslechtingdelta van rechtspersonen; een literatuurstudie naar problemen van rechtspersonen en de oplossing

Cahier 2004-10

Kruissink, M., A.A.M. Essers

Zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit in de periode 1990-2001

Cahier 2004-1

Leertouwer, E.C., G.L.A.M. Huijbregts

Sanctiecapaciteit 2008
2004, O&B, nr. 221

Leertouwer, E.C.

Toevoegingen toegevoegd; over meervoudig gebruik van de gesubsidieerde rechtsbijstand in de periode 1 januari 2000 tot 1 augustus 2003
Cahier 2004-5

Leuw, Ed., R.V. Bijl, A. Daalder
Pedoseksuele delinquentie; een onderzoek naar prevalentie, toedracht en strafrechtelijke interventies

2004, O&B, nr. 220

Moolenaar, D.E.G., G.L.A.M. Huijbregts, W. van der Heide

Prognosemodel Justitiële Ketens: Veiligheidsketen; Technische notitie, versie 1.1
Cahier 2004-8

Moolenaar, D.E.G., P.P.J. Groen, A.G. Mein, B.S.J. Wartna, M. Blom

Wegenverkeerswet 1994; evaluatie van de wijzigingen 1998
2004, O&B, nr. 217

Moors, J.A., M.Y.W. von Bergh, S. Bogaerts, J.W.M.J. van

Poppel, A.M. van Kalmthout
Kiezen voor delen? Evaluatie van de eerste fase van de invoering van meerpersoonscegebruik
2004, O&B, nr. 223

Rijn, A.S. van, A. Zorlu, R.V. Bijl, B.F.M. Bakker, m.m.v. A.A.M.

Essers, M. van Gammeren, L. van Toor, H.N. van der Vliet
De ontwikkeling van een Integratiekaart
Cahier 2004-9

Velthoven, B.C.J. van, M.J. ter Voert

Geschilbeslechtingdelta 2003; over verloop en afloop van (potentieel) juridische problemen van burgers
2004, O&B, nr. 219

Voert, M. ter, M. van Ewijk

Eerste Trendrapportage Notariaat; toegankelijkheid, continuïteit, kwaliteit en integriteit van het notariaat
Cahier 2004-12

Wartna, B.S.J.

Modernisering sanctietoepassing
2004

Wartna, B.S.J., N. Tollenaar

Bekenden van Justitie; een verkennend onderzoek naar de 'veelplegers' in de populatie van vervolgte daders
2004, O&B, nr. 216

Wartna, B.S.J., N.J. Baas, E.M.Th. Beenackers

Beter, anders en goedkoper; een literatuurverkenning ten behoeve van het traject Modernisering Sanctietoepassing
2004, Memorandum 2004-1

WODC

Kennis voor ketens; verzamelde bijdragen en WODC-lezing 2004
2004

2005

Baas, N.J.

Wegen naar het rechte pad; strafrechtelijke interventies voor delinquente jongeren, inclusief verplichte nazorg, en naar het effect van interventies die zich voor een strafrechtelijk kader zouden kunnen lenen, alsmede naar interventiecondities die dat effect beïnvloeden

Cahier 2005-10

Bijl, R.V., A. Zorlu, A.S. van Rijn, R.P.W. Jennissen, M. Blom

Integratiekaart 2005; de maatschappelijke integratie van migranten in de tijd gevolgd: trend- en cohortanalyses

Cahier 2005-16

Blom, M., A.M. van der Laan, G.L.A.M. Huijbregts

Monitor Jeugd terecht 2005

Cahier 2005-17

Blom, M., J. Oudhof, R.V. Bijl, B.F.M. Bakker (red.)

Verdacht van criminaliteit; allochtonen en autochtonen nader bekeken

Cahier 2005-2

Broeksteeg, J.L.W.,

E.M.J. Hardy, S. Klosse,

M.G.W.M. Peeters,

L.F.M. Verhey

Zicht op wetgevingskwaliteit; onderzoek naar de adviezen van de Raad van State inzake wetgevingskwaliteit

2005, O&B, nr. 233

Croes, M.T., m.m.v.

S.H.E. Janssen, N. Dijkhoff

Niet-judiciële activiteiten van de Rechtspraak

Cahier 2005-20

Eggen, A.Th.J., W. van der Heide (eindred.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2004; ontwikkelingen en samenhangen

2005, O&B, nr. 237

Erp, J.G. van, M.D. van Ewijk

Werklast bestuurlijke boete; determinanten van de werkbelaasting in de bestuursrechtspleging

2005, O&B, nr. 232

Fijnaut, C.J.C.F.

Onwetendheid en wetenschap in de criminologie; WODC-lezing

2005

2005

Gritter, E., G. Knigge,

N.J.M. Kwakman

De WED op de helling; een onderzoek naar de wenselijkheid de Wet op de Economische Delicten te herzien

2005, O&B, nr. 234

Hartogh, V.E. den, C.H. de

Kogel, S. Bogaerts

Psychische en lichamelijke pathologie bij een steekproef van 'blijvend delictgevaarlijke' forensisch psychiatrische patiënten

Cahier 2005-19

Janssen, S.H.E., M.T. Croes

Niet-rechterlijke actoren in de Rechtspraak van Nederland, Denemarken en Duitsland

Cahier 2005-18

Klein Haarhuis, C.M.

Naar een conceptueel kader voor de spreiding van rechtspraak; een verkenning aan de hand van inzichten uit onderwijs en zorg
Cahier 2005-4

Klein Haarhuis, C.M., M.M.J. van Ooyen-Houben, E.R. Kleemans, F.L. Leeuw

Kennis voor beleid; een synthese van 58 (evaluatie)onderzoeken op het gebied van rechtshandhaving
Cahier 2005-5

Knaap, L.M. van der, A.M. van der Laan, B.S.J. Wartna

Recidivemeting onder deelnemers van Binnenste Buiten
Cahier 2005-6

Knaap, L.M. van der, A.M. van der Laan, B.S.J. Wartna

Recidivemeting onder deelnemers van nieuw Positief Initiatief
Cahier 2005-7

Kogel, C.H. de, C. Verwers, V.E. den Hartogh

'Blijvend delictgevaarlijk'; empirische schattingen en conceptuele verheldering
2005, O&B, nr. 226

Kogel, C.H. de, V.E. den Hartogh

Contraire beëindiging van de TBS-maatregel; aantal, aard en verband met recidive
2005, O&B, nr. 236

Laan, A.M. van der, P.P.J. Groen, S. Bogaerts

Feiten die tellen; een overzicht van geregistreeerde feiten met een strafdreiging van acht jaar of meer

gepleegd door 12 tot en met 17 jarigen in de periode 1998-2003
2005, Memorandum 2005-1

Laan, A.M. van der, L.M. van der Knaap, B.S.J. Wartna

Recidivemeting onder de deelnemers aan de Sociale Vaardigheidstraining voor groepen van het Leger des Heils
Cahier 2005-8

Laan, A.M. van der, L.M. van der Knaap, B.S.J. Wartna

Recidivemeting onder jeugdreclasseringscliënten
Cahier 2005-9

Laclé, Z.D., B. Krop, N.J.H. Huls

Balansverschuiving? Notarissen over ontwikkelingen in de notariële beroepsethiek na vijf jaar Wet op het notarisambt 1999
Cahier 2005-15

Leertouwer, E.C., F.P. van Tulder, B.J. Diephuis, M. Folkeringa,**R.J.J. Eshuis, m.m.v. M. van Gammeren, A. van Son,****Y. Visser, N. Dijkhoff**

Prognosemodellen Justitiële Ketens: Civiel en Bestuur Model-versie 1.0

Cahier 2005-13

Lünnemann, K.D., M.Y. Bruinsma

Geweld binnen en buiten; aard, omvang en daders van huiselijk en publiek geweld in Nederland
2005, O&B, nr. 231

Mascini, P., M. Verhoeven

Literatuurstudie naar de facilitering van de gewelddadige jihad
Cahier 2005-3

**Moolenaar, D., G. Huijbregts,
H. van de Velden**

*Capaciteitsbehoefte justitiële
ketens 2010; toelichting op de
beleidsneutrale ramingen*

Cahier 2005-14

**Neve, R.J.M., M.M.J. van Ooyen-
Houben, J. Snippe, B. Bieleman,
A. Kruize, R.V. Bijl**

*Samenspannen tegen XTC;
tussentijdse evaluatie van de
XTC-Nota*

Cahier 2005-12

**Niemeijer, B., M. van den Honert,
M. ter Voert, D. van der Heem,
S. ten Have, W. van der Kloot,
L. Melcherts, P. Kamminga,
E. Unger, P. Wagenmaker**

*Toegang tot recht 2005; een studie-
middag over geschilbeslechting in
een onderhandelingsamenleving*

2005, Memorandum 2005-2

Passas, N.

*Informal Value Transfer Systems
and Criminal Activities*

Cahier 2005-1

Rovers, G.B., E. de Vries Robbé

*Interne criminaliteit in de
logistieke sector*

2005, O&B, nr. 235

SCP/WODC/CBS

Jaarrapport Integratie 2005
2005

Verwers, C., S. Bogaerts

*Strafrechtelijke aanpak van
jongvolwassenen (18-24 jaar);
een verkenning*

Cahier 2005-11

Wartna, B.S.J.

*Evaluatie van dader-
programma's; een wegwijzer
voor onderzoek naar de effecten
van strafrechtelijke interventies
speciaal gericht op het terug-
dringen van recidive*

2005

**Wartna, B.S.J., S. el Harbachi,
L.M. van der Knaap**

*Buiten behandeling; een
cijfermatig overzicht van de
strafrechtelijke recidive van
ex-terbeschikkinggestelden*

2005, O&B, nr. 230

**Wartna, B.S.J., N. Tollenaar,
A.A.M. Essers**

*Door na de gevangenis; een
cijfermatig overzicht van de
strafrechtelijke recidive onder
ex-gedetineerden*

2005, O&B, nr. 228

**Wartna, B.S.J., S. el Harbachi,
A.M. van der Laan**

*Jong vast; een cijfermatig
overzicht van de strafrechtelijke
recidive van ex-pupillen van
justitiële jeugdinstellingen*

2005, O&B, nr. 229

**Wartna, B.S.J., N. Tollenaar,
M. Blom**

*Recidive 1997; een cijfermatig
overzicht van de strafrechtelijke
recidive van volwassen en jeug-
dige daders*

2005, O&B, nr. 227

2006

Aebi, M.F., K. Aromaa, B. Aubusson de Cavarlay, G. Barclay, B. Gruszczynska, H. von Hofer, V. Hysi, J.-M. Jehle, M. Killias, P.C. Tavares

European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2006; Third edition

2006, O&B, nr. 241

Bruin, D.E. de, C.J.M. Meijerman, F.R.J. Leenders, R.V. Braam

Verslingerd aan meer dan een spel; een onderzoek naar de aard en omvang van kansspelproblematiek in Nederland

2006, O&B, nr. 238

Erp, J.G. van, C.M. Klein Haarhuis

De filterwerking van buitengerechtelijke procedures; een verkennend onderzoek

Cahier 2006-6

Erp J.G. van (eindred.), m.m.v. A. Hendriks

Kwantitatieve ontwikkelingen rechtspraak 2000-2005; informatie ten behoeve van de Evaluatiecommissie Modernisering Rechterlijke Macht

Cahier 2006-10

Ewijk, M.D. van, M.J. ter Voert

Trendrapportage Gerechtsdeurwaarders 2006; toegankelijkheid, continuïteit en kwaliteit van de ambtelijke dienstverlening

2006, O&B, nr. 247

Faure, M.M.G., C.A.R. Moerland
Griffierechten; een vergelijkende beschrijving van griffierechten- en vergelijkbare stelsels in een aantal landen van de Europese Unie
2006, O&B, nr. 242

Ferwerda, H.B., I.M.G.G. van Leiden, N.A.M. Arts, A.R. Hauber
Halt: het Alternatief?; de effecten van Halt beschreven
2006, O&B, nr. 244

Gestel, B. van, L.M. van der Knaap, A. Hendriks, m.m.v. C.H. de Kogel, M.H. Nagtegaal, S. Bogaerts

Toezicht buiten de muren; een systematische review van extramuraal toezicht op TBS-gestelden en vergelijkbare groepen in het buitenland

Cahier 2006-2

Knaap, L.M. van der, L.T.J. Nijssen, S. Bogaerts
Geweld verslagen?; een studie naar de preventie van geweld in het publieke en semi-publieke domein

2006, O&B, nr. 239

Knaap, L.M. van der, L.T.J. Nijssen, S. Bogaerts
Violence defied? A review of prevention of violence in public and semi-public domain
2006, O&B, nr. 239a

Kogel, C.H. de, M.H. Nagtegaal (rapportage België: E. Neven, G. Vervaeke)

Gewelds- en zedendelinquenten met een psychische stoornis; wetgeving en praktijk in Engeland,

Duitsland, Canada, Zweden en België

2006, O&B, nr. 240

Kromhout, M.H.C., Y.H. Leijstra, m.m.v. E.M.Th. Beenackers

Terugkeer en MOB bij Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen; landelijk beleid en lokale praktijk

Cahier 2006-5

Laan, A.M. van der, M. Blom

Jeugdcriminaliteit: risico's en bescherming; bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005

2006, O&B, nr. 245

Laan, A.M. van der, M. Blom

WODC-monitor zelfgerapporteerde jeugdcriminaliteit; meting 2005; documentatie boek steekproefverantwoording, veldwerk, enquête en vergelijking met eerdere metingen

2006, Memorandum 2006-4

Leertouwer, E.C.,

M.A. Verhoeven

Toepasbaarheid van de PMJ-ramingsmethodiek op de Nederlandse Antillen

2006, Memorandum 2006-5

Moolenaar, D.E.G.

Capaciteitsbehoefte justitiële ketens 2011; Toelichting op de beleidsneutrale ramingen voor de veiligheidsketen

Cahier 2006-7

Moolenaar, D.E.G.

Expenditure on crime in the Netherlands

2006, Memorandum 2006-1

Moolenaar, D.E.G., R. Choenni

TBS-gestelden 1996-2010; de feiten en de ramingen

2006, Memorandum 2006-3

Neve, R., L. Vervoorn, F. Leeuw,

S. Bogaerts, i.s.m. M. Aksu,

Y. Buruma, P.H. van Kempen,

H.-J. Albrecht, M. Kilchling,

D. Bigo, C. Camus, M. Montauti,

B. Vettori, A. Gómez-Céspedes,

A.I. Cerezo Dominguez,

A. Petrosino

Eerste inventarisatie van contraterrorismebeleid; Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten; 'research in progress'

Cahier 2006-3

Peters, S.L., M. ter Voert

Geschilbeslechting (niet-westerse) allochtonen en autochtonen vergeleken; een theoretisch-empirische verkenning

Cahier 2006-4

Poot, C.J. de, E.W. Kruisbergen

Kringen rond de dader; groot-schalig DNA-onderzoek als instrument in de opsporing

2006, O&B, nr. 246.

Sikkel, D., P.G.M. van der

Heijden, G. van Gils

Methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, met name illegalen

2006, O&B, nr. 243

Verwers, C., L.M. van der

Knaap, L. Vervoorn

Internationale kindervervoering; onderzoek naar de uitvoering van het Haags Kinderontvoe-

ringsverdrag vanuit Nederlands perspectief

Cahier 2006-1

Wartna, B.S.J., L.T.J. Nijssen
National studies on recidivism; an inventory of large-scale recidivism research in 33 European countries

2006, Memorandum 2006-2

WODC/CBS

Integratiekaart 2006; (Bijlage bij de Jaarnota Integratiebeleid 2006)

Cahier 2006-8

2007

Bunt, H.G. van de, E.R. Kleemans

Georganiseerde criminaliteit in Nederland: derde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit

2007, O&B, nr. 252

Croes, M.T.

Naar een 'bruikbare rechtsorde'; bijdragen uit de sociale wetenschap

Cahier 2007-12

Daalder, A.L.

Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod

2007, O&B, nr. 249
(Prostitution in the Netherlands since the lifting of the brothel ban. O&B, nr. 249a)

Dijk, J. van, J. van Kesteren, P. Smit

Criminal Victimization in International Perspective; Key findings from the 2004-2005 ICVS en EU ICS

2007, O&B, nr. 257

(Victimización en la perspectiva internacional: Resultados principales de la ENICRIV y ENECRIS 2004-2005. O&B, nr. 257a)

Erp, J.G. van (red.), E. Niemeijer, M.J. ter Voert, R.F. Meijer

Geschilprocedures en rechtspraak in cijfers 2005

Cahier 2007-8

Eshuis, R.J.J.

Het recht in betere tijden; over de werking van interventies ter versnelling van civiele procedures

2007, O&B, nr. 254

Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2006; ontwikkelingen en samenhangen

2007, O&B, nr. 255

Jennissen, R.P.W., M. Blom

Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken

Cahier 2007-4

Jennissen, R.P.W., J. Oudhof (red.)

Ontwikkelingen in de maatschappelijke participatie van allochtonen

2007, O&B, nr. 250

Kleemans, E.R., C.J. de Poot, m.m.v. S.N. Kalidien, R.F. Kouwenberg, M. van Nassou

Criminele carrières in de georganiseerde misdaad
Cahier 2007-13

Knaap, L.M. van der, G. Weijters, S. Bogaerts

Criminogene problemen onder daders die in aanmerking komen voor gedragsinterventies
Cahier 2007-7

Knaap, L.M. van der, L.E.W.

Leenarts, L.T.J. Nijssen
Psychometrische kwaliteiten van de Recidive; inschattingsschalen (RISc) Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, interne consistentie en congruente validiteit
Cahier 2007-5

Koeter, M.W.J., M. Bakker

Effectevaluatie van de Strafrechtelijke Opvang Verslaafden (SOV) 2007, O&B, nr. 259

Kromhout, M.H.C. (red.), A.S. van Rijn, E.M.Th. Beenackers, I. Kulu-Glasgow

Eergerelateerd geweld in Groot-Brittannië, Duitsland en Turkije; een overzicht van informatie inzake aard, omvang en aanpak
Cahier 2007-1

Kulu Glasgow, I., F.L. Leeuw, E. Uiters, R.V. Bijl

Integratiebeleid rijksoverheid onderzocht; een synthese van resultaten uit evaluatie- en monitoringonderzoek 2003-2006
Cahier 2007-3

Laan, A.M. van der (red.), L. Vervoorn, N. van Nimwegen, F.L. Leeuw

Justitie en demografie: over ontgroening, vergrijzing en verkleuring; veranderingen in bevolkingssamenstelling en de gevolgen voor Justitie
Cahier 2007-9

Leenarts, L.E.W., L.M. van der Knaap

Motivatie te meten?; een inventarisatie van instrumenten om intrinsieke motivatie te meten bij drugsverslaafde justitiabelen
Cahier 2007-16

Leertouwer, E.C., F.P. van Tulder, B.J. Diephuis, M. Folkeringa, M. van Gammeren-Zoetewij

PrognoseModel Justitiële ketens 2006; onderdelen Civiel en Bestuur; Beschrijving van het verbetertraject 2005/2006
Cahier 2007-11

Maas, G.C., E. Niemeijer

Gebruikers van gesubsidieerde rechtsbijstand; kenmerken, problemen en inkomenspositie
Cahier 2007-10

Mheen, D. van de, P. Gruter (red.)

Helingspraktijken onder de loep; impressies van helingcircuits in Nederland
2007, O&B, nr. 251

Moolenaar, D.E.G., E.C. Leertouwer, F.P. van Tulder, B. Diephuis

Capaciteitsbehoefte justitiële ketens 2012; beleidsneutrale ramingen

Cahier 2007-14

Neve, R.J.M., M.M.J. van Ooyen-Houben, J. Snippe, B. Bieleman

Samenspannen tegen XTC; eindevaluatie van de XTC-Nota

Cahier 2007-2

Reitsma, J., M. Tumewu, M. ter Voert

Mediation Monitor 2007; tussenrapportage

Cahier 2007-6

Sackers, H.J.B., B.A.M. van Stokkom, J.-P. Wils

Godslastering, discriminerende uitingen wegens godsdienst en haatuitingen: een inventariserende studie

2007, O&B, nr. 248

Smit, P.R., P. Nieuwbeerta

Moord en doodslag in Nederland; 1998 en 2002-2004

Cahier 2007-15

Spapens, A.C.M., H.G. van de Bunt, L. Rastovac

De wereld achter de wietteelt

2007, O&B, nr. 258

Struiksmā, N., J. de Ridder, H.B. Winter

De effectiviteit van bestuurlijke en strafrechtelijke milieuhandhaving

2007, O&B, nr. 253

Tollenaar, N., R.F. Meijer, G.L.A.M. Huijbrechts, M. Blom, S. el Harbachi

Monitor Veelplegers; jeugdige en zeer actieve veelplegers in kaart gebracht

2007, O&B, nr. 256

Verhoeven, M.A., R.J. Bokhorst, F.L. Leeuw, S. Bogaerts, P.C.M. Schotborgh-van de Ven, R.M. Allen (medew.), B. van Leeuwen (medew.)

Georganiseerde criminaliteit en rechtshandhaving op St. Maarten 2007

Willemsen, F.

Huiselijk geweld en herkomstland; een verkennend onderzoek naar de incidentie van huiselijk geweld en allochtone daders en slachtoffers

Cahier 2007-17

2008

Bogaerts, S., V. den Hartogh, L.M. van der Knaap

Onderlinge agressie en geweld van personeelsleden in een penitentiaire inrichting

Cahier 2008-1

Boom, A. ten, K.F. Kuijpers, m.m.v. M.H. Moene

Behoeften van slachtoffers van delicten: een systematische literatuurstudie naar behoeften zoals door slachtoffers zelf geuit

2008, O&B, nr. 262

Brons, D. (eindred.), N. Hilhorst, F. Willemsen

Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren

Cahier 2008-4

Eggen, A.Th.J., S.N. Kalidien (red.)

Criminaliteit en rechtshandhaving 2007: ontwikkelingen en samenhangen

2008, O&B, nr. 271

Gestel, B. van, m.m.v. R.F.

Kouwenberg, M.A. Verhoeven, M.W. Verkuylen

Vastgoed & fout: een analyse van twaalf strafrechtelijke opsporingsonderzoeken naar illegale en criminele praktijken in de woningsector

2008, O&B, nr. 272

Gosselt, J.F., J.J. van Hoof, M.D.T. de Jong, B. Dorbeck-Jung, M.F. Steehouder

Horen, zien en verkrijgen? Een onderzoek naar het functioneren van Kijkwijzer en PEGI (Pan European Game Information) ter bescherming van jongeren tegen schadelijke beelden in media

2008, O&B, nr. 273

Guiaux, M., M. Tumewu

Mediation Monitor 2008; tussenrapportage

Cahier 2008-7

Guiaux, M., A.H. Uitters, H. Wubs, E.M.Th. Beenackers

Uitgenodigde vluchtelingen

2008, O&B, nr. 266

Hulst, R.C. van der, R.J.M. Neve

High-tech crime, soorten criminaliteit en hun daders: een literatuurinventarisatie

2008, O&B, nr. 264

Klein Haarhuis, C.M.

Geschilgedrag; verklaringen bijeengebracht

Cahier 2008-8

Klein Haarhuis, C.M.,

E. Niemijer

Wet en werkelijkheid: bevindingen uit evaluaties van wetten

2008, O&B, nr. 267

Kogel, C.H. de

De hersenen in beeld: neurobiologisch onderzoek en vraagstukken op het gebied van verklaring, reductie en preventie van criminaliteit

2008, O&B, nr. 270

Kogel, C.H. de, M.H. Nagtegaal

Toezichtprogramma's voor delinquenten en forensisch psychiatrische patiënten: effectiviteit en veronderstelde werkzame mechanismen

2008, O&B, nr. 263

Kromhout, M.H.C., H. Wubs, E.M.Th. Beenackers

Illegaal verblijf in Nederland; een literatuuronderzoek

Cahier 2008-3

Kruisbergen, E.W.

Van vonnis tot DNA-profiel; procesevaluatie van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden

Cahier 2008-2

**Kunst, M.J.J., S. Schweizer,
S. Bogaerts, L.M. van der Knaap**

*Onderlinge agressie en geweld,
posttraumatische stress en
arbeidsverzuim in penitentiaire
inrichtingen*

2008, O&B, nr. 260

(Aggression and violence,
posttraumatic stress, and
absenteeism among employees in
penitentiaries. O&B, nr. 260a)

**Laan, A.M. van der, L. Vervoorn,
C.A. van der Schans, S. Bogaerts**

*Ik zit vast; een exploratieve studie
naar emotionele verwerking van
justitiële vrijheidsbeneming door
jongeren*

2008, O&B, nr. 268

(Being inside: An explorative
study into emotional reactions of
juvenile offenders to custody.

O&B, nr. 268a)

Laclé, Z.D., M.J. ter Voert

*Trendrapportage Notariaat 2006;
toegankelijkheid, continuïteit en
kwaliteit van de dienstverlening*

2008, O&B, nr. 265

**Molleman, T., m.m.v. M.J. van
Sandijk**

*Psychometrische kwaliteit van
en de verbanden tussen de
gedetineerdensurvey en de BASAM-
DJI; voorstudie in het kader
van het onderzoek Benchmark*

Gevangeniswezen

Cahier 2008-5

**Moolenaar, D.E.G., B. Diephuis,
M. van Gammeren-Zoetewij,
S. Kalidien, E.C. Leertouwer,
F.P. van Tulder**

*Capaciteitsbehoefte justitiële
ketens 2013; beleidsneutrale
ramingen*

Cahier 2008-6

**Poot, C.J. de, R.J. Bokhorst,
W.H. Smeenk, R.F. Kouwenberg**

*De opsporing verruimd? De Wet
opsporing terroristische misdrijven
een jaar in werking*

Cahier 2008-9

**Ridder, J. de, C.M. Klein Haar-
huis, W.M. de Jongste**

*De CEAS aan het werk; bevindingen
over het functioneren van de
Commissie Evaluatie Afgesloten*

Strafzaken 2006-2008

2008, O&B, nr. 274

Teeuw, W.B., A.H. Vedder,

**B.H.M. Custers, B.R. Dorbeck-
Jung, E.C.C. Faber, S.M. Iacob,**

B.-J. Koops, R.E. Leenes,

H.J.G. de Poot, A. Rip, J.N. Vudisa

*Security Applications for
Converging Technologies: impact
on the constitutional state and the
legal order*

2008, O&B, nr. 269

Voert, M.J. ter, S.L. Peters

*Trendrapportage advocatuur 2006:
toegankelijkheid, continuïteit en
kwaliteit van de dienstverlening*

2008, O&B, nr. 261

**Wartna, B.S.J., M. Blom,
N. Tollenaar**

*De WODC-recidivemonitor
(brochure)*

2008

Overzicht van wetenschappelijke artikelen en vakpublicaties 2003-2008

2003

Andrade, L., J.J. Caraveo-Anduaga, P. Berglund, R.V. Bijl, R. de Graaf, W. Vollebergh, E. Dragomirecka, R. Kohn, M. Keller, R.C. Kessler, N. Kawakami, C. Kilic, D. Offord, T.B. Ustun, H.-U. Wittchen

The epidemiology of major depressive episodes: Results from the International Consortium of Psychiatric Epidemiology (ICPE) Surveys. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(1), 2003, 3-21.

Aronowitz, A.A., M. Peruffo
Trafficking of human beings and related crimes in West Africa. In C. Sumner (red.), *The Blackwell companion to criminology*. Malden, Ma: Blackwell Publishers, september 2003.

Aronowitz, A.A.
Trafficking in human being: An international perspective. In H.G. van de Bunt, D. Siegel, D. Zaitch (red.), *Global organised crime: Trends and developments* (pp. 85-95). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2003.

Baas, N.

Forumshopping: Literatuurverkenning. Den Haag: WODC, 2003.

Baas, N.

Stalking. Databank Interventie-strategieën, Openbaar Ministerie/WODC, 2003.

http://www.minjust.nl/b_organ/WODC/omis/index/stalking/index.htm.

Bijl, R.V., R. de Graaf, E. Hiripi, R.C. Kessler, R. Kohn, D.R. Offord, T.B. Ustun, B. Vicente, W.A.M. Vollebergh, E. Walters, H.-U. Wittchen

The prevalence of treated and untreated mental disorders in five countries. *Health Affairs*, 22(May/June), 2003, 122-133.

Bunt, H.G. van de,

E.R. Kleemans

Transnational organized crime in the Netherlands – ‘organized crime monitor’ research. *CIROC Newsletter*, (2), 2003, 1-3.

Daalder, A.L., A.A.M. Essers
Seksuele delicten in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(4), 2003, 354-368.

Dijksterhuis, B.M., M.J.G.

Jacobs, W.M. de Jongste

De competentiegrens van enkelvoudige kamers en strafzaken.

Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2003.

Eshuis, R., M. ter Voert

De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters: Van insiders- naar outsidersperspectief. *Justitiële verkenningen*, 29(1), 2003, 74-90.

Ferwerda, H., E.R. Kleemans, D. Korf, P. van der Laan (red.)

Themanummer 'Veelplegers'. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(2), 2003.

Ferwerda, H., E.R. Kleemans, D. Korf, P. van der Laan

Veelplegers: Een overzicht. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(2), 2003, 110-118.

Graaf, R. de, R.V. Bijl, J. Spijker, A.T.F. Beekman, W.A.M.

Vollebergh

Temporal sequencing of lifetime mood disorders in relation to comorbid anxiety and substance use disorders: Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, 38(1), 2003, 1-11.

Gray, A., F.L. Leeuw, B. Jenkins (red.)

Collaboration in public services: The challenge for evaluation. New Brunswick: Transaction Books. Comparative Policy Analysis, Vol X, 2003.

Hanssen, M.S.S., R.V. Bijl, W. Vollebergh, J. van Os

Self-reported psychotic experiences in the general

population: A valid screening tool for DSM-III-R psychotic disorders? *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 107, 2003, 369-377.

Jacobs, M., A. Essers

De misdaad van de straat: Achtergronden van veelplegers. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(2), 2003, 140-152.

Janssen, I., M. Hanssen, M. Bak, R.V. Bijl, R. de Graaf, W. Vollebergh, K. McKenzie, J. van Os

Discrimination and delusional ideation. *British Journal of Psychiatry*, 182(1), 2003, 71-76.

Kleemans, E.R.

Daders aan het woord. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(4), 2003, 329.

Kleemans, E.R.

De 'homo economicus' in de criminologie. In N. Mol, N. Groenendijk, P. de Vries (red.), *Promotieboek voor Boorsma* (pp. 191-204). Enschede: Universiteit Twente, 2003.

Kleemans, E.R., H.G. van de Bunt

The social organisation of human trafficking. In H. van de Bunt, D. Siegel, D. Zaitch (red.), *Transnational organized crime: Current development* (pp. 97-104). Deventer: Kluwer Law International, 2003.

Knaap, L.M. van der

Competentiegerichte assessment voor jongeren in de jeugdzorg: Ontwikkeling van een instru-

ment (proefschrift Universiteit Leiden). Amsterdam/Duivendrecht: PI Research, 2003.

Kromhout, M., M. van San
Nieuwe criminele jeugd. *SEC, Tijdschrift over samenleving en criminaliteitspreventie*, 17(4), 2003, 17-19.

Kruijshaar, M., N. Hoeymans, R.V. Bijl, J. Spijker, M.L. Essink-Bot

Levels of disability in major depression: Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Journal of Affective Disorders*, 77, 2003, 53-64.

Kruissink, M.

Jeugdreclassering op het rechte pad? *Proces, Tijdschrift voor berechting en reclassering*, 82(1), 24-31.

Leeuw, F.L.

Evaluation and New Public Management in the Netherlands In H. Wollmann (red.), *Evaluation in public sector reform: Concepts and practice in international perspective* (pp. 104-118). Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2003.

Leeuw, F.L.

External evaluations of schools and higher education institutes: Trends, topics and theories. In D. Kristoffinson (red.), *Comparing educational evaluation systems* (pp. 9-22). Copenhagen: EVA, 2003.

Leeuw, F.L.

Reconstructing program theories: methods available and problems to be solved. *American Journal of Evaluation*, 24(1), 2003, 5-20.

Leeuw, F.L.

Toezicht in het hoger onderwijs: Denkkaders voor een woelige tijd. *Th&Ma, Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Management*, 3, 2003, 18-23.

Leeuw, F.L.

Evaluation in Europe. In R. Stockmann (Hrsg.), *Evaluationsforschung* (pp. 53-79). Stuttgart: Leske & Budrich, 2003.

Meijer, R.F., M. Grapendaal,

M. van Ooyen, B. Wartna,

M. Brouwers, A. Essers

Geregistreerde drugcriminaliteit in cijfers: Achtergrondstudie bij het Justitieonderdeel van de Nationale Drugmonitor. Jaarbericht 2002. Den Haag: WODC, 2003.

Niemeijer, E., L. Combrink-Kuiters

De evaluatie van de twee landelijke mediationprojecten. *Tijdschrift voor Mediation*, 7(4), 2003, 76-83.

Niemeijer, E., L. Combrink-Kuiters

Mediation in de justitiële infrastructuur: 'De evaluatie van de twee landelijke mediationprojecten'. *Justitiële verkenningen*, 29(8), 2003, 8-21.

Niemeijer, E., N. Huls,

H. Jungmann

Can voluntary debt settlement and consumer bankruptcy coexist? The development of Dutch insolvency law.

In J. Nieuuni-Kiesilainen, I. Ramsay, W.C. Whitpond (red.), *Consumer Bankruptcy in global perspective* (pp. 303-318). Oxford/Portland: Hart Publishing, 2003.

Ooyen-Houben, M. van, W. Werdenich, G. Waidner et al.

Description of QCT systems in Europe. Nederlandse bijdrage aan de QCT systems description, Final Report. <http://www.kent.ac.uk/eiss/projects/qct%20europe>.

Os, J. van, M. Hanssen, M. Bak, R.V. Bijl, W. Vollebergh

Do urbanicity and familial liability co participate in causing psychosis? *American Journal of Psychiatry*, 160, 2003, 477-482.

Sandfort, T.G.M., R. de Graaf, R.V. Bijl

Same-sex sexuality and quality of life: Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Archives Sexual Behavior*, 32(1), 2003, 15-22.

Smit P.R., C.J.H. Bijleveld

Homicide in the Netherlands: On the structuring of homicide typologies. In M.D. Smith, P.H. Blackman (red.), *The relationship between nonlethal*

and lethal violence: Proceedings of the 2002 Annual Meeting of the Homicide Research Working Group. Chicago: Homicide Research Working Group, 2003.

Smit, P., C. Bijleveld, M. Brouwers, R. Loeber, P. Nieuwebeerta

Differences between convicted violent offenders: Completed and attempted homicides and aggravated assaults. In C.R. Block, R.L Block (red.), *Public health and criminal justice approaches to homicide research: Proceedings of the 2003 Meeting of the Homicide Research Working Group*. Chicago, Ill.: HRWG Publications, 2003.

Thiel, S. van, F.L. Leeuw

De prestatieparadox in de publieke sector. *Beleidswetenschap*, 17(2), 2003, 23-144.

Voert, M. ter

Vraag en aanbod gefinancierde rechtshulp in beeld. In M.S. Houwerzij (red.), *De toekomst van de gefinancierde rechtshulp* (pp. 23-34). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2003.

Vogelvang, B.O., A. van Burik, L.M. van der Knaap, B.S.J. Wartna

Prevalentie van criminogene factoren bij mannelijke gedetineerden in Nederland. Woerden: Adviesbureau Van Montfoort, 2003.

2004

Amhil, M., M. Kromhout

Marokkaanse probleemjongeren en de hulpverlening: Daders én slachtoffers. *Mzine*, 3(2), 2004, 16-17.

Barendrecht, M., A. Klijn, F.L. Leeuw, R. Eshuis et al.

Balanceren en vernieuwen: Een kaart van sociaal-wetenschappelijke kennis voor de Fundamentele herbezinning Procesrecht. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak, 2004.

Berghuis, B., F.L. Leeuw, M. Scheepmaker

Voorwoord JV Beleidstheorieën. *Justitiële verkenningen*, 30(5), 2004, 5-9.

Bijleveld, C.C.J.J., P.R. Smit

The Netherlands. In *Cross-national studies in crime and justice* (pp. 161-196). Bureau of Justice Statistics. Washington, US: Department of Justice, 2004.

Bogaerts, S.

Bodies for sale: Ethics and exploitation in the human body trade. *Medicine, Health Care and Philosophy: An European Journal*, 7(3), 2004, 367-368.

Bogaerts, S., G. Vervaeke, J. Goethals

A comparison of relational attitude and personality disorders. *Sexual Abuse: A journal of Research and Treatment*, 16(1), 2004, 37-47.

Bogaerts, S., G. Vervaeke, J. Goethals

Interpersonal factors in the explanation of familial and non-familial paedophilia. *Sexual Abuse: A journal of Research and Treatment*, 16(1), 2004, 37-47.

Bogaerts, S.

De bal of de man? Verdachten van voetbal gerelateerd geweld. In J. Janssen (red.), *Jaarboek Sport: beleid en onderzoek editie* (pp. 107-108). Nieuwegein: W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media, 2003.

Bogaerts, S.

Interpersoonlijke factoren bij de verklaring van pedoseksualiteit. *Ad Valvas*, 4(1), 2004, 3-8.

Bogaerts, S., S. Pleysier, S. Vanheule

Vangst-hervangst methode voor de schatting van delinquente populaties. *Panopticon*, (4), 2004, 72-76.

Bokhorst, R.J.

De stelselmatige burgerinformant. In M. Boone, R.S.B. Kool, C.M. Pelser, T. Boekhout van Solinge (red.), *Discretie in het strafrecht* (pp. 77-89). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, Pompe Reeks, 2004.

Bokhorst, R.J.

De telefoontap in grote opsporingsonderzoeken. *Justitiële verkenningen*, 30(4), 2004, 84-95.

Bokhorst, R.J.

Evaluatie van de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden. *CIROC-nieuwsbrief*, 4(4), 2004, 2-3.

Bokhorst, R.J.

Rechercheren in zware zaken. *CIROC-nieuwsbrief*, 4(2), 2004, 2-3.

Bruinsma, G.J.N., W. Bernasco,**H. Elffers, W. Huisman,****P. van der Laan, J.P. van der****Leun, J.P.F. Luykx, C.J. de****Poot, G.N.G. Vanderveen,****H.C. Wagenaar, H.G. van de****Bunt, E.R. Kleemans**

Transnational organized crime: New directions for empirical research and public policy.

In G. Bruinsma, H. Elffers, J. de Keijser (red.), *Punishment, places, and perpetrators:*

Developments in criminology and criminal justice research

(pp. 198-211). Cullompton:

Willan Publishing, 2004.

Croes, M.

Vertrouwen in enquêtes? *Nederlands Juristenblad*, 30, 2004, 1548-1549.

Daalder, A.

National Report: The Netherlands. In G. Vermeulen, H. de Pauw (red.), *Missing and sexually exploited children in the EU:*

Epidemiological data (pp. 295-

319). Antwerpen/Apeldoorn:

Maklu Publishers, 2004.

Donker, A., E.R. Kleemans,**P. van der Laan, P. Nieuwbeerta****(red.)**

Ontwikkelings- en levensloop-criminologie. Themanummer *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(4), 2004.

Donker, A., E.R. Kleemans,**P. van der Laan, P. Nieuwbeerta**

Ontwikkelings- en levensloop-criminologie in vogelvlucht.

Themanummer *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(4), 2004, 322-329.

Erp, J.G. van

Administratieve lasten en naleving van regelgeving door ondernemingen, bespreking van

P. Pronk: de verborgen belastingdienst. *Recht der Werkelijkheid*, 25(2), 2004, 71-75.

Erp, J.G. van, K. Peters,**S. Verberk**

Certificatie, instrument van de 'andere overheid'. *Bestuurskunde*, 13(5), 2004, 202-204.

Erp, J.G. van

Coördinatie van bestuursrechtelijke uitspraken: Verslag van een discussie. *Trema*, (9), 2004, 402-406.

Erp, J.G. van, K. Peters,**S. Verberk**

Het kabinetsstandpunt Certificatie en Accreditatie en de beleidspraktijk. *Bestuurskunde*, 13(5), 2004, 202-204.

Erp, J.G. van, S. Verberk

Private normstelling: Alternatief voor publieke regulering? *Bestuurskunde*, 13(5), 2004, 216-222.

Erp, J.G. van

Proefproject zegt winkeldieven de wacht aan. *SEC*, 18(5), 2005, 12-15.

Graaf, R. de, R.V. Bijl, M. ten Have, A.T.F. Beekman, W.A.M. Vollebergh

Pathways to comorbidity: The transition of pure mood, anxiety and substance use disorders into comorbid conditions in a longitudinal population-based study. *Journal of Affective Disorders*, 82, 2004, 461-467.

Graaf, R. de, R.V. Bijl, M. ten Have, A.T.F. Beekman, W.A.M. Vollebergh

Rapid onset of comorbidity of common mental disorders: Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109, 2004, 655-663.

Kleemans, E.R.

Crossing borders: Organised crime in the Netherlands. In C.J.C.F. Fijnaut, L. Paoli (red.), *Organised crime in Europe: Concepts, patterns and control policies in the European Union and beyond* (pp. 303-332). Dordrecht: Springer, 2004.

Kleemans, E.R., P. van der Laan, P. Ponsaers (red.)

Criminologie in Nederland: Een Vlaamse spiegel. *Tijdschrift voor Criminologie*, 46, jubileumuitgave – 30 jaar NVK, 45 jaar TvC, 2004.

Kleemans, E.R., P. van der Laan, P. Ponsaers

Belgische criminologen en Nederlandse criminologie.

Tijdschrift voor Criminologie, 46, jubileumuitgave – 30 jaar NVK, 45 jaar TvC, 2004, 1-4.

Kleemans, E.R., R. Staring (red.)

CIROC-nieuwsbrief, 4(1-4), 2004.

Klein Haarhuis, C., F.L. Leeuw Fighting governmental corruption: The new World Bank programme evaluated. *Journal of International Development*, 16(4), 2004, 547-561.

Klein Haarhuis, C., F.L. Leeuw

De reconstructie van programmatheorieën: Beschikbare methoden en een toepassing op het anticorruptieprogramma van de Wereldbank. *Justitiële verkenningen*, 30(5), 2004, 11-31.

Knaap, L.M. van der, L. Beenker, B. Bijl

TVA: Vragenlijst Taken en Vaardigheden van Adolescenten: Handleiding. Duivendrecht: PI Research, 2004.

Krabbendam, L., I. Myin-Germeys, M. Hanssen,

R.V. Bijl, R. de Graaf,

W. Vollebergh, M. Bak, J. van Os Hallucinatory experiences and onset of psychotic disorder: Evidence that the risk is mediated by delusion formation. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 110(4), 2004, 264-672.

Kromhout, M.H.C.

Evaluatie Vreemdelingenwet 2000: Achtergrond en opdracht. In Commissie Evaluatie Vreemdelingenwet 2000, Weten-

schappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Kiwa Management Consultants & Bureau Boekhoorn Sociaal-wetenschappelijk Onderzoek, *Evaluatie Vreemdelingenwet 2000, Terugkeerbeleid en Operationeel Vreemdelingentoezicht* (pp. 21-33). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2004.

Kruisbergen, E.W.

Inburgering en integratie: Het beleid. In ISEO & COS, *Minderhedenmonitor 2003: Inburgering en integratie in Rotterdam* (pp. 1-11). Rotterdam: ISEO & COS, 2004.

Kruisbergen, E.W., Th. Veld

Inleiding. In ISEO & COS, *Minderhedenmonitor 2003: Inburgering en integratie in Rotterdam* (pp. 13-30). Rotterdam: ISEO & COS, 2004.

Kuhry, B., P. Smit, E. Backbier, A. van der Torre

Politie en Justitie. In SCP, *Prestaties van de publieke sector, een internationale vergelijking* (pp. 215-258). Den Haag: SCP, 2004.

Laan, A.M. van der

Weerspannigheid en delinquentie: Shermans 'defiance' theorie als een verklaring voor de averechtse werking van sanctioneren (proefschrift RU Groningen). Groningen: Vakgroep Strafrecht en Criminologie, RU Groningen, 2004.

Laar, M. van, A. Cruts, J. Verdurmen, M. van Ooyen

Nationale Drug Monitor Jaarbericht 2004. Utrecht: Trimbos-instituut, 2004.

Laar, M. van, A. van Gageldonk, T. Ketelaars, M. van Ooyen, G. Cruts, P. van Gelder

Report to the EMCDDA by the Reitox National Focal Point: The Netherlands: Drug Situation 2004. Utrecht: Netherlands Focal Point/Lissabon: EMCDDA Reitox website, 2004.

Leeuw, F.L.

Diminishing returns in evaluation? Challenges for educational evaluators. *Lifelong Learning in Europe*, 9(2), 2004, 106-114.

Leeuw, F.L.

Krachtige theorieën ter verlichting van juristen. *Recht der Werkelijkheid*, 25(1), 2004, 65-70.

Leeuw, F.L.

Trends in toezichtsland. *Publiek Management*, februari 2004, 48.

Leeuw, F.L.

Shared cognitive services: Uitdaging voor controllers? Column in *Public Controlling*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2004.

Leeuw, F.L.

Toezicht en verandering: Over drukte in én door deze wereld en burning questions die zijn blijven liggen. Column in *Public Controlling*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 2004.

Leeuw, F.L., L. Cooksy

Evaluating the performance of development agencies: The role of metaevaluation. In G. Keith Pitman et al. (red.), *Evaluating development effectiveness, World Bank Series on Evaluation and Development, vol. 7* (pp. 95-108). NewYork/Londen: Transaction Publishers, Rutgers, 2004.

Leeuw, F.L., B. Niemeijer

Empirisch-theoretisch onderzoek en rechtswetenschap. *Nederlands Juristenblad*, 79(28), 2004, 1434-1436.

Malsch, M., C.J. de Poot, M. Verkuyl, G. Wolters

Hoe helder is de rechter? Leesbaarheid en begrijpelijkheid van strafrechtelijke vonnissen. *Nederlands Juristenblad*, 79, 2004, 1112-1117.

Mascini, P.

De wisselvalligheid van de twijfel: Ongelijkheid in de uitvoering van het asielbeleid verklaard. In P. Mascini, N. Doornbos (red.), *Onbekend terrein: grenzen van het vreemdelingenbeleid. Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* (boeknummer), 31(1), 2004, 113-146.

Mascini, P., N. Doornbos

De uitvoering van het Nederlandse vreemdelingenbeleid. In P. Mascini, N. Doornbos (red.), *Onbekend terrein: grenzen van het vreemdelingenbeleid. Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* (boeknummer), 31(1), 2004, 7-19.

Mascini, P.

Boekbesprekingen: Satvinder Juss, *Discretion and Deviation in the Administration of Immigration Control*, Modern Legal Studies, Londen: Sweet & Maxwell, 1997; Keith Hawkins (red.), *The Uses of Discretion* (2e druk), Oxford Socio-Legal Studies Series, Oxford: Clarendon Press, 2001. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 31(1), 2004, 226-229.

Moolenaar, Debora

Voorspellingen cellenmarkt geen 'self-fulfilling prophecy'. *Aenorm*, 11(44), 28-32.

Munk, K.

Understanding the stranger: Final report. Londen: Information Centre about Asylum and Refugees in the UK (ICAR), 2004.

Munk, K.

Understanding voluntary return. Londen: Home Office, 2004.

Neeleman, J., R.V. Bijl, J. Ormel

Neuroticism, a central link between somatic and psychiatric morbidity: Path analysis of prospective data. *Psychological medicine*, 34(3), 2004, 521-531.

Nicolaas, H., A. Sprangers, A. Zorlu, J. Hartog

Migranten: Wie komen, wie gaan terug en wie laten hun gezin overkomen? *Bevolkingstrends*, 52(2), 2004, 36-42.

Niemeijer, E., L. Combrink-Kuiters

Mediation, andere rechtshulp: De onderzoeksresultaten. *Rechtshulp*, (2), 2004, 2-7.

Niemeijer, E.

Boekbespreking diss. Heleen Weyers: Euthanasie: het proces van rechtsverandering. *Themis*, 6(165), 2004, 321-324.

Ooyen-Houben, M. van

Drang bij criminele harddruggebruikers: Een onderzoek naar de toepassing van drang in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(3), 2004, 233-248.

Ooyen-Houben, M. van

De drangaanpak van criminele harddruggebruikers: Een programmatheoretisch model. *Justitiële verkenningen*, 4(4), 2004, 49-63.

Ooyen-Houben, M. van,**B. Bieleman**

A combined effort to combat XTC in The Netherlands: Results of the first assessment. Proceedings Second Technical Conference on Drug Control Research. Wenen: UNODC/ONDCP, 2004.

Ooyen-Houben, M. van,**B. Bieleman**

A combined effort to combat XTC in The Netherlands: Proceedings Second Technical Conference on Drug Control Research. Wenen: UNODC/ONDCP, 2004 (cd-rom).

Poot, C.J. de

Dilemma's in de opsporing. *Justitiële verkenningen*, 30(4), 2004, 9-17.

Poot, C.J. de, P.J. van Koppen

Meten van Recherchewerk. *Justitiële verkenningen*, 30(4), 2004, 35-48.

Poot, C.J. de, R.J. Bokhorst, P.J. van Koppen, E.R. Muller

Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing. Alphen aan den Rijn: Kluwer, 2004.

Poot, C.J. de, R.J. Bokhorst, P.J. van Koppen, E.R. Muller

De moord op Oscar Olthof: een fictieve zaak vol echte elementen; in boek *Rechercheportret* (deel 1-4). *Algemeen Politieblad*, 153, nr. 7 (16-19), nr. 8 (11-13), nr. 9 (12-14), nr. 10 (12, 14-15), 2004.

Semin, G.R., C.J. de Poot

Question wording and choice as indicators of bias. In M. Bulmer (red.), *Questionnaires*, 1. Londen: Sage, 2004.

Smit, P.

Europa: waar gaat dat heen met de criminaliteit? *SEC*, 10(2), 2004, 5-7.

Spapens, A.C., S. Bogaerts, M.Y. Bruinsma

Profielen van verdachten van voetbalgerelateerd geweld. *Politie en Wetenschap*, 22, 2004, 23-34.

Spijker, J., R. de Graaf, R.V.**Bijl, A.T.F. Beekman, J. Ormel, W.A. Nolen**

Determinants of persistence of major depressive episodes in the general population: results from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Journal of Affective Disorders*, 81, 2004, 231-240.

Spijker, J., R. de Graaf, R.V. Bijl, A.T.F. Beekman, J. Ormel, W.A. Nolen

Functional disability and depression the general population: Results from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 110, 2004, 208-214.

Sprangers, A., A. Zorlu, J. Hartog, H. Nicolaas

Immigranten op de arbeidsmarkt. *Bevolkingstrends* 52(2), 2004, 45-53.

Sprangers, A., A. Zorlu, J. Hartog, H. Nicolaas

Immigranten op de arbeidsmarkt. *Sociaal-Economische Trends*, (2), 2004, 27-37.

Sprangers, A., A. Zorlu, J. Hartog, H. Nicolaas

Werk en uitkering van Turkse en Marokkaanse immigranten. *Bevolkingstrends*, 52(3), 2004, 90-96.

Tulder, F. van, P. Smit, S. Siero

Ophelderingspercentages als maatstaf voor prestaties? *Justitiële verkenningen*, 30(4), 2004, 49-62.

Velthoven, B.C.J., M. ter Voert

Paths to Justice in the Netherlands: Looking for signs of social exclusion. Leiden: Leiden University, Department of Economics. Department of Economics Research memorandum, nr. 2004.04, 2004.

Verhoeven, M.

Beluizen, dekmantels voor fraude en terrorisme? *CIROC-nieuwsbrief*, 4(3), 2004, 3-4.

Verhoeven, M.

Trends in terrorisme. *CIROC-nieuwsbrief*, 4(2), 2004, 3-4.

Voert, M. ter

Rechters in de delta: Over de rol van de rechtspraak in de beslechting van geschillen van Nederlandse burgers. *Rechtstreeks*, 1(4), 2004, 7-47.

Wartna, Bouke, Nikolaj

Tollenaar

Resocialisatie of detentie? Over uitvalkansen en kosten-batenanalyses. *Justitiële verkenningen*, 30(4), 2004, 98-103.

Zorlu, A., J. Hartog,

A. Sprangers, H. Nicolaas

Retourmigratiegedrag van recente immigranten. *Economisch Statistische Berichten*, augustus, 2004, 402-404.

2005

Beijaard, F., J. Adriaanse

Over beleidsonderzoek en het ambtelijke vervolg: Een voorbeeld. *Beleidswetenschap, Kwartaaltijdschrift voor beleidsonderzoek en beleidspraktijk*, 19(4), 2005, 21-31.

Bogaerts, S.

Variante of deviante gezinsvormen? De kwaliteit van interpersoonlijke factoren bij ouders en adolescenten in drie gezins-

vormen. In HIG (red.), *Waanzin van het gezin* (pp. 159-170). Tielt: Lannoo, 2005.

Bogaerts, S.

Gezinnen op de (terug)weg. In: HIG (red.), *Waanzin van het gezin* (pp. 171-177). Tielt: Lannoo, 2005.

Bogaerts, S., S. Vanheule

Angst voor de grote boze wolf. *Justitiële verkenningen*, 31, 2005, 48-57.

Bogaerts, S., A. Daalder, A. Essers

Interpersoonlijke factoren en criminaliteit: De onzin van attitudeonderzoek. *Justitiële verkenningen*, 31, 2005, 58-74.

Bogaerts, S., F. Declerq, S. Vanheule

Recalled parental bonding, adult attachment style, and personality disorders in child molesters: A comparative study. *Forensic Psychiatry & Psychology*, 16, 2005, 445-458.

Bogaerts, S., F. Declerq, S. Vanheule, V. Palmans

Interpersonal factors and personality disorders as discriminators between intra-familial and extra-familial child molesters. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 49, 2005, 48-62.

Bijl, R.

Evaluatieonderzoek en het integratiebeleid. *Justitiële verkenningen*, 31(8), 2005, 85-99.

Bijl, R.

Gastcolumn Herkomst en criminaliteit: niet zwart wit. *Algemeen Politieblad*, 154(10), 2005, 9.

Bijleveld, C.C.J.H., P.R. Smit

Crime and Punishment in the Netherlands, 1980-1999. In M. Tonry, D.P. Farrington (red.), *Crime and punishment in western countries, 1980-1999. Crime and Justice*, vol. 33 (pp. 161-211). Chicago: University of Chicago Press, 2005.

Blom, M., A. Walberg

Verdachte jongeren, jonge verdachten. *Secondant*, 19(3), 2005, 6-12.

Brouwers, M., P. Smit

Seksuele delinquentie: De prevalentie door de jaren heen. *Justitiële verkenningen*, 31(1), 2005, 37-47.

Choenni, R.

Case analysis: Charles Schwab's customer focussed e-business strategy. *Case Folio: A Monthly Journal of Management Case Studies*, 5(5), 2005, 66-67.

Choenni, R., R. Bakker, R. de Laat

Supporting technologies for knowledge management. In W. Baets (red.), *Knowledge management and management learning: Extending the horizons of knowledge-based management* (pp. 89-11). New York: Springer, 2005.

Choenni, R., C.E.S. Choenni

Surinamese women in managerial positions in the Netherlands. *Effective executive, Special issue Women in Management*, ICFAI Press, oktober 2005, 57-61.

Choenni, R., S. Harkema, R. Bakker

Learning and interaction via ICT tools for the benefit of knowledge: Management. In W. Baets (red.), *Knowledge management and management learning: Extending the horizons of knowledge-based management* (pp. 113-124). New York: Springer, 2005.

Croes, M.T.

In staat van geweld. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47(2), 2005, 210-219.

Croes, M.T.

Leren van het verleden? Centraal of lokaal aangestuurde politie in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 47(4), 2005, 395-401.

Croes, M.T., E. Niemeijer

Een pleidooi voor integrale sociale wetenschap. *Nederlands Juristenblad*, 80(12), 2005, 636-637.

Ehren, M.C., F.L. Leeuw, J. Scheerens

On the impact of the Dutch Educational Supervision Act. *American Journal of Evaluation*, 26(1), 2005, 60-77.

Erp, J.G. van

Motieven voor naleving van regelgeving: Recente gedragswetenschappelijke inzichten.

In T. Barkhuysen, W. den Ouden, J. Polak (red.), *Recht realiseren: Bijdragen rond het thema adequate naleving van rechtsregels* (pp. 15-28). Deventer: Kluwer, 2005.

Eshuis, R.

European Judicial Systems 2002, Facts and figures. European Commission for the Efficiency of Justice. In *European judicial systems: Facts and figures on the basis of a survey conducted in 40 Council of Europe member states*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2005.

Eshuis, R.

Evaluatieonderzoek en het integratiebeleid. *Justitiële verkenningen*, 31(8), 2005, 85-99.

Eshuis, R.

Sneller procederen: Empirisch onderzoek naar de afdoening van civiele bodemprocedures. *Rechtstreeks*, 2(2), 2005, 6-49.

Folmer, H., H. van der Veen, C. Withagen

Milieubeleid, concurrentievermogen en locatiedrag van bedrijven. *ESB Dossier Ontkoppeling van milieu en economie*, 90(4461), 2 juni 2005, D6-D7.

Gestel, B. van

Media en criminaliteitsbestrijders: Wie beïnvloedt wie? In G.J.N. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen (red.), *Basisteksten in de criminologie I. Aard, omvang en verklaringen* (pp. 328-337). Den Haag: Boom

Juridische uitgevers. (Heruitgave van artikel verschenen in *Justitiële verkenningen*, 28(6), 2002, 29-41.)

Heide, W. van der

De teugels aanhalen: Een streng klimaat voor geweldsdelicten? *Secondant*, 19(6), 2005, 6-11.

Hoesel, P.H.M. van, F.L. Leeuw, J. Mevissen (red.)

Beleidsonderzoek in Nederland. Assen: Van Gorcum, 2005.

Jongste, W.M. de

Het Nederlandse strafrechtstelsel: Een beschrijving op hoofdlijnen. In A.Th.J. Eggen, W. van der Heide (red.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2004: Ontwikkelingen en samenhangen* (pp. 17-51). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005, Onderzoek en beleid, nr. 237.

Jungmann, N., L. Combrink-

Kuiters, m.m.v. M. van Gammereen-Zoetewij

Monitor Gesubsidieerde Rechtsbijstand 2005. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005.

Kleemans, E.R.

Terrorisme en georganiseerde misdaad. Amsterdam: Centre for Information and Research on Organized Crime (CIROC). *CIROC-nieuwsbrief*, (2), 2005, 1.

Kleemans, E.R.

Ondergronds bankieren, georganiseerde misdaad en terrorisme. Amsterdam: Centre for Information and Research on Organized Crime (CIROC). *CIROC-nieuwsbrief*, (2), 2005, 1-2.

Kleemans, E.R.

Underground banking. Amsterdam: Centre for Information and Research on Organized crime. *CIROC Newsletter*, (1), 2005, 4.

Kleemans, E.R.

Inleiding. *CIROC-nieuwsbrief*, (5/4), 2005, 1.

Kleemans, E.R., M. Kruissink

Korte klappen of lange halen? Wat werkt bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit? In G.J.N. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen (red.), *Basisteksten in de criminologie II. Gevolgen en reacties* (pp. 317-325). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005. (Heruitgave van artikel uit *Justitiële verkenningen*, 25(6), 1999, 99-111.)

Kleemans, E.R., R. Staring (red.)

– *CIROC-nieuwsbrief* 2005/1

– *CIROC-nieuwsbrief* 2005/2

– *CIROC-nieuwsbrief* 2005/3

– *CIROC-nieuwsbrief* 2005/4

Amsterdam: Centre for Information and Research on Organized Crime (CIROC), 2005.

Kleemans, E.R., F. Weerman

Criminele groepen en samenwerkingsverbanden: Een overzicht. In G.J.N. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen (red.), *Basisteksten in de criminologie I. Aard, omvang en verklaringen* (pp. 240-246). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005. (Heruitgave van artikel verschenen in *Tijdschrift voor Criminologie*, 44(2), 2002, 114-127.)

**Kleemans, E.R., A. Donker,
P. van der Laan, P. Nieuwebeerta**

Ontwikkelings- en levensloop-criminologie in vogelvlucht. In G.J.N. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen (red.), *Basisteksten in de criminologie I. Aard, omvang en verklaringen* (pp. 410-413). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005. (Heruitgave van artikel uit *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(4), 2004, 322-326.)

Klein Haarhuis, C.M.

Promoting anti-corruption reforms: Evaluating the implementation of a World Bank anti-corruption program in seven African countries (1999-2001) (proefschrift Universiteit Utrecht). Universiteit Utrecht: Vakgroep Sociologie/ICS, 2005.

**Klein Haarhuis, C.M.,
E.R. Kleemans, M. van Ooyen-Houben, F.L. Leeuw**

Kennis voor beleid: Een synthese van 58 (evaluatie-)onderzoeken op het gebied van rechtshandhaving. In P. Ponsaers, E. Enhuis, M. Easton, W. Brugge-man, A. Collier (red.), *10 miljoen klanten moet je verdienen: bijdrage(n) tot de evaluatie van politie en justitie* (pp. 175-212). Brussel: Centrum voor Politie-studies, 2005.

**Klein Haarhuis, C., F.L. Leeuw,
M.P.C. Scheepmaker**

Voorwoord themanummer: Beleidsevaluatie. *Justitiële verkenningen*, 31(8), 2005, 5-9.

**Klein Haarhuis, C.M.,
M.M.J. van Ooyen-Houben,
E.R. Kleemans, F.L. Leeuw**

Rechtshandhaving geëvalueerd: Een synthese van 31 onderzoeken. *Justitiële verkenningen*, 31(8), 2005, 54-71.

Kogel, C.H. de

Behoeftte aan capaciteit en differentiaties voor 'blijvend delictgevaarlijken'. *Forensische Psychiatrie Today*, maart 2005.

Kogel, C.H. de

Legislation and treatment of mentally disordered offenders in the Netherlands. In H.J. Salize, H. Dressing (red.), *Legislation and treatment of mentally disordered offenders in EU-Member States*. Lengerich, Duitsland: Pabst Scientific Publishers, 2005.

Kogel, C.H. de, F.L. Leeuw

Het Monitor Informatiesysteem Terbeschikkinggestelden. In J. Meyer, P. Greeven, H.C.J. van Marle (red.), *Het helend huis: Dr Henri van der Hoevenkliniek 1995-2005* (Liber Amicorum). Utrecht: Expertisecentrum Forensische Psychiatrie, 2005.

Kromhout, M.

Een publicatie toegelicht:
 'Evaluatie Vreemdelingenwet
 2000: terugkeerbeleid en operationeel vreemdelingentoezicht'.
Europees Migratie Netwerk: Nieuwsbrief van het Nederlands Nationaal Contact Punt, 4(3), 2005.

Kruisbergen, E.W.

Voorlichting: doen of laten?
 Theorie van afschrikwekkende voorlichtingscampagnes toegepast op de casus van bolletjes-slikkers. *Beleidswetenschap*, 19(3), 2005, 38-51.

Kruissink, M.

Programma-evaluaties Den Eng en Glen Mills juist heel erg nuttig. *Perspectief: informatie- en opinieblad voor de jeugdbescherming*, 13(2), 2005.

Laar, M. van, A. van Gageldonk,

T. Ketelaars, M. van Ooyen, G. Cruys, P. van Gelder, E. Croes

Report to the EMCDDA by the Reitox National Focal Point: The Netherlands: Drug Situation 2005. Utrecht: Netherlands Focal Point/Lissabon: EMCDDA Reitox website, 2005.

Leertouwer, E.C., F.P. van

Tulder, B.J. Diephuis,

M. Folkeringa

Waarnemen, waarzeggen:
 Prognosemodel van het beroep op de civiele en bestuursrechter. *Rechtstreeks*, 2(3), 2005, 7-43.

Leeuw, F.L.

Rechtmatigheid en vertrouwen in de publieke sector. Column in *Public Controlling*, juni 2005.

Leeuw, F.L.

Beleidsdoorlichtingen als (nieuw) antwoord op doelmatigheidsvragen. Column in *Public Controlling*, december 2005.

Leeuw, F.L., m.m.v. M. Crijns

Normnaleving toegepast op een actuele vraag. *Bestuurskunde*, 14(2), 2005, 40-48.

Munk, K.

Return migration. In M.J. Gibney, R. Hansen (red.), *Immigration and asylum: From 1900 to the present* (pp. 524-525). Santa Barbara, CA: ABC-Clio, 2005.

Niemeijer, E., M. Croes

Een pleidooi voor integrale sociale wetenschap. *Nederlands Juristenblad*, 80(12), 2005, 636-637.

Niemeijer, E., M. van Ewijk

Bestuurlijke boetes: extra werk voor de rechtspraak? *Justitiële verkenningen*, 31(6), 2005, 73-84.

Niemeijer, E., M. Pel

Court-based mediation in The Netherlands: Research, evaluation and future expectations. *Penn State Law Review*, 110(2), 2005, 345-379.

Niemeijer, E., M. ter Voert

Vertrouwen onder druk: Vrije juridische beroepen tussen professie en commercie. *Justitiële verkenningen*, 31(3), 2005, 9-31.

Ooyen, M. van

's Lands wijs, 's lands eer:
Boekbespreking proefschrift
Dealing with Drugs in Europe.
Tijdschrift voor Criminologie,
47(3), 2005, 311-315.

Pawson, R., C.M. Klein**Haarhuis**

Het belang van een theoriege-
stuurde aanpak bij de evaluatie
van complexe programma's.
Justitiële verkenningen, 31(8),
2005, 42-53.

Poot, C.J. de, F. Luykx, H. Elffers, C.G.D. Dudink

Hier wonen en daar plegen?
Sociale grenzen en locatiekeuze.
Tijdschrift voor Criminologie,
47(3), 2005, 255-268.

Poot, C.J. de, P.J. van Koppen, J.W. de Keijser

Liberalisering van overvallen:
Effect van avondopenstel-
ling van winkels op het aantal
overvallen. In G.J.N. Bruinsma,
W. Huisman, R. van Swaaningen
(red.), *Basisteksten in de criminologie (deel 1), Aard, omvang en verklaringen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2005.

Steffan, E., A. Uchtenhagen

Quasi-compulsory treatment of
drug dependent offenders: An
international literature review.
Substance Use & Misuse, 40(3),
2005, 269-283.

Stevens, A., D. Berto, W. Heckmann, V. Kersch, K. Oeuvery, M. van Ooyen, C.J. de Poot, F. Luykx, H. Elffers, C.G.D. Dudink

Living here and misbehaving there? On social barriers and criminal location choice in Holland. Leiden: NSCR. Rapport-NSCR-2005-8.

Stevens, A., T. McSweeney, M. van Ooyen, A. Uchtenhagen

Editorial: On coercion. *International Journal of Drug Policy*, 16(4), 2005, 207-209.

Vanheule, S., S. Bogaerts

The factorial structure of the
GHQ-12. *Stress & Health*, 22,
2005, 175-184.

Vanheule, S., S. Bogaerts, M. Desmet

Professional burnout in its
relation to interpersonal recog-
nition and trust: An empirical
study. *Dynamische Psychiatrie – Dynamic Psychiatry*, 38, 2005, 89-109.

Vanheule, S., Y. Rosseel, S. Bogaerts

Measuring professional burnout
in Dutch speaking regions:
An evaluation of the factorial
validity of the Maslach burnout.
Psychologica Belgica, 45, 2005,
147-156.

Verhoeven, M.A.

Slavernij-achtige uitbuiting in
Nederland. *CIROC-nieuwsbrief*,
5(1), 2005.

Verhoeven, M.A.

Facilitering van de geweld-
dadige jihad. *CIROC-nieuws-
brief*, 5(1), 2005.

Verhoeven, M.A.

Illegale vuurwapens in Nederland. *CIROC-nieuwsbrief*, 5(2), 2005.

Verhoeven, M.A.

Mobiel banditisme uit Polen en Litouwen. *CIROC-nieuwsbrief*, 5(4), 2005.

Verhoeven, M.A., P. Mascini

Kan de gewelddadige jihad zonder sympathisanten? *Justitiële verkenningen*, 31(2), 2005, 63-84.

Wartna, B.S.J.

De WODC-Recidivemonitor: Vaste onderzoeksmethodiek brengt resultaten strafrechtelijke interventies in kaart. *Panopticon*, 26(1), 2005, 104-109.

Wartna, B.S.J.

Tegen de lamp: Wegwijzer voor daderprogramma-evaluatie. *Secondant*, 19(6), 2005, 31-34.

Wartna, B.S.J., M. Blom, N. Tollenaar, S. Bogaerts

L'observatoire de la récidive aux Pays-Bas (2004). *Champ pénal, Vie de la Recherche Actualité*, 24 november 2005. <http://champ-penal.revues.org/document434.html>.

2006**Bijl, R.V., M. Blom, J. Oudhof, B.F.M. Bakker**

Criminaliteit, etniciteit en demografische ontwikkeling. *Justitiële verkenningen*, 32(3), 2006, 55-74.

Bijleveld, C.J.H., P. Smit

Homicide in the Netherlands; On the Structuring of Homicide Typologies. *Homicide Studies*, 10(3), 2006, 195-219.

Blom, M., P. Smit

The Prosecution Service Function within the Dutch Criminal Justice System. In J.-M. Jehle, M. Wade (red.), *Coping with overloaded criminal justice systems: The rise of prosecutorial power across Europe* (pp. 237-256). Berlijn/Heidelberg: Springer, 2006.

Bogaerts, S., L. van der Knaap, L. Nijssen

Geweld verslagen? Een studie naar de effectiviteit van preventieve maatregelen op basis van een systematische review. *Panopticon*, 27(5), 2006, 78-84.

Bogaerts, S., S. Vanheule, F. Leeuw, M. Desmet

Recalled parental bonding and personality disorders in a sample of exhibitionists: A comparative study. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 17(4), 2006, 636-646.

Bogaerts, S., S. Vanheule, M. Desmet

Feelings of subjective emotional loneliness: An attachment exploration. *Social Behavior and Personality*, 34(7), 2006, 797-812.

Bogaerts, S., S. Vanheule, M. Desmet

Personality disorders and romantic adult attachment:

A comparison of secure and insecure attached child molesters.

International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 50, 2006, 139-147.

Bos, K. van den, S.L. Peters, D.R. Bobocel, J.F. Ybema

On preferences and doing the right thing: Satisfaction with advantageous inequity when cognitive processing is limited.

Journal of Experimental Social Psychology, 42, 2006, 273-289.

Choenni, R., H.E. Blok, E. Leertouwer

Handling uncertainty and ignorance in databases: A rule to combine dependent data.

11th International Conference on Database Systems for Advanced Applications (proceedings, pp. 310-324), DASFAA 2006, Singapore, April 12-15. Springer, 2006.

Choenni, R., S. Harkema, D. Moolenaar

Potentials and pitfalls of knowledge management. *International Journal of Knowledge, Culture, and Change Management*, 5(7), 2006, 33-40.

Croes, M.

Besloten veiligheid. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(2), 2006, 191-199.

Croes, M.

Peace on drugs? *Justitiële verkenningen*, 32(1), 2006, 123-134.

Croes, M.

De zesde fase? Holocaust en geschiedschrijving. *BMGN*, 121(2), 2006, 292-301.

Croes, M.

Recensie van C.J. Lammers, *Vreemde overheersing; bezetten en bezetting in sociologisch perspectief. Mens en Maatschappij*, (2), 2006, 187-189.

Croes, M.

The Dutch Police and the Persecution of Jews in the Netherlands during the German Occupation, 1940-1945. In B. de Wever, H. van Goethem, N. Wouters (red.), *Local government in occupied Europe (1939-1945)* (pp. 67-82). Gent: Academia Press, 2006.

Croes, M., F. Leeuw

De WRR negeert het islamitisch terrorisme. *Trouw*, 3-6-2006.

Croes, M., F. Leeuw

Cijfers islamitisch terrorisme klaar als een klontje. *Trouw*, 14-6-2006.

Croes, M., M. Scheepmaker

Voorwoord. *Justitiële verkenningen*, 32(3), 2006, 5-8.

Erp, J. van

Analyse van naleving met behulp van de Tafel van 11. *Ars Aequi*, 55(3), 193-195.

Ferwerda, H., I. van Leiden, F. Willemsen

Eergerelateerd geweld. *Bij de les*, 2(5), 2006.

Gestel, B. van

Nieuws, beleid en criminaliteit: Over de wisselwerking tussen lokale media en lokale criminaliteitsbestrijders (proefschrift Universiteit Leiden). Amsterdam: Aksant, 2006.

Gestel, B. van

Lokale media en politiek over cameratoezicht: Een case studie. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 5(4), 2006, 34-52.

Gestel, B. van

Invloed journalisten overschat, nieuwsbron onderschat. *DeNieuweReporter.nl*, 21 juli 2006.

Gestel, B. van

Toezicht buiten de muren kan recidive verminderen. *Forensisch Psychiatrie Today (FP2D)*, 4(3), 2006.

Heide, W. van der (red.),**A.Th.J. Eggen et al.**

Elektronische publicatie met t/m 2005 bijgewerkte tabellen. www.wodc.nl/Cijfers/CriminaliteitenRechtshandhaving.

Huijbregts, G.

Voorspeld geweld: Bevolkingsontwikkelingen en jongerengeweld. *Secondant*, 20(5), 2006, 13-18.

Jennissen, R.P.W.

Allochtonen in het hoger onderwijs: Prestaties blijven achter. *Demos*, 22(7), 2006, 65-68.

Jennissen, R.P.W., N.L. van der**Gaag, L.J.G. van Wissen**

Searching for Similar International Migration Trends across Countries in Europe. *Genus*, 62(2), 2006.

Kleemans, E.R.

Organized crime, transit crime, and racketeering. *CIROC Newsletter*, (1), 2006, 1-2.

Kleemans, E.R.

Inleiding. *CIROC-nieuwsbrief*, 6(2), 2006, 1.

Kleemans, E.R., R. Staring (red.)

CIROC-nieuwsbrief, 6(1, 2, 3). Amsterdam: Centre for Information and Research on Organized Crime (CIROC), 2006.

Klein Haarhuis, C.M.,**E. Niemeijer**

Vanishing or increasing trials in the Netherlands? *Journal of Dispute Resolution*, Symposium, (1), 2006, 71-106.

Klein Haarhuis, C.M.,**E. Niemeijer**

Verdeling van Rechtspraak. *Beleidswetenschap*, (1), 2006, 30-46.

Klein Haarhuis, C.M.,**R. Torenvlied**

Dimensions and alignments in the African anti-corruption debate. *Acta Politica*, (41), april 2006, 41-67.

Knaap, L.M. van der

Recidive onder jeugdige delinquenten. Bespreking van: C. van Dam, Juvenile Criminal Recidivism (proefschrift Radboud Universiteit). *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(2), 2006, 213-217.

Knaap, L.M. van der

Boekbespreking van: R. Munnik et al., Geweldig! Over de vanzelfsprekendheid van geweld. *Mens & Maatschappij*, 81(3), 301-302.

Kogel, C.H. de

Oxytocine en de neurochemie van sociale bindingen. *Justitiële verkenningen*, 32(8), 2006, 93-102.

Kogel, K. de

Wetgeving tussen landen verschildt sterk: Internationaal onderzoek TBS. *Forensische Psychiatrie Today (FP2D)*, 4(4), december 2006, 5.

Kogel, K. de, M.H. Nagtegaal

Is het gras elders groener? Internationaal netwerken in de TBS. In J. Meyer, M. Hildebrand (red.), *Facetten van zorg: De Pompestichting 1966-2006; liber amicorum* (pp. 114-129). Utrecht: Expertisecentrum Forensische Psychiatrie, 2006.

Kogel, K. de, M. Scheepmaker, F.L. Leeuw

Inleiding. *Justitiële verkenningen*, 32(8), 2006, 5-10.

Korf, D.J., T. Decorte,**E.R. Kleemans, T. Boekhout van Solinge (red.)**

Drugs en drugshandel in Nederland en België. Themanummer. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(2), 2006, 115-190

Korf, D.J., E.R. Kleemans, T. Decorte, T. Boekhout van Solinge

Drugs en drugshandel in Nederland en België. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(2), 2006, 115-130.

Kromhout, M.

Developments in asylum policy. In E. Snel, J. de Boom, G. Engbersen, A. Weltevrede (red.), *Migration and migration policies in the Netherlands 2004 (Dutch SOPEMI-Report 2004)* (pp. 115-122). Rotterdam: Rotterdam Institute of Social Policy Research (Risbo), 2006.

Krop, B., B. van Velthoven, M. ter Voert

Over meten en samenloop van juridische problemen in de delta. *Recht der Werkelijkheid*, (1), 2006, 19-46.

Kruisbergen, E., M. Croes

Verdeelde belangen: Vergrijzing en de multi-etnische samenleving. *Justitiële verkenningen*, 32(3), 2006, 42-54.

Kruisbergen, E.W., C.J. de Poot

Kringen rond de dader: Grootschalig DNA-onderzoek als instrument in de opsporing. *CIROC-nieuwsbrief*, 6(3), 2006, 2.

Laan, A.M. van der, F. Knol, m.m.v. M. Blom

Leefbaarheid in de G4. In N. van Nimwegen, I. Esveldt (red.), *Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2006: Grote steden in demografisch perspectief* (pp. 301-332). Den Haag: NIDI, 2006. Wetenschappelijke Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken.

Laar van, M., G. Cruys, A. van Gageldonk, E. Croes, M. van Ooyen, R. Meijer, T. Ketelaars
The Netherlands Drug Situation 2006. Utrecht: Trimbos-instituut / Nationale Drug Monitor / Netherlands Focal Point, 2006.

Leeuw, F.L.
 Over impact en neveneffecten van performance monitoring en auditing. *Vlaams Tijdschrift voor Overheidsmanagement*, 11(4), 2006, 36-45.

Leeuw, F.L.
 Managing evaluations in the Netherlands and types of knowledge. In N. Stame, R.C. Rist (red.), *From studies to streams: managing evaluative systems* (pp. 81-97). New Brunswick, NJ: Transaction Press, 2006.

Leeuw, F.L.
 Over beleidsonderzoek en sociologie in de toekomst. In G. Engbersen, J. de Haan (red.), *Balans en toekomst van de sociologie* (pp. 263-274). Amsterdam: Pallas Publications, 2006.

Leeuw, F.L.
 Over onderzoek naar criminaliteit en de waarde van het sociaal statistisch bestand: Een analyse in 8 punten. In B. Bakker (red.), *Sociale samenhang in beeld, het SSB nu en straks* (pp. 21-34). Voorburg/Heerlen: CBS, 2006.

Leeuw, F.L.
 Kosten en baten. Column in *Tijdschrift voor Public Governance, Audit & Control*, 4(5), 2006, 25.

Leeuw, F.L., M. van Dam
 Lokale Rekenkamers in drievoud: Drie toekomstscenario's voor lokale Rekenkamers. *Toets, Journaal van De Lokale Rekenkamer*, 2(4), 2006, 12-14.

Leeuw, F.L., W.M. de Jongste
 Beleids- en wetsevaluaties; trends en topics. *RegelMaat*, (3), 2006, 83-94.

Leeuw, F.L., F. Willemsen
 Toezicht en inspectie: Trends, kosten en baten. *Nederlands Juristenblad*, 81(37), 2006, 2108-2116.

Leun, J.P. van der, L. Vervoorn
 Unable to walk away: Slavernijachtige uitbuiting van migranten in Nederland en de aanpak daarvan. *Migrantenstudies*, (3), 2006, 133-148.

Moolenaar, D.
 Goed geld naar kwaad geld gooien? Criminaliteitspreventie mag wat kosten. *Secondant*, 20(1), 2006, 6-10.

Nagtegaal, M.H., E. Rassin, P. Muris
 Aggressive fantasies: Thought control strategies and their relation to aggressive behaviour. *Personality and Individual Differences*, 41, 2006, 1397-1407.

Neve, R., M. van Ooyen-Houben
 Een verboden genotspil als exportproduct: XTC in de lage landen en de reactie van de overheid. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48(2), 2006, 155-168.

Niemeijer, E.

Juridische kwaliteit. *Openbaar Bestuur*, (1), 2006, 31.

Niemeijer, E.

The Actuality of a Review of a Dutch Book in a British Periodical by an American. In *Articles in honour of John Griffiths* (pp. 119-132). Groningen: Juridische Faculteit RUG, 2006.

Niemeijer, E.

Incentives for mediation. *Tijdschrift voor Conflict Hantering*, special issue, NMI, (6), 2006, 6-8.

Nijssen, L.T.J., L.M. van der Knaap

Een klap voor geweld: Preventiemaatregelen die helpen. *Secondant*, 10(3/4), 2006, 60-63.

Ooyen-Houben, M. van

De moeizame weg van cel naar zorg: Evaluatie van vijftien jaar drangaanpak bij criminele harddruggebruikers. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid*, 61(4), 2006, 332-345.

Ooyen-Houben, M.M.J. van

Hoe werkt het Nederlandse drugsbeleid? *Justitiële verkenningen*, 32(1), 2006, 24-45.

Tollenaar, N.

IJverige delinquenten: Feiten uit de monitor veelplegers. *Secondant*, 20(6), 2006, 28-30.

Verhoeven, M.A., R.J. Bokhorst

Smokkelparadijzen in het Caribisch gebied. *CIROC-nieuwsbrief*, 6(2), 2006, 15.

Voert, M. ter, M. Willems

Klachten over gerechtsdeurwaarders onder de loep genomen. *Executief*, (4), 2006, 66-72.

Wartna, B.S.J., L.T.J. Nijssen

National reconvection Rates: Making International Comparisons. *Criminology in Europe*, 5(3), 2006, 3-14.

2007**Baars-Schuyt, A.H.**

Bibliografie Kees Schuyt. In J.W. Duyvendak, G. Engbersen, M. Teeuwen, I. Verhoeven (red.), *Macht en verantwoordelijkheid: Essays voor Kees Schuyt* (pp. 405-438). Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.

Beijaard, F.W.

Evaluatie van de wet BIBOB, *CIROC-Nieuwsbrief*, 7(2), 2007, 3-4.

Bogaerts, S.

Jeugdige zedendelinquenten vergeleken en getypeerd, *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(2), 2007, 99-204.

Bogaerts, S.

Gezinnen uitgedaagd: Thema's uit de gezinssociologie. Antwerpen/Apeldoorn: Garant, 2007.

Bogaerts, S., T. Poiesz

Gedragsverandering bij seksuele delinquenten. Het triade-model ter ondersteuning van besluitvorming. *Maatwerk*, (2), 2007, 13-15.

Bogaerts, S., T.B.C. Poiesz, L.M. van der Knaap

Voorcoming en reductie van criminaliteit: Te weinig aandacht voor gedragscomponenten. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 6(3), 2007, 51-53.

Bokhorst, R.J., M. Verhoeven

Georganiseerde criminaliteit op St Maarten. *CIROC-nieuwsbrief*, 7(2), 2007.

Boom ten, A., H. Ferwerda, I. van Leiden

Een pioniersstudie in justitieland: De evaluatie van Halt in een experimentele setting. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(1), 2007, 33-44.

Boom, A. ten, K.F. Kuijpers

Wat wil het slachtoffer? *Justitiële verkenningen*, 33(3), 2007, 39-49.

Bunt, H.G. van de, E.R. Kleemans

Georganiseerde criminaliteit in Nederland. *CIROC-nieuwsbrief*, 7(2), 2007, 1-2.

Croes, M.

Amerikaanse lessen. *Justitiële verkenningen*, 33(4), 2007, 124-132.

Croes, M.

De waves that rule Britannia. *Recht der werkelijkheid*, 28(2), 2007, 79-85.

Croes, M.

Het kwaad: Historische kroniek 2007. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(2), 2007, 185-193.

Croes, M.T.

De rechtsstaat en het legitimiteitsvraagstuk: Analyses en achter-

gronden. Notitie ten behoeve van de commissie 'Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat'. Den Haag, 2007.

Croes, M.T., M. van Gammeren-Zoetewij

Vertrouwen in de geschilbeslechtingdelta. *Mens en maatschappij*, 82(1), 2007, 51-71.

Croes, M., M. Schuilenburg

Voorwoord. *Justitiële verkenningen*, 33(8), 2007, 5-11.

Daalder, A.L.

De opheffing van het bordeelverbod: Gevolgen voor mensenhandel? *Justitiële verkenningen*, 33(7), 2007, 64-77.

Daalder, A.L.

Prostitution in the Netherlands since the lifting of the brothel ban. *CIROC Newsletter*, 7(1), 2007, 1-2.

Daalder, A.L.

Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod. *CIROC-nieuwsbrief*, 7(1), 2007, 3-4.

Daalder, A.L.

Prostitutiebeleid. In A.Ph. van Wijk, R.A.R. Bullens, P. van den Eshof (red.), *Facetten van zedencriminaliteit* (pp. 471-484). Den Haag: Reed business, 2007.

Desmet, M., S. Vanheule, R. Meganck, P. Verhaeghe, S. Bogaerts

The Depressive Experience Questionnaire: On using a student-based scoring program in clinical samples. *Psychological Reports*, 101, 2007, 587-596.

**Desmet, M., S. Vanheule,
Y. Rosseel, S. Bogaerts,
H. Groenvynck**

The Depressive Experiences Questionnaire: An inquiry into the different scoring procedures. *European Journal of Psychological Assessment*, 23(2), 2007, 89-98.

**Dijk, J. van, F. Leeuw,
R. Choenni**

Klachtenprofielen, trefkansen en intermediairs: De Nationale Ombudsman tussen 1985 en 2006. In *Werken aan Behoorlijkheid: Congresbundel 25-jarig bestaan van de Nationale Ombudsman* (pp. 297-327).

Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2007.

Erp, J.G. van, C. Klein Haarhuis
Buitengerechtelijke geschilprocedures en hun filterwerking. *Bestuurswetenschappen*, 61(1), 2007, 32-51.

Eshuis, R.

De keten en de delta: De verbeelding van de civiele rechtspleging. *Justitiële verkenningen*, 33(6), 2007, 11-19.

Gestel, B. van, M. Scheepmaker

Voorwoord themanummer mensenhandel. *Justitiële verkenningen*, 33(7), 2007, 5-9.

Jennissen, R.

Book Review: Fifteen ladders and a draughtboard: Contacts of Italian immigrants in the Netherlands 1860-1940, Margaret Chotkowski. *Annales*

de Démographie Historique, (1), 2007, 258-261.

Jennissen, R.P.W.

Causality chains in the international migration systems approach. *Population Research and Policy Review*, 26(4), 2007, 411-436.

Jennissen, R., K. Oudhof

Arbeidsmarkttransities van recente niet-westerse immigranten in Nederland. *Over. Werk: Tijdschrift van het Steunpunt Werk en Sociale Economie*, 17(2), 2007, 113-118.

Jennissen, R.P.W., A. Oosterwaal, M. Blom

Geregistreerde criminaliteit onder niet-westerse allochtonen en autochtonen. In J. Dagevos, M. Gijsberts (red.), *Jaarrapport Integratie 2007* (pp. 229-248). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2007.

Kleemans, E.R.

Organized crime, transit crime, and racketeering. In M. Tonry, C.J.C. Bijleveld (red.), *Crime and Justice in the Netherlands: Crime and Justice: A Review of Research*, vol. 35 (pp. 163-215). Chicago: University of Chicago Press, 2007.

Kleemans, E.R.

Inleiding. *CIROC-nieuwsbrief*, 7(2), 2007, 1.

Kleemans, E.R.

Inleiding. *CIROC-nieuwsbrief*, 7(3), 2007, 1.

Kleemans, E.R., H.G. van de Bunt

Organized Crime Monitor research. *CIROC Newsletter*, 7(1), 2007, 3-4.

Kleemans, E., C. Klein Haarhuis, F.L. Leeuw, M. van Ooyen-Houben

Law enforcement Interventions in the Netherlands: Mapping interventions and 'browsing' for evidence. *Evidence & Policy*, 3(4), 2007, 487-504.

Kleemans, E.R., F.M. Weerman, E. Enhus

Theoretische vernieuwing in de criminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(3), 2007, 239-251.

Kleemans, E.R., R. Staring (red.)

CIROC-nieuwsbrief, 7(1, 2, 3), 2007.

Klijn, A., M. Croes

Public opinion on lay participation in the criminal justice system of the Netherlands: Some tentative findings from a panel survey. *Utrecht Law Review*, 3(2), 2007, 157-168.

Klijn, A., M. Croes

Wil het volk ook meedoen? Burgers over hun bereidheid tot deelname aan de strafrecht-spraak. *Rechtstreeks*, (1), 2007, 80-102.

Knaap, L.M. van der, S. Bogaerts

Gedragregulerende mechanismen in situationele preventie

van criminaliteit: Straatverlichting en cameratoezicht als voorbeelden uit de praktijk. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 6(3), 2007, 23-36.

Kogel, de, C.H.

Mentally disordered persons in European prison systems: The Netherlands. In H.J. Salize, H. Dressing, Chr. Kief (red.), *Mentally disordered persons in European prison systems* (pp. 218-227). Mannheim: Institut für Seelische Gesundheit, 2007. EUPRIS-project.

Kogel, C.H. de, M. Nagtegaal

Wat te doen met psychisch gestoorde daders van ernstige delicten? Een internationaal overzicht. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, Supplement 1, 2007, 197.

Kogel, C.H. de, C. Verwers, S. Bogaerts

Differentiatie van longstay-voorzieningen: niet TBS alleen. *Sancties*, 2, 2007, 91-98.

Kromhout, M., C. Wilkinson

Evaluation of the Dutch Aliens Act 2000 Regarding the Asylum Procedure. In E. Snel, J. de Boom, G. Engbersen, A. Weltevrede (red.), *Migration and Migration Policies in The Netherlands 2005* (pp. 127-144). Dutch SOPEMI-Report 2005. Rotterdam: RISBO, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2007.

Kromhout, M.H.C.,

P.F.M. Platenburg, F.L. Leeuw

Migratie, integratie en recht: Illustraties van sociaalwetenschappelijk onderzoek vanuit het WODC. *ELSA Maastricht Magazine*, 1(1), 2007, 17-19.

Kruisbergen, E.W., C.J. de Poot

Toepassing van DNA-wetgeving in de praktijk: nog veel onbeantwoorde vragen. *Nederlands Juristenblad*, 82(28), 2007, 1728-1735.

Kruissink, M., B. Post, S. Stoltz

De gevangenis van de toekomst. *Justitiële verkenningen*, 33(4), 2007, 44-59.

Kulu Glasgow, I., F.L. Leeuw, R.V. Bijl

Allochtonen aan de arbeid: Uitgangspunten en effectiviteit maatregelen ter bevordering van arbeidsparticipatie onderzocht. *Demos*, 23, okt./nov. 2007, 9-12.

Laan, A.M. van der, M. Blom, S. Bogaerts

Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit onder 10-17-jarigen: Bevindingen uit de WODC-Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005. *Secundant*, 21, 2007, 6-11.

Laan, A.M. van der, S. Bogaerts, M. Blom

Jeugddelinquentie: Risico's en bescherming: reactie op de bespreking van Nils Duits (Boeken, MGv 07-7/8), *Maandblad voor geestelijke volksgezondheid*, 62(9), 2007, 704-706.

Laar, M. van, A. Cruts,

J. Verdurmen, M. van Ooyen, R. Meijer (red.)

Nationale Drug Monitor: Jaarbericht 2006. Utrecht: Trimbos-instituut, 2007.

Leerkes, A.

'I am just trying to live my life': Statusdilemma's en criminaliteit van illegale migranten met een asielaachtergrond. *Migrantenstudies*, 23(3), 2007, 180-206.

Leerkes, A.

Illegaal verblijven veiligheid in Nederland (proefschrift Universiteit van Amsterdam). Z.p.: z.u., 2007.

Leerkes, A., W. Bernasco

Tegen de wetten van de staat, tegen de wetten van de straat? Illegaal verblijf en veiligheid in Nederlandse stadsbuurten. *Sociologie*, 3(2), 2007, 168-204.

Leerkes, A., G. Enbersen, M. van San

Shadow Places: Patterns of spatial concentration and incorporation of irregular immigrants in the Netherlands. *Urban Studies*, 44(8), 2007, 1491-1516.

Leerkes, A., E. Snel, J. Burgers

Class position of immigrant workers in a post-industrial economy. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(8), 2007, 1323-1342.

Leertouwer, E.C.

Capita Selecta: Een prognosemodel voor burgerlijke zaken. In N. de Lange, A. Sprangers (red.),

Rechtspraak in Nederland 2006.

Voorburg/Heerlen: CBS, 2007.

**Leertouwer, E.C., D.E.G. Moole-
naar, F. van Tulder**

Capita Selecta: Prognosemodel-
len voor de justitieketens. In

N. de Lange, A. Sprangers (red.),

Rechtspraak in Nederland 2006.

Voorburg/Heerlen: CBS, 2007.

Leeuw, F.L., M. Hulshof

Overheidsinterventies en

onderwijs: Kennis over gedrags-

mechanismen als wenkend

perspectief? In Onderwijsraad,

Essays over beleidsinstrumenten

in het onderwijs (pp. 87-100). Den

Haag: Onderwijsraad, 2007.

Leeuw, F.L., J.S. Kerseboom,

R. Elte (red.)

Turven, tellen, toetsen: Overzicht,

inspectie, handhaving en evalu-

atie en hun maatschappelijke

betekenis in Nederland. Den

Haag: Boom Juridische uitge-

vers, 2007.

Leeuw, F., L. van der Knaap,

S. Bogaerts

Reducing the Knowledge-

practice Gap: An example of

an evaluation synthesis in

criminal policy. *Public Money*

and Management, juni, 2007,

245-250.

Lünnemann, K.D., L.M. van der

Knaap, W.Ph. Stol

Redactioneel: Effectiviteit van

gedragsregulering. *Tijdschrift*

voor Veiligheid, 6(3), 2007, 3-6.

Maas, G.C., E. Niemeijer

Verschillen in aflossingscapaci-

teit tussen bevolkingsgroepen:

wat zijn de risicogroepen?

Schuldsanering, (4), augustus

2007, 1-4.

Maas, G.C., E. Niemeijer

Verschillen in aflossingscapaci-

teit tussen bevolkingsgroepen:

Welk perspectief is er voor

risicogroepen? *Schuldsanering*,

(5), oktober 2007, 5-7.

Ministerie van Justitie, Depar-

tementale Auditdienst (DAD)

i.s.m. WODC (C. Klein Haarhuis)

De ex ante uitvoeringsanalyse;

Handreiking. Den Haag: Ministe-

rie van Justitie, maart 2007.

Moolenaar, D.E.G.

Capita Selecta: een prognose-

model voor strafzaken. In

N. de Lange, A. Sprangers (red.),

Rechtspraak in Nederland 2006.

Voorburg: CBS, 2007.

Moolenaar, D.E.G., S. Choenni,

F. Leeuw

Design and implementation of a

forecasting tool of justice chains.

In F. Galves (red.), *Proceedings*

of the Law and Technology

Conference 2007. Berkeley, CA:

UC Berkeley, 2007.

Niemeijer, E.

Beleidsrelevantie: Overschatte

bedreiging van kwaliteit van

onderzoek. In A. Soeteman,

F. van den Born (red.), *Ethiek van*

empirisch sociaal wetensappe-

lijk onderzoek (pp. 53-58).

Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, 2007.

Niemeijer, E.

Een wereld van geschillen: Over het gebruik van gerechtelijke en buitenrechtelijke procedures (oratie). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2007.

Niemeijer, E., P. van Wijck

Met recht risico's reduceren.

Beleid en maatschappij, 34(3), 2007, 168-179.

Peters, S., M. ter Voert

Juridische problemen van migrantengroepen en de vraag naar rechtshulp. *Migrantenstudies*, 23(1), 2007, 24-35.

Poot, C.J. de, M.W. Verkuylen, M. Malsch

Leesbaarheid maakt gebrek aan kennis zichtbaar: Over de begrijpelijkheid van schriftelijke vonnissen. In M. Malsch, N. van Manen (red.), *De begrijpelijkheid van de rechtspraak* (p. 128). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2007.

Poot, C.J. de, R.J. Bokhorst,

P.J. van Koppen, E.R. Muller

Dilemma's in de opsporing. In C.J.C.F. Fijnaut, U. Rosenthal, E.J. van der Torre (red.), *Politie: Studies over haar werking en organisatie* (p. 1312). Deventer: Kluwer, 2007.

Tenneij, N.H., H.M. Koot

A preliminary investigation into the utility of the Adult Behavior Checklist in the Assessment

of Psychopathology in People with Low IQ. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 20(5), 2007, 391-400.

Tulder, F. van, B. Diephuis, A. Klijn, M. Croes

Afgewogen straffen: Analyse en verbetering van de Databank Consistente Straftoemeting. Research Memorandum. Den Haag: Raad voor de Rechtspraak, 2007.

Tumewu, M.

The social psychology of gender differences and procedural justice in close relationships (proefschrift Universiteit Utrecht). 2007.

Uiters, A.H.

Primary health care use among ethnic minorities in the Netherlands: A comparative study (proefschrift, Erasmus Universiteit Rotterdam). Utrecht: NIVEL, 2007.

Vanheule, S., M. Desmet,

R. Meganck, S. Bogaerts

Alexithymia and Interpersonal Problems, *Journal of Clinical Psychology*, 63, 2007, 109-117.

Vanheule, S., M. Desmet,

P. Verhaeghe, S. Bogaerts

Alexithymic Depression: Evidence for a depression subtype? *Psychotherapy and Psychosomatics*, 76, 2007, 135-136.

Verdouw-Heide, F., W. Polder,

C. Klein Haarhuis, R. ten Brug

Ex ante uitvoeringsanalyse: De brug tussen beleid en uitvoe-

ring. *Overheidsmanagement*, (3), maart 2007, 9-13.

Verhoeven, M.A., Slachtoffer

Heldin of hoer: Net hoe het uitkomt. Boekrecensie proefschrift Reizende sekswerkers: Latijns-Amerikaanse vrouwen in de Europese prostitutie van Marie-Louise Janssen. *Justitiële verkenningen*, 33(7), 2007, 120-125.

Visser, Y.

Grenzen aan geloofsvrijheid. Boekrecensie van Geloof in het Geding. *Justitiële verkenningen*, 33(1), 2007, 109-118.

Visser, Y., E.C. van Ginkel,

W.M. de Jongste

Rechtsvergelijking voor beleid en wetgeving: 'Nu weet ik veel meer, maar vooral ook hoe ingewikkeld het is'. *Regel/Maat*, (6), 2007, 249-260.

Wartna, B.S.J.

Terug in de armen van Justitie. *Secondant*, (1), februari 2007, 7-11.

Weijters, G., P. Scheepers, J. Gerris

Distinguishing the city, neighbourhood, and individual level in the explanation of youth delinquency: A multilevel approach. *European Journal of Criminology*, 4(1), 2007, 87-108.

Willemsen, F., F.L. Leeuw

Maatschappelijke effecten van toezicht en inspectie, effect-evaluaties uit de praktijk. In F.L. Leeuw, J.S. Kerseboom, R. Elte

(red.), *Turven, tellen, toetsen* (pp. 149-165). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2007.

Winter, H.B., C.M. Klein

Haarhuis

Wetsoverstijgende evaluaties. *Tijdschrift voor gezondheidsrecht*, 31(8), 2007, 620-626.

2008

Beijaard, F.

Toegestane steekwapens binnenkort verboden handelswaar. *Justitiële verkenningen*, 34(4), 2008, 89-94.

Beijersbergen, K.A., B. Wartna

Recidive na de Glen Mills School. Kan een groepsgerichte aanpak verdere criminaliteit bij jeugdigen voorkomen? *Tijdschrift voor Veiligheid*, 7(3), 2008, 3-16.

Bijl, R.V., A. Zorlu,

R.P.W. Jennissen, M. Blom

The integration of migrants in the Netherlands monitored over time: Trends and cohort analyses. In C. Bonifazi, M. Okólski, J. Schoorl, P. Simon (red.), *International migration in Europe: New trends and new methods of analysis* (pp. 199-223). Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008.

Bogaerts, S.

Victim Ranking among sex offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 14, 2008, 45-52.

Bogaerts, S.

Onderzoek met de polygraaf naar bekentenissen betreffende de seksuele voorgeschiedenis onder 25 Nederlandse mannen die kinderporno hadden gedownload. *Panopticon*, 2, 2008, 36-48.

Bogaerts, S., F.L. Leeuw

De inspectie voor de sanctietoepassing (ISt): De kwaliteit van inspectierapporten getoetst. *Sancties*, 2, 2008, 91-100.

Bogaerts, S., M. Nagtegaal

Risk assessment, risk management en nieuwe ontwikkelingen binnen het forensische landschap. In T.I. Oei, L.H.W.M. Kaiser (red.), *Forensische psychiatrie onderweg: In de spiegel kijken naar het verleden en koersen naar de toekomst* (pp. 349-357). Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008.

Bogaerts, S., M.P.C. Scheepmaker

Voorwoord, *Justitiële verkenningen*, 34(5), 2008, 5-9.

Bogaerts, S., A. Daalder, S. Vanheule, F.L. Leeuw

Personality disorders in a sample of paraphilic and non-paraphilic child molesters: A comparative study. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 52(1), 2008, 21-30.

Brugman, D., M. Bink, C.N. Nas-Caljouw, J. van der Bos

Equip: Kunnen delinquente jongeren elkaar helpen in hun sociale ontwikkeling? In I. Weijers (red.), *Justitiële interventie: Voor jeugdige daders en risicjongeren*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2008.

Croes, M.

Tolerantie van intolerantie? In M. de Jong, M. Kommer, A. van Kook et al. (red.), *Denkwerk* (pp. 88-91). Den Haag: Ministerie van Justitie, 2008.

Croes, M.

Gedragseffecten van Anti Social Behaviour Orders. In W.H. van Boom, I. Giesen, A.J. Verhey (red.), *Gedrag en privaatrecht: Over gedragspresumpties en gedragseffecten bij privaatrechtelijke leerstukken* (pp. 561-600). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2008.

Croes, M.

Pour une approche quantitative de la survie et du sauvetage des juifs'. In J. Sémelin, C. Andrieu, S. Gensburger (red.), *La résistance aux génocides: De la pluralité des actes de sauvetage* (pp. 83-98). Parijs: Presses de la fondation nationale des sciences politiques, 2008.

Croes, M.

De politie: Je beste kameraad? *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(4), 2008, 413-421.

Croes, M., F.L. Leeuw

Van bijschaving tot beschaving: Civilisatiestrategieën en het belang van evidence-based interventies. *Bestuurskunde*, (1), 2008, 16-19.

Croes, M., H. Efficers, A. Klijn

Leken en strafrechters vergeleken: Wagenaar's raadkameronderzoek en de discussies over punitiviteit en lekeninbreng. *Rechtstreeks*, (3), 2008, 6-44.

Elsner, B., B. Aubusson de Cavarlay, P. Smit

The examining magistrate's function and involvement in investigative matters. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 225-235.

Elsner, B., P. Smit, J. Zila

Police case-ending possibilities within criminal investigations. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 191-201.

Elsner, B., M. Aebi, B. Aubusson de Cavarlay, G. Gilliéron, H. Hakeri, J. Jehle, M. Killias, C. Lewis, J. Peters, E. Roth, P. Smit, P. Sobota, K. Turkovic, M. Wade, J. Zila

The criminal justice approach: Case examples. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 123-132.

Eshuis, R.

Kortere procedures: Wat werkt? *Executief*, 11, 2008, 164-170.

Gestel, B. van

Illegale en criminele praktijken in de woningsector. *CIROC-nieuwsbrief*, 8(3), 2008.

Gestel, B. van

Katvangers, kopers en oplegingspraktijken. *Crimelink*, 2(4), 2008, 40-43.

Huls, F., R.P.W. Jennissen

Veiligheid en criminaliteit. In K. Oudhof, R. van der Vliet, B. Hermans (red.), *Jaarrapport Integratie 2008* (pp. 177-200). Den Haag: CBS, 2008.

Hulst, R.C. van der,**E.R. Kleemans**

Human capital and social capital in criminal networks – Verslag van een colloquium. *CIROC-nieuwsbrief*, 8(1), 2008, 4-5.

Jehle, J., P. Smit, J. Zila

The public prosecutor as the key player: Prosecutorial case-ending decisions. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 161-179.

Jennissen, R.

Van school- naar beklagdenbank: Voortijdig schoolverlaten en criminaliteit onder autochtonen en niet-westerse allochtonen. *Demos, bulletin over bevolking en samenleving*, 24 (7), 2008, 5-8.

Jennissen, R., K. Oudhof

De arbeidsmarktpositie van de niet-westerse immigratiecohorten in de eerste jaren van verblijf in Nederland. *Migrantenstudies*, 24(4), 2008, 273-287.

Kaal, H., G. Vanderveen, W. McConnell

Een postcodegebied is de buurt niet – het gebruik van buurtvragen in (criminologisch) surveyonderzoek. *Sociologie*, 4(4), 2008, 371-394.

Kalidien, S., S. Choenni

Vermogensmisdrijven dalen. *Secondant*, 2, april 2008, 8-12.

Kleemans, E.R.

Special issue: Organized crime and terrorism. *European Journal of Criminology*, 5(1), 2008, 5-12.

Kleemans, E.R.

Introduction to Special Issue: Organized crime, terrorism and European criminology. *European Journal of Criminology*, 5(1), 2008, 5-12.

Kleemans, E.R.

Inleiding. *CIROC-nieuwsbrief*, 8(2), 2008.

Kleemans, E.R., H.G. van de Bunt

Organised crime, occupations and opportunity. *Global Crime*, 9(3), 2008, 185-197.

Kleemans, E.R., H.G. van de Bunt

Occupations and opportunity: New findings from the Dutch Organised Crime Monitor. *CIROC Newsletter* 8(1), 2008, 1-2.

Kleemans, E.R., C. de Poot

Criminal careers in organized crime and social opportunity structure. *European Journal of Criminology*, 5(1), 2008, 69-98.

Kleemans, E.R., D.J. Korf, R. Staring

Mensen van vlees en bloed. Kwalitatief onderzoek in de criminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(4), 2008, 323-336.

Klein Haarhuis, C.M.

Capita Selecta: Bezwaarprocedures en hun filterwerking (par.3.7). In CBS (red.), *Bestuursrechtspreek in Nederland 2007* (pp 72-78). Den Haag: CBS, 2008.

Klein Haarhuis, C.M.,**E. Niemeijer**

Wetten in werking: Over interventies, werking, effectiviteit en context. *Recht der Werkelijkheid*, 29(2), 2008, 9-34.

Knaap, L.M. van der, F.L. Leeuw, S. Bogaerts, L.T.J. Nijssen

Combining Campbell standards and the Realist evaluation approach: The best of two worlds? *American Journal of Evaluation*, 29(1), 2008, 48-57.

Kruisbergen, E.

Afname DNA bij veroordeelden leidt tot steeds grotere databank. *CIROC-nieuwsbrief*, 8(2), 2008.

Kogel, C.H. de

Langduriger toezicht op TBS-gestelden en ex-gedetineerden wordt mogelijk: Hoe zal dit toezicht inhoudelijk vorm krijgen? *Forensische Psychiatrie Today (FP2D)*, april 2008.

Kogel, C.H. de

Effectieve gedragsinterventies: neurowetenschap beter benut-

ten. *Forensische Psychiatrie Today (FP2D)*, september 2008.

Kulu-Glasgow, I.

Quality of asylum decisions: Uses and limitations of survey of asylum-files. In C. Bonifazi, M. Okólski, J. Schoorl, P. Simon (red.), *International migration in Europe: New trends and new methods of analysis* (pp. 313-330). Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008.

Kulu-Glasgow, I., F.L. Leeuw, R. Bijl

Arbeidsparticipatie van allochtonen: Naar een doordacht beleid? *Sociaalbestek*, 70(11), 2008, 10-15.

Laan, A. van der, I. Weijers

De beleving van de vrijheidsbenaming. In I. Weijers (red.), *Justitiële interventies voor jeugdige daders* (pp. 333-345). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2008.

Laan, A.M. van der, M. Blom, E.R. Kleemans

Lange- en korte-termijnrisicofactoren voor ernstig delinquent gedrag. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(3), 2008, 248-263.

Laar, M.W. van, A.A.N. Cruts, J.J.E. Verdurmen, M.M.J. van Ooyen-Houben, R.F. Meijer

Druggerelateerde criminaliteit. *Nationale Drug Monitor Jaarbericht 2007* (pp. 197-221). Utrecht: Trimbos Instituut, 2008.

Laar, M.W. van, A.A.N. Cruts, A. van Gageldonk, E.A. Croes, M.M.J. van Ooyen-Houben, R.F. Meijer, A.P.M. Ketelaars

The Netherlands drug situation 2007: Report to the EMCDDA, by the Reitox National Focal Point. Utrecht: Trimbos institute, 2008.

Leerkes, A.S.

Veldwerk achter tralies. *Facta*, 16(1), 2008, 12-14.

Leerkes, A.S.

(Dis)functies van illegaal verblijf in Amsterdam en Rotterdam. *Rooilijn*, 41(5), 2008, 310-317.

Leeuw, F.L.

Evaluatie sociaal-pedagogische interventies bij jongeren, Review van P. van der Laan (2008) Wetenschap versus intuïtie. Professioneel ingrijpen bij ernstige jeugdproblematiek. Oratie UvA, *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(2), 2008, 197-200.

Leeuw, F.L.

Gedragmechanismen achter overheidsinterventies en rechtsregels (inaugurele rede, Universiteit Maastricht, 23 mei 2008). Maastricht: Universiteit Maastricht, 2008.

Leeuw, F.L.

Kennisschatkamers. *Juristenrijk*, 1(1), 2008, 8.

Leeuw, F.L.

Up and down. *Crimelink*, 1(2), 2008, 57.

Leeuw, F.L.

Struisvogels in de criminologie. *Crimelink*, 1(3), 2008, 57.

Leeuw, F.L., S. Bogaerts

De Inspectie voor de sanctietoepassing: positionering, onderzoek en betekenis. *Sancties, 1*, 2008, 32-43.

Leeuw, F.L., J.E. Furubo

Evaluation systems: what are they and why study them? *Evaluation, 14*(2), 2008, 157-169.

Meijer, R., J. van Dijk, E. Leertouwer, R. Choenni

A drug crime data mart to support publication on demand. In *Proceedings of the 2nd European Conference on Information Management and Evaluation* (pp. 277-286). Reading, UK: Academic Publishing, 2008.

Mulder, J.

Use it or lose it. Music preferences and uses related tot psychosocial functioning among adolescents and young adults (Proefschrift: Universiteit Utrecht). Z.p.: z.u., 2008.

Molleman, T.

Reactie op Arbeidsinspectierapport: Werken met gedetineerden. *Velders Nieuwsbrief*, week 32-34, (65), 2008, 4-5.

Nagtegaal, M.

Lekker meppen of niet? Interview Psychologie Magazine. *Psychologie Magazine*, (5), 2008, 13.

Nagtegaal, M.H.

Aggression: Its association with dysfunctional thought control processes, cognition, and personality (proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam). Z.p.: z.u., 2008.

Nas, C.N., D. Brugman, W. Koops

Measuring Self-Serving Cognitive Distortions with the 'How I Think' Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment, 4*(3), 2008, 181-189.

Niemeijer, E., C.M. Klein Haarhus

Hoeveel recht kunt u betalen? Over verklaringen van geschilgedrag en het gebruik van procedures. In W.H. van Boom, I. Giesen, A.J. Verheij (red.), *Gedrag en privaatrecht, over gedragspresumpties en gedragseffecten bij privaatrechtelijke leerstukken* (pp. 537-559). Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2008.

Ooyen-Houben, M.M.J. van

Usage de substances illicites et politique Neerlandaise en matière de drogues: Vue d'ensemble et évaluation exploratoire. *Déviance et Société, 32*(3), 2008, 325-345.

Ooyen-Houben, M.M.J. van

Quasi compulsory treatment in The Netherlands: Promising theory, problems in practice. In A. Stevens (red.), *Crossing frontiers: International Developments in the treatment of drug dependence lessons for UK* (pp. 131-152). Londen: Pavilion Publishers, 2008.

Ooyen-Houben, M.M.J. van, D. Roeg, K. de Kogel, M.W.J. Koeter

Zorg onder dwang en drang: Een verkenning van mogelijkheden

en grenzen. *Justitiële verkenningen*, 34(3), 2008, 11-41.

Peters, S.L.

When fairness is important: Reactions to being inequitably paid in communal relationships. *Social Justice Research*, 21(1), March 2008, 86-105.

Peters, S.L.

On the psychology of being advantaged: How people react to being overpaid. *Social Justice Research*, 21(2), June, 2008, 179-191.

Pomp, L., S. Bogaerts

Sociale netwerkanalyse in het tbs-systeem. *Justitiële verkenningen*, 34(5), 2008, 60-77.

Poot, C.J. de, M. Scheepmaker

Technologie, cognitie en justitie: Voorwoord. *Justitiële verkenningen*, 34(1), 2008, 5-9.

Smit, P.

Prosecution and Courts. In K. Aromaa, M. Heiskanen (red.), *Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995-2004* (pp. 94-117). Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, 2008. HEUNI publicatie nr. 55.

Smit, P., Haen, I., M. van Gammere

An empirical approach to country clustering. In K. Aromaa, M. Heiskanen (red.), *Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995-2004* (pp 169-195). Helsinki: European Institute for Crime

Prevention and Control, 2008. HEUNI publicatie nr. 55.

Swarte, V.V.P., C. Nijhuis, G.C. Maas, S. Nijboer

Samenwerken in de Regio. Haarlem: Stichting MEER, 2008.

Tenneij, N.H., H.M. Koot

Incidence, types and characteristics of aggressive behaviour in treatment facilities for adults with mild intellectual disability and severe challenging behaviour. *Journal of Intellectual Disability Research*, 52, 2008, 114-124.

Tollenaar, N.

Signalement: Monitor veelplegers. Jeugdige en zeer actieve veelplegers in kaart gebracht. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 7(1), 2008, 52-56.

Tollenaar, N.

De monitor veelplegers: Jeugdige en zeer actieve volwassen veelplegers gevolgd in Nederland. *Cahier Politiestudies*, 8(3), 2008, 103-121.

Torenvlied, R., C.M. Klein Haarhuis

Polarization and policy reform: Anti-corruption policymaking in sub-Saharan Africa. *Journal of Peace Research*, 45(2), 2008, 223-240.

Tumewu, M., M. ter Voert

Mediation via het Juridisch Loket. *Tijdschrift voor mediation en conflictmanagement*, 12(1), 2008, 5-34.

Velthoven, B.C.J. van, M. ter Voert

Paths to Justice in the Netherlands. In International Legal Aid group 2005, *Legal Aid in the global era* (pp. 231-254). Glasgow: University of Strathclyde, 2008.

Visser, R.A., E. van Gernerden, P.A. More, R.C.J. de Roon

Sturing en samenwerking in handhavingsprojecten, Leiden: Leiden University Press, 2008.

Voert, M. ter

Het profiel van de Nederlandse advocatuur. In S. Parmentier, P. Ponsaers (red.), *De Vlaamse advocaat* (pp. 185-213). Den Haag: Boom Juridische uitgever, 2008.

Wade, M., M. Aebi, B. Aubusson de Cavarly, M. Balcells, G. Gilliéron, H. Hakeri, M. Kiliass, C. Lewis, E. Roth, P.R. Smit, P. Sobota, K. Turkovic, J. Zila

When the line is crossed: Paths to control and sanction behaviour necessitating a state reaction. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 101-122.

Wade, M., P. Smit, B. Aubusson de Cavarlay

The prosecution role where courts decide cases. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 14(2-3), 2008, 133-143.

Wartna, B.

Voortgangsbericht Recidivestudies. Den Haag: WODC, 2008.

Weijters, G.M.

Youth delinquency in Dutch cities and schools: A multilevel approach (proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen). Z.p.: z.u. ICS Dissertation series nr. 148, 2008.

Willemsen, F., F.L. Leeuw

Toezicht en inspectie in maten en soorten. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(2), 2008, 96-113.

Wissen, L.J.G van, R.P.W. Jennissen

A simple method for inferring substitution and generation from gross flows. Asylum requests in Europe. In J. Raymer, F.J. Willekens (red.), *International migration in Europe: Issues, models and estimates* (pp. 235-251). Chichester: Wiley and Sons, 2008.